ทบทวนนักธรรมเอก

ทบทวนกระทู้ธรรม นักธรรมชั้นเอก (Update ณ วันที่ 27 มกราคม 2558)

วิเคราะห์หมวดสุภาษิต(*** ตั้งแต่ปี 2543 - 2557 มีแนวโน้มออกหมวดเบ็ดเตล็ด และหมวดบุคคล มากขึ้น***)

ออกหมวด	เคยออก(จำนวนครั้ง)
เบ็ดเตล็ด	5
บุคคล	3
สามัคคี	3
ทาน	1
ธรรม	1
ไม่ประมาท	1
อดทน	1

กระทู้ธรรมที่ออกข้อสอบแต่ละปี

ปี พ.ศ.	ภาษิต	หน้าในหนังสือ	หมวด
2557	**ขนฺติ ธีรสฺส ลงฺกาโร ขนฺติ ตโป ตปสฺสิโน** **ขนฺติ พลํ ว ยตีนํ ขนฺติ หิตสุขาวหา.** ขันติเป็นเครื่องประดับของนักปราชญ์ ขันติเป็นตบะของผู้พากเพียร ขันติเป็นกำลังของนักพรต ขันตินำประโยชน์สุขมาให้ ส. ม. ๒๒๒.	84	**อดทน**
2556	**อุปนียติ ชีวิตมปฺปมายุํ** **ชรูปนีตสฺส น สนฺติ ตาณา** **เอตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน** **โลกามิสํ ปชเห สนฺติเปกฺโข.** ชีวิตคืออายุอันน้อยนี้ ถูกชรานำเข้าไป เมื่อสัตว์ถูกชรานำเข้าไปแล้ว ย่อมไม่มีเครื่องต้านทาน ผู้เล็งเห็นภัยในมรณะนั้น มุ่งความสงบ พึงละโลกามิสเสีย. (พุทฺธ) **สํ. ส. ๑๕/๗๗.**	161	**เบ็ดเตล็ด**
2555	**นิทฺทาสีลี สภาสีลี อนุฏฺฐาตา จ โย นโร** **อลโส โกธปญฺญาโณ ตํ ปราภวโต มุขํ.** คนใดมักหลับ มักคุย และไม่ขยัน เกียจคร้าน มีความมุทะลุ ข้อนั้นเป็นเหตุของผู้ฉิบหาย. (พุทฺธ) **ขุ. สุ. ๒๕/๓๔๖.**	168	**เบ็ดเตล็ด**
2554	**อนฺนโท พลโท โหติ วตฺถโท โหติ วณฺณโท** **ยานโท สุขโท โหติ ทีปโท โหติ จกฺขุโท.**	105	**ทาน**

	ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้ผิวพรรณ ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักษุ. (พุทฺธ) **สํ. ส. ๑๕/๔๔.**		
2553	**วิวาทํ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญฺจ เขมโต** **สมคฺคา สขิลา โหถ เอสา พุทฺธานุสาสนี.** ท่านทั้งหลายจงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดย ความปลอดภัยแล้ว เป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเถิด. นี้เป็นพระพุทธานุศาสนี. (พุทฺธ) **ขุ. จริยา. ๓๓/๕๙๕.**	294	**สามัคคี**
2552	**น ปเรสํ วิโลมานิ น ปเรสํ กตากตํ** **อตฺตโน ว อเวกฺเขยฺย กตานิ อกตานิ จ.** ไม่ควรฟังคำก้าวร้าวของคนอื่น ไม่ควรมองดูการงานของคนอื่นที่เขาทำแล้วและยังไม่ได้ทำ ควร พิจารณาดูแต่การงานของตน ที่ตนทำแล้วและยังไม่ได้ทำเท่านั้น (พุทฺธ) ขุ. ธ. ๒๕/๒๑.	174	**เบ็ดเตล็ด**
2551	**วิวาทํ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญฺจ เขมโต** **สมคฺคา สขิลา โหถ เอส พุทฺธานุสาสนี.** ท่านทั้งหลายเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดยความเป็นธรรมอันเกษม (จาก ภัย) แล้ว จงเป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเถิด. นี้เป็นพระพุทธานุสาสนี. (พุทฺธ) **ขุ.จริยา. ๓๓/๕๙๕**	294	**สามัคคี**

2550	**โอวเทยฺยานุสาเสยฺย อสพฺภา จ นิวารเย** **สตํ หิ โส ปิโย โหติ อสตํ โหติ อปฺปิโย.** บุคคลควรเตือนกัน ควรแนะนำสั่งสอนกัน และป้องกันกันจากคนไม่ดี แต่เขาย่อมเป็นที่รักของคนดี ไม่เป็นที่รักของคนไม่ดี. (พุทธ) **ขุ. ธ. ๒๕/๒๕**	113	**ธรรม**
2549	**เย จ สีเลน สมฺปนฺนา ปญฺญายูปสเม รตา** **อารกา วิรตา ธีรา น โหนฺติ ปรปตฺติยา.** ผู้มีปัญญาเหล่าใด ประกอบด้วยศีล ยินดีในความสงบ ด้วยปัญญา ผู้มีปัญญาเหล่านั้น เว้นไกลจากความชั่วแล้ว ไม่ต้องเชื่อผู้อื่น. (โพธิสตฺต) **ขุ. ชา. จตุกฺก. ๒๗/๑๔๓.**	253	**บุคคล**
2548	**ปมาทํ ภยโต ทิสฺวา อปฺปมาทญฺจ เขมโต** **ภาเวถฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ เอสา พุทฺธานุสาสนี.** เห็นความประมาทเป็นภัย และเห็นความไม่ประมาทเป็นความปลอดภัยแล้ว พึงเจริญมรรคมีองค์ ๘ นี้เป็นพุทธานุสาสนี. (พุทฺธ) **ขุ. จริยา. ๓๓/๕๙๕.**	176	**เบ็ดเตล็ด**
2547	**วิวาทํ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญฺจ เขมโต** **สมคฺคา สขิลา โหถ เอสา พุทฺธานุสาสนี.** ท่านทั้งหลายจงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดย ความปลอดภัยแล้ว เป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเถิด. นี้เป็นพระพุทธานุศาสนี.	294	**สามัคคี**

	(พุทฺธ) **ขุ. จริยา. ๓๓/๕๙๕.**		
2546	**ชยํ เวรํ ปสวติ ทุกฺขํ เสติ ปราชิโต** **อุปสนฺโต สุขํ เสติ หิตฺวา ชยปราชยํ.** ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ คนละความชนะและความแพ้ได้แล้ว สงบใจได้ ย่อมนอนเป็นสุข. (พุทฺธ) **ขุ.ธ. ๒๕/๔๒.**	232	**บุคคล**
2545	**ยมฺหิ สจฺจญฺจ ธมฺโม จ อหึสา สญฺญโม ทโม** **ส เว วนฺตมโล ธีโร โส เถโรติ ปวุจฺจติ.** ผู้ใดมีความสัตย์ มีธรรม มีความไม่เบียดเบียน มีความสำรวม และ มีความข่มใจ ผู้นั้นแล ชื่อว่า ผู้มีปัญญา หมดมลทิน เขาเรียกท่านว่า เถระ. (พุทฺธ) **ขุ. ธ. ๒๕/๕๐.**	246	**บุคคล**
2544	**อปฺปมตฺตา สตีมนฺโต สุสีลา โหถ ภิกฺขโว** **สุสมาหิตสงฺกปฺปา สจิตฺตมนุรกฺขถ.** ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเป็นผู้ไม่ประมาท มีสติ มีศีลดีงาม ตั้งความดำริไว้ให้ดี คอยรักษาจิตของตน. **ที. มหา. ๑๐/๑๔๒.**	40	**ไม่ประมาท**
2543	**สงฺเกยฺย สงฺกิตพฺพานิ รกฺเขยฺยานาคตํ ภยํ** **อนาคตภยา ธีโร อุโภ โลเก อเวกฺขติ.** พึงระแวงภัยที่ควรระแวง พึงระวังภัยที่ยังไม่มาถึง ผู้ฉลาดย่อมมองดูโลกทั้ง ๒ เพราะกลัวต่ออนาคต. **ขุ. ชา. จตุกฺก ๒๗/๑๓๖**	192	**เบ็ดเตล็ด**

ทบทวน ธรรมวิจารณ์ นักธรรมชั้นเอก

อยู่ในคำนำของหนังสือ

(ปี 2554) สัทธรรมปฏิรูป คืออะไร? เกิดขึ้นจากอะไร?

ตอบ คือ สัทธรรมชนิดที่ปลอมหรือเทียม ไม่ใช่สัทธรรมแท้ ฯ

เกิดขึ้นจากความเห็นผิดหรือเข้าใจผิดของผู้เรียบเรียง เมื่อเรียบเรียงไปแม้ผิดก็หารู้ไม่ ด้วยเข้าใจว่าของตนถูก แล้วได้นำมาปนไว้ในสัทธรรมที่แท้ ฯ

สังขาร

(ปี 2549) สังขารในไตรลักษณ์กับในขันธ์ ๕ ต่างกันอย่างไร?

ตอบ สังขารในไตรลักษณ์ หมายเอารูปธรรมและนามธรรมทั้งหมดที่ปัจจัยปรุงแต่งขึ้น

ส่วนสังขารในขันธ์ ๕ หมายเอาเจตสิกธรรมที่ปรุงแต่งจิตให้มีอาการต่างๆ เว้นเวทนาและสัญญา ฯ

อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา

(ปี 2545) อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา มีอะไรปิดบังไว้จึงไม่ปรากฏ?

อนิจจตา กำหนดรู้ได้ด้วยอาการอย่างไรบ้าง?

ตอบ อนิจจตา ความที่สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง ถูกสันตติปิดบังไว้จึงไม่ปรากฏ

ทุกขตา ความที่สังขารทั้งหลายเป็นทุกข์ ถูกอิริยาบถปิดบังไว้ จึงไม่ปรากฏ

อนัตตตา ความที่ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ถูกฆนสัญญาปิดบังไว้ จึงไม่ปรากฏ ฯ

กำหนดรู้ได้ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ

๑) ในทางง่าย ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้นไปในเบื้องปลาย

๒) ในทางละเอียดกว่านั้น ย่อมกำหนดรู้ได้ด้วยความแปรในระหว่างเกิดและดับ

๓) ในทางอันเป็นอย่างสุขุม ย่อมกำหนดเห็นความแปรแห่งสังขารในชั่วขณะหนึ่งๆ คือไม่คงที่อยู่นาน เพียงในระยะกาลนิดเดียวก็แปรแล้ว ฯ

ส่วนปรมัตถปฏิปทา

นิพพิทา ความหน่าย

(ปี 2551) นิพพิทา คืออะไร? บุคคลผู้ไม่ประสบลาภยศสรรเสริญสุข จึงเบื่อหน่ายระอาอย่างนี้ จัดเป็นนิพพิทาได้หรือไม่? เพราะเหตุใด?

ตอบ คือ ความหน่ายในเบญจขันธ์หรือในทุกขขันธ์ด้วยปัญญา ฯ จัดเป็นนิพพิทาไม่ได้ ฯ เพราะความเบื่อหน่ายดังที่กล่าวนั้น เป็นความท้อแท้ มิใช่เป็นความหน่ายด้วยปัญญา ฯ

(ปี 2543) นิพพิทาคืออะไร? ปฏิปทาเครื่องดำเนินให้ถึงนิพพิทานั้นอย่างไร?

ตอบ นิพพิทา คือความหน่ายในทุกข์ ฯ

อย่างนี้คือ พิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา ย่อมเกิดนิพพิทา เบื่อหน่ายใน ทุกขขันธ์ ไม่เพลิดเพลินยึดมั่นหมกมุ่นอยู่ในสังขารอันยั่วยวนเสน่หา ฯ

- **เอทเทสแห่งนิพพิทา**

  อุทเทสที่ ๑

  เอถ ปสฺสถิมํ โลกํ จิตฺตํ ราชรถูปมํ

  ยตฺถ พลา วิสีทนฺติ นตฺถิ สงฺโค วิชานตํ.

  สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้ อันตระการดุจราชรถ ที่พวกคนเขลาหมกอยู่ แต่พวกผู้รู้หาข้องอยู่ไม่.

(ปี 2557) พระพุทธดำรัสที่ตรัสว่า “สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดุจราชรถ” กับที่ตรัสกะโมฆราชว่า “โมฆราช ท่านจงมีสติทุกเมื่อ เล็งเห็นโลกโดยความเป็นของสูญ” ทรงมีพระประสงค์ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ พระพุทธดำรัสแรก ทรงมีพระประสงค์ จะทรงปลุกใจให้หยั่งเห็นซึ้งลงไปถึงคุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์แห่งสิ่งนั้นๆ อันคุมเข้าเป็นโลก

พระพุทธดำรัสหลัง ทรงมีพระประสงค์ให้ถอนอัตตานุทิฏฐิ คือความตามเห็นว่าเป็นอัตตา ฯ

(ปี 2555) พระพุทธดำรัสตอนหนึ่งว่า "สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดุจราชรถ" ดังนี้ โดยมีพระพุทธประสงค์อย่างไร?

ตอบ มีพระพุทธประสงค์เพื่อทรงชักชวนแนะนำให้ดูถึงโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์ของโลก เช่นเดียวกับดูละคร มิให้หลงชมความสวยงามต่างๆ แต่ให้เพ่งดูคติที่ดีและชั่ว มีให้เมามัวไปตามสิ่งนั้น ดังตรัสต่อไปอีกว่า เป็นที่คนเขลาหมกอยู่ แต่ผู้รู้หาข้อติดไม่ ฯ

(ปี 2554) บทอุทเทสว่า เอถ ปสฺสถิมํ โลกํ ซึ่งแปลว่า สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้ พระศาสดาตรัสชวนให้มาดูโลกโดยมีพระประสงค์อย่างไร?

ตอบ ทรงมีพระประสงค์จะทรงปลุกใจพวกเราให้หยั่งเห็นซึ้งลงไปถึงคุณโทษประโยชน์ มิใช่ประโยชน์แห่งสิ่งนั้น ๆ อันคุมเข้าเป็นโลก จะได้ไม่ตื่นเต้นไม่ติดในสิ่งนั้น ๆ รู้จักละสิ่งที่เป็นโทษ ไม่ข้องติดอยู่ในสิ่งที่เป็นคุณ

(ปี 2553) อุทเทสว่า “สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้ อันตระการดุจราชรถที่พวกคนเขลาหมกอยู่ แต่พวกผู้รู้หาข้องอยู่ไม่” จงวิจารณ์ว่า ตอนไหนแสดงปรมัตถปฏิปทา ตอนไหนแสดงปรมัตถ์ ตอนไหนแสดงสังสารวัฏฏ์? เพราะเหตุไร?

ตอบ ตอนที่ว่า “สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้ อันตระการดุจราชรถ” แสดงปรมัตถปฏิปทา เพราะประสงค์ให้ดูเพื่อนิพพิทาเป็นต้น

ตอนที่ว่า “แต่พวกผู้รู้หาข้องอยู่ไม่” แสดงปรมัตถ์ เพราะแสดงถึงความรู้ที่เป็นเหตุให้พ้นจากความข้องอยู่ซึ่งเป็นปรมัตถธรรม อันจะพึงได้ด้วยการปฏิบัติในปรมัตถปฏิปทาโดยลำดับ

ตอนที่ว่า “ที่พวกคนเขลาหมกอยู่” แสดงสังสารวัฏฏ์ เพราะต้องวนเวียนท่องเที่ยวไปด้วยความเขลา ฯ

(ปี 2549) อุทเทสแห่งนิพพิทา ดังต่อไปนี้ มีความหมายว่าอย่างไร?

ก. คนเขลา

ข. ผู้รู้

ค. หมกอยู่

ง. หาข้องอยู่ไม่

จ. โลกนี้

ตอบ ก. คนผู้ไร้วิจารณญาณ

ข. ผู้รู้โลกตามความเป็นจริง

ค. เพลิดเพลินหลงติดอยู่ในสิ่งอันมีโทษ

ง. ไม่พัวพันในสิ่งล่อใจ

จ. โดยตรง ได้แก่แผ่นดินเป็นที่อยู่อาศัย โดยอ้อม ได้แก่หมู่สัตว์ผู้อาศัย ฯ

(ปี 2543) คำว่าโลก ในพระบาลีว่า "เอถ ปสฺสถิมํ โลกํ ฯปฯ" หมายถึงอะไร?

พระบรมศาสดาทรงชักชวนให้มาดูโลกนี้โดยมีพระประสงค์อย่างไร?

ตอบ คำว่า โลก โดยตรงหมายถึงแผ่นดินซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย โดยอ้อมหมายถึง หมู่สัตว์ผู้อยู่อาศัย ฯ

ทรงมีพระประสงค์ให้พิจารณาดูให้รู้จักของจริง เพราะในโลกที่กล่าวนี้ย่อมมีพร้อมมูลบริบูรณ์ด้วยสิ่งที่มีคุณและโทษ พระบรมศาสดาทรง ชักชวนให้มาดูโลก เพื่อให้รู้จักสิ่งที่เป็นจริง จักได้ละสิ่งที่เป็นโทษไม่ข้องติดอยู่ในสิ่งที่เป็นคุณ ฯ

(ปี 2543) บุคคลเช่นไรชื่อว่าหมกอยู่ในโลก? ผู้หมกอยู่ในโลกได้รับผลอย่างไร?

ตอบ บุคคลผู้ไร้พิจารณา ไม่หยั่งเห็นโดยถ่องแท้ ย่อมเพลิดเพลินในสิ่งอัน ให้โทษ ย่อมระเริงจนเกินพอดีในสิ่งอันอาจให้โทษ ย่อมติดในสิ่งอันเป็นอุปการะ ชื่อว่าหมกอยู่ในโลก ฯ

ย่อมได้เสวยสุขบ้าง ทุกข์บ้าง อันสิ่งนั้น ๆ พึงอำนวย แม้สุขก็เป็นเพียง สามิส คือ มีเหยื่อเจือด้วยของล่อใจ เป็นเหตุแห่งความติด ดุจเหยื่อคือมังสะอันเบ็ดเกี่ยวไว้ ฯ

อุทเทสที่ ๒

เย จิตฺตํ สญฺญเมสฺสนฺติ โมกฺขนติ มารพนฺธนา.

ผู้ใดจักระวังจิต ผู้นั้นจักพ้นจากบ่วงแห่งมาร

(ปี2557) การสำรวมจิตให้พ้นจากบ่วงแห่งมาร ในหนังสือธรรมวิจารณ์ มีวิธีปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ แนะนำวิธีปฏิบัติไว้ ๓ ประการคือ

๑. สำรวมอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา

๒. มนสิการกัมมัฏฐานอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันทะ คือ อสุภะและกายคตาสติหรืออันยังจิตให้สลด คือมรณัสสติ

๓. เจริญวิปัสสนา คือ พิจารณาสังขารแยกออกเป็นขันธ์ สันนิษฐานเห็นเป็นสภาพ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

(ปี 2553) ข้อว่า ผู้ใดจักระวังจิต ผู้นั้นจักพ้นจากบ่วงแห่งมาร ดังนี้ คำว่า มาร และ บ่วงแห่งมาร ได้แก่อะไร? เพราะเหตุไรจึงชื่ออย่างนั้น?

ตอบ มาร ได้แก่กิเลสกาม คือ เจตสิกอันเศร้าหมอง ชักให้ใคร่ให้รักให้อยากได้ ชื่ออย่างนั้นเพราะเป็นโทษล้างผลาญคุณความดีและทำให้เสียคน ฯ

บ่วงแห่งมาร ได้แก่วัตถุกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันเป็นของน่าชอบใจ ชื่ออย่างนั้นเพราะเป็นอารมณ์เครื่องผูกใจให้ติด ฯ

(ปี 2548) การสำรวมจิตให้พ้นจากบ่วงแห่งมาร ในธรรมวิจารณ์ท่านแนะนำวิธีปฏิบัติไว้อย่างไร? และถ้าจะจัดเข้าในไตรสิกขา จัดได้อย่างไร?

ตอบ แนะนำวิธีปฏิบัติไว้ ๓ ประการ คือ

๑. สำรวมอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา

๒. มนสิการกัมมัฏฐานอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันทะ คือ อสุภะและกายคตาสติหรืออันยังจิตให้สลด คือมรณัสสติ

๓. เจริญวิปัสสนา คือ พิจารณาสังขารแยกออกเป็นขันธ์ สันนิษฐานเห็นเป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

จัดเข้าในไตรสิกขาได้ดังนี้

ประการที่ ๑ จัดเข้าในสีลสิกขา

ประการที่ ๒ จัดเข้าในจิตตสิกขา

ประการที่ ๓ จัดเข้าในปัญญาสิกขา ฯ

(ปี 2547) กิเลสกามและวัตถุกาม ได้แก่อะไร? อย่างไหนจัดเป็นมารและเป็นบ่วงแห่งมาร? เพราะเหตุไร?

ตอบ กิเลสกาม ได้แก่ เจตสิกอันเศร้าหมอง ชักให้ใคร่ ให้รัก ให้อยากได้ กล่าวคือตัณหา ความทะยานอยาก ราคะ ความกำหนัด อรติ ความขึ้งเคียด เป็นต้น จัดเป็นมาร เพราะเป็นโทษล้างผลาญคุณความดีและทำให้เสียคน ฯ

วัตถุกาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันเป็นของน่าชอบใจ จัดเป็นบ่วงแห่งมาร เพราะเป็นอารมณ์ผูกใจให้ติดแห่งมาร ฯ

(ปี 2546) บาลีแสดงปฏิปทาแห่งนิพพิทาว่า เย จิตฺตํ สญฺญเมสฺสนฺติ โมกฺขนฺติ มารพนฺธนา ผู้ใดสำรวมจิต ผู้นั้นจักพ้นจากบ่วงแห่งมาร คำว่า " บ่วงแห่งมาร " ได้แก่อะไร? อาการสำรวมจิต คืออย่างไร?

ตอบ ได้แก่วัตถุกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าใคร่ น่าปรารถนา น่าชอบใจ ฯ

อาการสำรวมจิตมี ๓ ประการ คือ

๑) สำรวมอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา

๒) มนสิการกัมมัฏฐานอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันท์ คือ อสุภและกายคตาสติ หรืออันยังจิตให้สลด คือมรณสติ

๓) เจริญวิปัสสนา คือพิจารณาสังขารแยกออกเป็นขันธ์ สันนิษฐานเห็นเป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

(ปี 2544) คำว่า มาร และ บ่วงแห่งมาร หมายถึงอะไร? บุคคลจะพ้นจากบ่วงแห่งมารด้วยวิธีอย่างไรบ้าง?

ตอบ คำว่า มาร หมายถึงกิเลสกาม คือเจตสิกอันเศร้าหมอง ได้แก่ ตัณหา ราคะ และอรติ เป็นต้น

คำว่า บ่วงแห่งมาร หมายถึงวัตถุกาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ ฯ

ด้วยวิธี ๓ อย่างคือ

๑) สำรวมอินทรีย์ มิให้ความยินดีครอบงำในเมื่อเห็นรูปเป็นต้นอันน่าปรารถนา

๒) มนสิการกัมมัฏฐาน อันเป็นปฏิปักษ์แก่กามฉันท์ คือ อสุภะและกายคตาสติหรือมรณัสสติ

๓) เจริญวิปัสสนา คือพิจารณาสังขารแยกออกเป็นขันธ์ สันนิษฐานเห็นเป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

(ปี 2549) อุทเทสว่า "เย จิตฺตํ สญฺญเมสฺสนฺติ โมกฺขนฺติ มารพนฺธนา" นั้น การสำรวมจิตทำอย่างไร?

ตอบ การสำรวมจิตมี ๓ วิธี คือ

๑. สำรวมอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา

๒. มนสิการกัมมัฏฐานอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันท์ คือ อสุภะ กายคตาสติ และมรณสติ

๓. เจริญวิปัสสนา พิจารณาสังขารให้เห็นเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ฯ

(ปี 2549) อุทเทสว่า "เย จิตฺตํ สญฺญเมสฺสนฺติ โมกฺขนฺติ มารพนฺธนา" นั้น การสำรวมจิตทำอย่างไร?

ตอบ การสำรวมจิตมี ๓ วิธี คือ

๑. สำรวมอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา

๒. มนสิการกัมมัฏฐานอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันท์ คือ อสุภะ กายคตาสติ และมรณสติ

๓. เจริญวิปัสสนา พิจารณาสังขารให้เห็นเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ฯ

- **ปฏิปทาแห่งนิพพิทา**

อุทเทส

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา ติ... ... ...

สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ... ... ...

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ

อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา.

เมื่อใด เห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง ...เป็นทุกข์...ธรรมทั้งหลายทั้งปวง เป็นอนัตตา เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์ นั่นทางแห่งวิสุทธิ.

(ปี 2545) นิพพิทาญาณ หมายถึงอะไร? ปฏิปทาแห่งนิพพิทา เป็นเช่นไร?

ตอบ หมายถึงปัญญาของผู้บำเพ็ญเพียรจนเกิดความหน่ายในสังขาร ฯ

การพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา แล้วเกิดนิพพิทา เบื่อหน่ายในทุกขขันธ์ ไม่เพลิดเพลินหมกมุ่นอยู่ในสังขารอันยั่วยวนเสน่หา นี้เป็นปฏิปทาแห่งนิพพิทา ฯ

อนิจจตา ความไม่เที่ยง จะกำหนดรู้ได้ด้วยวิธี

๑. ย่อมกำหนดรู้ได้ ในทางง่าย ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้นในเบื้องปลาย ได้ในบาลีว่า

อนิจฺ จา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน

อุปฺปชฺชิตฺ วา นิรุชฺฌนฺติ ... ...

สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและความเสื่อมสิ้น เป็นธรรมดา. (ไม่เลือกว่าเป็นสังขารชนิดไร ประณีตก็ตาม ทราม ก็ตาม) เกิดขึ้นแล้วย่อมดับ.

สังขารเหล่าใดได้เกิดขึ้นแล้วในอดีต สังขารเหล่านั้นได้ดับเสียแล้วในอดีต. สังขารเหล่าใดย่อมเกิดขึ้นในปัจจุบัน สังขารเหล่านั้นย่อมดับในปัจจุบัน. สังขารเหล่าใดจักเกิดขึ้นในอนาคต สังขารเหล่านั้นจักดับในอนาคต. ระยะกาลในระหว่างเกิดและดับแห่งสังขารที่สมมติว่ามนุษย์ ท่านกำหนดว่าหย่อนกว่า ๑๐๐ ปี พ้นจากนั้นมีน้อยนัก ไม่ถึงซึ่งอันดับ มีแต่ยิ่งสั้นลงมา .

๒. ในทางที่ละเอียดกว่านั้น ย่อมกำหนดรู้ได้ด้วยความแปรในระหว่างเกิดและดับ ได้ในบาลีว่า

อจฺเจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติ โย

วโยคุณา อนุปุพฺพํ ชหนฺติ .

กาลย่อมล่วงไป ราตรีย่อมผ่านไป ชั้นแห่งวัยย่อมละลำดับไป.

ระยะกาลในระหว่างเกิดและดับนั้น ท่านปันเป็น ๓ ปูน เรียกว่าวัย ปูนต้นเรียกปฐมวัย ปูนกลางเรียกมัชฌิมวัย ปูนหลังเรียกปัจฉิมวัย. ท่านแบ่งวัยละเท่า ๆ กัน เอา ๑๐๐ ปีเป็นเกณฑ์ ด้วยเพ่งสังขาร คือ มนุษย์. คงกำหนดด้วยอาการแห่งความแปรนั้นเอง แต่แบ่งระยะเท่า ๆ กันนั้น น่าจะไม่ถูกแก่ความเป็นจริง . อาการแปรแห่งสังขารในเบื้องต้น แปรมาฝ่ายเจริญ พึงเห็นในระยะตั้งแต่เกิดจนเป็นหนุ่มเต็มที่ ในระหว่างนี้ รูปกายเติบขึ้น ๆ นามกาย คือ จิตเจตสิกว่องไวขึ้น ระยะนี้จัดเป็นปฐมวัย มีระยะไม่เกิน ๒๕ ปี ประเพณีกำหนดอายุ ๒๕ เป็นอภิลักขิตกาลคราวหนึ่ง น่าได้แก่เต็มปฐมวัย แต่นั้น สังขารหยุดเจริญ แต่ขยายตัว พึงเห็นเช่น รูปกายผึ่งผายออก นามกายหนักแน่นเข้า เช่น มีสติรู้จักเหนี่ยวรั้ง ตั้งอยู่ ในความไม่เลินเล่อ ระยะนี้จัดเป็นมัชฌิมวัย มีระยะอยู่ ใน ๕๐ ปี ประเพณีกำหนดอายุ ๕๐ เป็นอภิลักขิตกาลอีกคราวหนึ่ง น่าได้แก่เต็มมัชฌิมวัย แต่นั้น สังขารทรุดโทรมลงไปจนปรากฏ รูปกายหง่อมและชำรุด นามกายเงื่องและเลือนเข้าทุกที ระยะนี้จัดเป็นปัจฉิมวัย มีระยะพ้น ๕๐ ปีออกไปจนตลอดอายุ. ส่วนประเพณีกำหนดอภิลักขิตกาลเป็นผู้ใหญ่ ในเมื่ออายุครบ ๓๐ ปีแล้ว และเป็นผู้เฒ่าในเมื่ออายุครบ ๖๐ ปีแล้ว เป็นฐานะเครื่องกำหนดวัยได้เหมือนกัน ใกล้ไปข้างกำหนดอันท่านจัดไว้. กำหนดโดยนัยหลังมีโหราศาสตร์เป็นมูล ต่างเรื่องจากคาถานี้ จักไม่อธิบาย แต่ก็น่าประหลาดว่าความแปรแห่งสังขารอนุโลมคติแห่งดินฟ้า .

ความแปรแห่งสังขารผ่านวัยทั้ง ๓ นั้น เปรียบด้วยเดินข้ามสะพานสูงขึ้น ๆ แล้วราบ แล้วต่ำลง ๆ แต่คงผ่านไปไม่ได้ตลอดทั้งนั้น ย่อมดับเสียในระหว่างเป็นอันมาก เพราะกำลังแห่งความเป็นอยู่อันธรรมดาแต่งมา

กล่าวคืออายุ ย่อมไม่เสมอกัน ดุจกำลังเกิดแต่การปั่นแห่งลูกข่าง ยังเนื่องด้วยปัจจัยภายนอกดันสนับสนุนหรือตัดรอนอีก

๓. ในอีกทางอันเป็นอย่างสุขุม ย่อมกำหนดเห็นความแปรแห่งสังขารในชั่วขณะหนึ่ง ๆ คือ ไม่คงที่อยู่นาน เพียงในระยะกาลนิดเดียวก็แปรแล้ว ได้ในคาถามาในวิสุทธิ มรรคว่า

ชีวิตํ อตฺตภาโว จ สุขทุกฺ ขา จ เกวลา

เอกจิตฺ ตสมา ยุตฺตา ลหุโส วตฺตเต ขโณ.

ชีวิต อัตภาพ และสุขทุกข์ ทั้งมวล ประกอบกัน เป็น

ธรรมเสมอด้วยจิตดวงเดียว ขณะย่อมเป็นไปพลัน.

ความแปรเร็วอย่างนี้ ย่อมกำหนดเห็นชัดในนามกาย จิตบางขณะย่อมขุ่นมัว บางขณะย่อมผ่องแผ้ว บางขณะนึกอารมณ์อย่างนั้น บางขณะนึกอารมณ์อย่างนี้ เจตสิกก็เหมือนกัน บางขณะเสวยสุข บางขณะเสวยทุกข์ บางขณะเสวยอุเบกขา สัญญา เจตนา วิตก วิจาร ย่อมแปรไปตามขณะที่ปรารภอารมณ์นั้น ๆ แม้รูปกาย นักปราชญ์กล่าวว่า ย่อมแปรดุจเดียวกัน พึงเห็นฟัน เป็นอุทาหรณ์ เคี้ ยวอาหารย่อมไม่สึกหรอดุจฟันเทียม อันที่จริงย่อมกร่อนดุจเดียวกัน แต่เพราะมีอนุเกิดแทน จึงปรากฏเป็นอย่างนั้นแต่ในระยะที่สั้นสังเกตเห็นยาก เพ่งความแปรอย่างนี้ นักปราชญ์ในทางปรมัตถ์กล่าวว่า ความเป็นแห่งสภาวธรรม เพียงชั่วขณะเท่านั้น แต่เพราะมีอย่างอื่นเกิดสืบยังไม่ขาดลงจึงปรากฏเป็นยังทรงอยู่ กิริยาที่เกิดสืบกันอย่างนี้ ท่านกล่าวว่าสันตติ เมื่อใดสันตติมาขาดลง เมื่อนั้นความดับความสิ้นย่อมปรากฏ มรณะย่อมกำหนดด้วยความขาดแห่งสันตติ.

(ปี 2548) อนิจจตาแห่งสังขารทั้งหลาย จะกำหนดรู้ได้ด้วยวิธีใดบ้าง?

ตอบ ๑. กำหนดรู้ในทางง่าย ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้นในเบื้องปลายได้ในบาลีว่า

อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน

อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ

สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและความเสื่อมสิ้น

เป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วย่อมดับ

๒. กำหนดรู้ในทางละเอียดกว่านั้นด้วยความแปรในระหว่างเกิดและดับได้ในบาลีว่า

อจฺเจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติโย

วโยคุณา อนุปุพฺพํ ชหนฺติ

กาลย่อมล่วงไป ราตรีย่อมผ่านไป ชั้นแห่งวัยย่อมละลำดับไป

๓. กำหนดรู้ในทางสุขุม ด้วยความแปรแห่งสังขารในชั่วขณะหนึ่ง ๆ คือ ไม่คงที่อยู่นานเพียงระยะกาลนิดเดียวก็แปรแล้ว ได้ในคาถาวิสุทธิมรรค ว่า

ชีวิตํ อตฺตภาโว จ สุขทุกฺขา จ เกวลา

เอกจิตฺตสมา ยุตฺตา ลหุโส วตฺตเต ขโณ

ชีวิต อัตภาพ และสุขทุกข์ ทั้งมวล ประกอบกัน เป็นธรรมเสมอ

ด้วยจิตดวงเดียว ขณะย่อมเป็นไปพลัน ฯ

(ปี 2547) ไตรลักษณ์ ที่ว่าเห็นได้ยากนั้น เพราะอะไรปิดบังไว้?

ผู้พิจารณาเห็นอนิจจตา ความเป็นของไม่เที่ยง ย่อมได้รับอานิสงส์อย่างไร?

ตอบ อนิจจตา มีสันตติ ความสืบต่อแห่งนามรูป ปิดบังไว้ ทุกขตา มีอิริยาบถ ความผลัดเปลี่ยนอิริยาบถ ปิดบังไว้ อนัตตตา มีฆนสัญญา ความสำคัญเห็นเป็นก้อน ปิดบังไว้ ฯ

ย่อมได้รับอานิสงส์ คือเพิกถอนสันตติได้ ทำให้เห็นความเกิดขึ้นและความดับไป

ความไม่เที่ยงแห่งสังขารทั้งหลายด้วยปัญญาอันชอบ ย่อมเบื่อหน่ายในสังขารอันเป็นทุกข์ ดำเนินไปในหนทางแห่งความบริสุทธิ์ ฯ

ทุกขตา ความเป็นทุกข์แห่งสังขาร ประกอบด้วย**ทุกข์ ๑๐ อย่าง ย่อมกำหนดเห็นด้วยทุกข์อย่างนี้**

๑. **สภาวทุกข์** หรือ**ทุกข์ประจำสังขาร** คือ ชาติ ชรา มรณะ.

๒. **ปกิณณกทุกข์** หรือ**ทุกข์จร** คือ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส.

๓. **นิพัทธทุกข์** คือ **ทุกข์เนืองนิตย์** หรือ**ทุกข์เป็นเจ้าเรือน** ได้แก่ หนาว ร้อน หิว ระหาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ.ทุกข์หมวดนี้ไม่ค่อยมีใครคำนึงถึงนัก เพราะเป็นของระงับง่าย แต่ถ้าเป็นรุนแรงก็เหลือทนอยู่.

๔. **พยาธิทุกข์** หรือ**ทุกขเวทนา** มีประเภทต่าง ๆ ตามสมุฏฐาน คืออวัยวะอันเป็นเจ้าการไม่ทำหน้าที่โดยปกติ. สองหมวดนี้ แสดงไว้ในคิริมานันทสูตร ตอนอาทีนวสัญญา โดยความเป็นโทษแห่งกาย.

๕. **สันตาปทุกข์** ทุกข์คือความร้อนรุม หรือ**ทุกข์ร้อน** ได้แก่ ความกระวนกระวายใจเพราะถูกไฟคือกิเลส ราคะ โทสะ โมหะ เผา. ทุกข์หมวดนี้มาในอาทิตตปริยายสูตร กล่าวเพื่อมาถึงปกิณณกทุกข์ด้วย แต่ไม่เรียกว่าไฟเหมือนกิเลส ใช้กิริยาเพียงว่าเผาเหมือนกัน. โสกะ ปริเทวะ อุปายาส ดูเป็นผลสืบมาจากราคะ ในเมื่อไม่ได้ปิยารมณ์สมหวัง หรือในเมื่อได้แล้วมาพรากไปเสียโทมนัส ดูเป็นผลสืบมาจากโทสะ ทุกข์ จะจัดเป็นผลสืบมาจากโมหะก็ไม่สนิท เช่นนี้การจัดเป็นปกิณณกทุกข์เป็นไฟอีกกองหนึ่ง จึงไม่สนิท น่าจัดเป็นทุกข์คงเดิม เกิดเพราะถูกกิเลสเผา ดุจความร้อนแสบอันเกิดเพราะถูกไฟลวก.

๖. **วิปากทุกข์** หรือ**ผลกรรม** ได้แก่วิปฏิสารคือความร้อนใจ การเสวยกรรมกรณ์ คือถูกลงอาชญา ความฉิบหาย ความตกยาก และความตกอบาย มาในบาลีมากแห่ง.

๗. **สหคตทุกข์ ทุกข์ไปด้วยกัน** หรือ**ทุกข์กำกับกัน** ได้แก่ทุกข์มีเนื่องมาจากวิบุลผล ดังแสดงในโลกธรรมสูตร อัฏฐกังคุดรว่า ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เป็นทุกข์ละอย่าง ๆ . บางอาจารย์อธิบายว่า เป็นวิปริณามทุกข์ คือได้ทุกข์เมื่อแปรเป็นอื่นไป. น่าเข้าใจว่า มีลาภคือทรัพย์ ต้องเฝ้าต้องระวังจนไม่เป็นอันหลับนอนได้โดยปกติ เสียชีวิตในการป้องกันทรัพย์ก็มี มียศคือได้รับตั้งเป็นใหญ่กว่าคนสามัญเป็นชั้น ๆ ต้องเป็นอยู่เติบกว่าคนสามัญ จำต้องมีทรัพย์

มากเป็นกำลัง มักหาได้ไม่พอใช้ ต้องมีภาระมาก เวลาไม่เป็นของตน เป็นที่เกาะของผู้อื่นจนนุงนัง ต้องพลอยสุขทุกข์ด้วยเขาได้รับสรรเสริญ เหมือนดื่มเหล้าหวาน ชวนจะเพลินไปว่าตนดี ต้องมีสติระวังมิให้เมากล่าวคือเผลอตัว ดื่มเหล้าเสียอีก ผู้ดื่มยังอาจยั้งได้ ส่วนสรรเสริญมาจากผู้ยั่วยวนอยู่เสมอ มีสุข เป็นทางปรารถนายิ่งขึ้น จึงยังไม่อิ่ม เป็นอันไม่ได้สุขจริง วิบุลผลอย่างนี้ มีทุกข์กำกับอยู่ด้วย แสดงในโลกธรรมสูตรว่าเป็นทุกข์ก็สม.

๘. **อาหารปริเยฏฐิทุกข์** คือ**ทุกข์ในการหากิน** ได้แก่อาชีวทุกข์ คือ ทุกข์เนื่องด้วยการเลี้ยงชีวิต. สัตว์ทั้งหลายย่อมแย่งกันหากินดิรัจฉานมีเนื้อเป็นภักษา ย่อมผลาญชีวิตชนิดเล็กกว่าตนเป็นอาหารย่อมสู้กันเองบ้าง เพราะเหตุแห่งอาหาร สัตว์มีหญ้าเป็นภักษา ออกหากิน ย่อมเสี่ยงต่ออันตราย ย่อมหวาดเสียวเป็นนิตย์ ต้องคอยหลีกหนีศัตรู หมู่มนุษย์มีการงานขัดทางแห่งกันและกัน ต่างคิดแข่งขันตัดรอนกัน ทำร้ายกัน ผลาญชีวิตกัน เพราะเหตุแห่งอาชีวะก็มีได้เสวยทุกข์อันเป็นวิบากเนื่องมาจากอาชีวะก็มีเป็นอันมาก แม้ผู้มีทางหาโดยไม่ต้องประกับผู้อื่นแทบทุกคนยังรู้สึกว่า หาได้ไม่พอเพื่อเป็นอยู่สะดวก. ทุกข์ชนิดนี้แสดงในบาลี โดยเป็นสังเวควัตถุประการหนึ่ง.

๙. **วิวาทมูลกทุกข์** คือ**ทุกข์มีวิวาทเป็นมูล** ได้แก่ความไม่โปร่งใจ ความกลัวแพ้ ความหวั่นหวาด มีเนื่องมาจากทะเลาะกันก็ดี สู้คดีกันก็ดี รบกันก็ดี แสดงในบาลีโดยความเป็นกามาทีนพ.ทุกข์โดยประเภทเหล่านี้ พอเป็นเครื่องกำหนดเห็นสังขารว่าเป็นทุกข์ได้อยู่ จึงยุติไว้เพียงนี้.

๑๐. **ทุกขขันธ์** หรือ**ทุกข์รอบยอด** หมายเอาสังขารคือประชุมปัญจขันธ์เอง แสดงในบาลีธัมมจักกัปปวัตตนสูตรว่า "**โดยย่ออุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์**" แสดงในบาลีปฏิจจสมุปบาทว่า "ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนั่น ย่อมมีด้วยอย่างนี้.

(ปี 2557) สภาวทุกข์ สันตาปทุกข์ ได้แก่อะไร ?

ตอบ สภาวทุกข์ ได้แก่ทุกข์ประจำสังขาร คือชาติ ชรา มรณะ

สันตาปทุกข์ ได้แก่ความกระวนกระวายใจเพราะถูกไฟคือกิเลสเผา ฯ

(ปี 2556) นิพัทธทุกข์ กับ สหคตทุกข์ ต่างกันอย่างไร?

ตอบ นิพัทธทุกข์ คือทุกข์เนืองนิตย์ หรือทุกข์เป็นเจ้าเรือน ได้แก่ หนาว ร้อน หิว ระหาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ

ส่วนสหคตทุกข์ คือทุกข์ไปด้วยกัน หรือทุกข์กำกับกัน ได้แก่ทุกข์มีเนื่องมาจากวิบุลผล ฯ

(ปี 2554) ทุกข์ประจำสังขารกับทุกข์จร ต่างกันอย่างไร?

ตอบ ทุกข์ประจำสังขาร เป็นทุกข์ที่ต้องมีแก่คนทุกคน ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงพ้น ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความตาย

ส่วนทุกข์จรเป็นทุกข์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ได้แก่ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส ประจวบด้วยคนหรือสิ่งอันไม่เป็นที่รัก พรากจากคนหรือสิ่งอันเป็นที่รัก ปรารถนาไม่ได้สมหวัง ฯ

(ปี 2553) ทุกขตา ความเป็นทุกข์แห่งสังขารนั้น กำหนดเห็นด้วยทุกข์กี่หมวด? วิปากทุกข์ได้แก่ทุกข์เช่นไร?

ตอบ ๑๐ หมวด ฯ ได้แก่วิปฏิสาร คือความร้อนใจ การเสวยกรรมกรณ์คือถูกลงอาชญา ความฉิบหาย ความตกยาก และความตกอบาย ฯ

(ปี 2552) ทุกขขันธ์ หรือทุกข์รวบยอด หมายเอาอะไร? มีหลักฐานอ้างอิงในบาลีธัมมจักกัปปวัตตนสูตรว่าอย่างไร?

ตอบ หมายเอา สังขารคือประชุมปัญจขันธ์ ฯ มีหลักฐานว่า สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา โดยย่อ อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์

(ปี 2550) สหคตทุกข์ คือทุกข์เช่นไร? มียศชื่อว่าเป็นทุกข์นั้น มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ คือ ทุกข์ไปด้วยกัน หรือทุกข์กำกับกัน ได้แก่ทุกข์มีเนื่องมาจากวิบุลผล ฯ

มียศคือได้รับตั้งเป็นใหญ่กว่าคนสามัญเป็นชั้น ๆ ต้องเป็นอยู่เติบกว่าคนสามัญ จำต้องมีทรัพย์มากเป็นกำลัง มักหาได้ไม่พอใช้ ต้องมีภาระมาก เวลาไม่เป็นของตน เป็นที่เกาะของผู้อื่นจนนุงนัง ต้องพลอยสุขทุกข์ด้วยเขา ฯ

(ปี 2549) ปกิณกทุกข์ คืออะไร? จะบรรเทาได้ด้วยวิธีอย่างไร?

ตอบ คือ ทุกข์จร เช่น ความเศร้าโศกเสียใจ ความร่ำไรบ่นเพ้อรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจ ความประสบสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ความพลัดพรากจากของรัก ความผิดหวังเป็นต้น ฯ

จะบรรเทาได้ด้วยการมีสติ ใช้ปัญญาพิจารณา รู้จักปลงรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นถือมั่น ฯ

(ปี 2549) อาหารปริเยฏฐิทุกข์ คืออะไร? จะบรรเทาได้ด้วยวิธีอย่างไร?

ตอบ คือ ทุกข์ในการหาเลี้ยงชีพ เช่น ต้องแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน เมื่อผลประโยชน์ขัดกัน ก็ทะเลาะกัน และเมื่อยิ่งแสวงหามากก็เป็นเหตุให้เกิดทุกข์มาก ฯ

จะบรรเทาได้ด้วยการขยันประหยัดอดทนและ อดออม เป็นอยู่ด้วยปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพเท่าที่จำเป็น ตัดสิ่งฟุ่งเฟ้อที่ไม่จำเป็นออกไป ยินดีเท่าที่ตนมีอยู่โดยยึดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิต ฯ

(ปี 2548) สภาวทุกข์และปกิณณกทุกข์ คือทุกข์เช่นไร?

ตอบ สภาวทุกข์ คือ ทุกข์ประจำสังขาร ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ ฯ

ปกิณณกทุกข์ คือ ทุกข์จรได้แก่ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส ฯ

(ปี 2547) ความเกิด ความแก่ และความตาย จัดเข้าในทุกข์หมวดไหน?

โดยรวบยอด ทุกข์ที่แสดงในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ได้แก่ทุกข์เช่นไร?

ตอบ จัดเข้าในสภาวทุกข์ คือ ทุกข์ประจำสังขาร ฯ

ได้แก่ อุปาทานขันธ์ ๕ ฯ

(ปี 2546) นิพัทธทุกข์ หมายถึงทุกข์อย่างไร? ในทุกข์ ๑๐ อย่าง ความร้อนใจ หรือความถูกลงอาชญา จัดเป็นทุกข์เช่นไร?

ตอบ หมายถึง ทุกข์เนืองนิตย์ หรือทุกข์เป็นเจ้าเรือน ได้แก่ หนาว ร้อน หิว ระหาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ ฯ

จัดเป็นวิปากทุกข์ ฯ

(ปี 2544) ทุกขตา ความเป็นทุกข์แห่งสังขารนั้นกำหนดเห็นด้วยทุกข์กี่อย่าง? อะไรบ้าง? ความทุกข์ที่เกิดจากการต้องดิ้นรนต่อสู้ในการทำมาหากิน จัดเป็นทุกข์ชนิดไหน?

ตอบ ด้วยทุกข์ ๑๐ อย่างคือ

๑) สภาวทุกข์

๒) ปกิณกทุกข์

๓) นิพัทธทุกข์

๔) พยาธิทุกข์

๕) สันตาปทุกข์

๖) วิปากทุกข์

๗) สหคตทุกข์

๘) อาหารปริเยฏฐิทุกข์

๙) วิวาทมูลกทุกข์

๑๐) ทุกขขันธ์ ฯ

จัดเป็นอาหารปริเยฏฐิทุกข์ ฯ

(ปี 2543) วิปากทุกข์ได้แก่ทุกข์อย่างไร? อิฏฐารมณ์ จัดเป็นทุกข์ด้วยหรือไม่? ถ้าจัดได้ จัดเข้าในทุกข์หมวดไหน?

ตอบได้แก่ วิปฏิสารคือความร้อนใจ การเสวยกรรมกรณ์คือถูกลงอาชญา ความฉิบหาย ความตกยากและความตกอบายฯ อิฏฐารมณ์ จัดเป็นทุกข์ด้วยเหมือนกัน จัดเข้าในหมวดสหคตทุกข์ ทุกข์ไปด้วยกัน ฯ

อนตฺตตา ความเป็นอนัตตาแห่งสังขาร พึงกำหนดรู้ด้วยอาการเหล่านี้ คือ.

๑. **ด้วยไม่เป็นอยู่ในอำนาจ หรือด้วยฝืนความปรารถนา** ดังแสดงในอนัตตลักขณสูตรว่า "ถ้าปัญจขันธ์จักเป็นอัตตาแล้วไซร้ ปัญจขันธ์ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ และจะพึงได้ในปัญจขันธ์ ตามปรารถนาว่า ขอปัญจขันธ์ ของเราเป็นอย่างนี้ เถิด อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย เหตุใด ปัญจขันธ์เป็นอนัตตา เหตุนั้น ปัญจขันธ์จึงเป็นไปเพื่ออาพาธ และไม่ได้ในปัญจขันธ์ ตามปรารถนาอย่างนี้ ."

๒. **ด้วยแย้งต่ออัตตา** ดังแสดงในอนัตตาลักขณสูตรนั้นว่า "ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอ เพื่อตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นตัวของเรา."

๓. **ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้** ดังแสดงในสูตรทั้งหลาย มีอนัตตลักขณสูตรนั้นเป็นต้นว่า "เนตํ มม" นั่นมิใช่ของเรา "เนโสหมสฺมิ " นั่นมิใช่เรา "น เมโส อตฺตา" นั่นมิใช่ตัวของเรา.

๔. **ด้วยความเป็นสภาพสูญ คือว่างหรือหายไป** ดังแสดงในพุทธภาษิตพยากรณปัญหาแห่งโมฆราชมาณพ ในปารายนวรรคสุตตนิบาตว่า

สุญฺญโต โลกํ อเวกฺ ขสฺสุ โมฆราช สทา สโต
อตฺตานุทิฏฺฐึ อูหจฺจ เอวํ มจฺจุตฺ ตโร สิยา
เอวํ โลกํ อเวกฺ ขนฺตํ มจฺจุ ราชา น ปสฺสติ.

โมฆราช! ท่านจงมีสติทุกเมื่อ เล็งเห็นโลกโดยความเป็นของสูญ ถอนอัตตานุทิฏฐิ คือความตามเห็นว่าเป็นอัตตาเสีย เช่นนี้ ท่านพึงเป็นผู้ข้ามพ้นมฤตยุราชเสียได้ มฤตยุราชย่อมไม่แลเห็นชน ผู้เล็งเห็นโลกอยู่อย่างนี้.

สังขารเป็นสภาพว่างนั้น พึงรู้อย่างนี้ ในกาลใด ผู้พิจารณากำหนดเห็นสังขารกระจายเป็นส่วนย่อย ๆ จากฆนะคือก้อน ในกาลนั้น ย่อมเห็นว่าง ถอนเสียได้ซึ่งฆนสัญญา ความหมายว่า เป็นก้อน อันได้แก่ความถือความเอาโดยนิมิต ว่าเรา ว่าเขา ว่าผู้นั้น ว่าผู้นี้ ดังแสดงในบาลีว่า

ยถา หิ องฺคสมฺภารา โหติ สทฺโท รโถ อิติ

เอวํ ขนฺเธสุ สนฺเตสุ โหติ สตฺโตติ สมฺ มติ.

เหมือนอย่างว่า เพราะคุมส่วนทั้งหลายเข้า เสียงว่ารถย่อมมีฉันใด เมื่อขันธ์ทั้งหลายยังมีอยู่ การสมมติว่าสัตว์ย่อมมี ฉันนั้น.

ยถา ยถา นิชฺฌายติ โยนิโส อุปปริกฺ ขติ

ริตฺตกํ ตุจฺฉกํ โหติ โย นํ ปสฺสติ โยนิโส.

เขาเพ่งพิจารณาเห็นโดยแยบคายด้วยประการใด ๆ ย่อมปรากฏเป็นของว่างเป็นของเปล่าแก่ผู้เห็นโดยแยบคายนั้น.

สังขารเป็นสภาพหายไปนั้น พึงรู้ด้วยความสิ้น ดังแสดงในชราสูตรว่า

สุปิเนน ยถาปิ สงฺคตํ

ปฏิพุทฺโธ ปุริโส น ปสฺสติ

เอวมฺปิ ปิยายิตํ ชนํ

เปตํ กาลกตํ น ปสฺสติ.

คนผู้ตื่นขึ้นแล้ว ย่อมไม่เห็นอารมณ์อันประจวบด้วยความฝันฉันใด ชนผู้อยู่ย่อมไม่เห็นชนผู้อันตนรักล่วงไปแล้วฉันนั้น.

๕. **ด้วยความเป็นสภาวธรรมเป็นไปตามเหตุปัจจัย** เป็นลักษณะรวบยอดแห่งอาการทั้ง ๔

*** **การกำหนดรู้ความเป็นอนัตตาของสังขาร** รู้จักพิจารณากำหนดเห็นสังขารกระจายเป็นส่วนย่อยๆ จากฆนคือก้อนจนเห็นเป็นความว่าง ถอน**ฆนสัญญาความสำคัญหมายว่าเป็นก้อน** อันได้แก่ ความถือเอาโดยนิมิต ว่าเรา ว่าเขา ว่าผู้นั้น ว่าผู้นี้

*** **ความเห็นอนัตตาพึงปรารถนาโยนิโสมนสิการกำกับ** จะได้กำหนดรู้**สัจจะทั้ง ๒** คือ

๑. **สมมติสัจจะ** *จริงโดยสมมติ* เช่นสังขารผู้ให้เกิด ชายสมมติว่าบิดา หญิงสมมติว่ามารดา เป็นต้น ย่อมเป็นจริงโดยสมมติ เช่นเดียวกับรถและเรือน จะพึงคัดค้านมิได้

๒. **ปรมัตถสัจจะ** *จริงโดยปรมัตถะ* คือ อรรถอันลึก เช่น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นต้น กระจายให้ละเอียดออกไปได้อีกเพียงใด ยิ่งลึกดีเพียงนั้น ย่อมเป็นจริงโดยปรมัตถะ มารดาก็ดี บิดาก็ดี ย่อมเป็นผู้อันธรรมดาควบคุมขันธ์หรือธาตุนั้น ๆ แต่งขึ้น เหมือนรถหรือเรือนอันธรรมดาควบคุมสัมภาระนั้น ๆ ปรุงขึ้น จะพึงปฏิเสธขันธ์หรือธาตุเท่ากับสัมภาระเครื่องปรุงเสียมิได้. การกำหนดรู้ถึงปรมัตถสัจจะ เป็นความรู้ละเอียด ดุจรู้จักสัมภาระแห่งรถหรือแห่งเรือน รู้ละเอียดย่อมดีกว่ารู้เผิน ๆ อยู่เอง.

กำหนดรู้สัจจะทั้ง ๒ นี้แล้ว จะได้ไม่เอามาค้านกัน จะได้สันนิษฐานว่า เป็นแต่ลึกกว่ากัน. แม้เพ่งในทางปรมัตถะ สังขารทั้งหลายก็ย่อมเป็นต่าง ๆ กัน ดีบ้าง เลวบ้าง ย่อมเป็นไป ตามกฎแห่งธรรมดา กล่าวคือธรรมย่อมอำนวยผลให้เป็นเช่นนั้น เข้าใจอย่างนี้แล้ว จะได้ไม่แล่นออกจากทางไปตกหล่ม คือมิจฉาทิฏฐิ. อนึ่ง จะได้ละทิฏฐิมานะ คือความถือผิดและความถือตัว และกิเลสอย่างอื่น อันเนื่องมาจากการอื่นเราถือเขาถือก๊กถือพวก. ความเห็นอนัตตาเป็นไปด้วยอาการอย่างนี้ จึงยังประโยชน์ให้สำเร็จเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า ย่อมปรากฏแก่ผู้พิจารณาเห็นโดยแยบคาย. ในคาถาแสดงไตรลักษณ์นี้เอง ท่านกล่าวว่า ย่อมเห็นด้วยปัญญา. หมายความอย่างเดียวกัน.

(ปี 2557) พระพุทธดำรัสที่ตรัสว่า “สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดุจราชรถ” กับที่ตรัสกะโมฆราชว่า “โมฆราช ท่านจงมีสติทุกเมื่อ เล็งเห็นโลกโดยความเป็นของสูญ” ทรงมีพระประสงค์ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ พระพุทธดำรัสแรก ทรงมีพระประสงค์ จะทรงปลุกใจให้หยั่งเห็นซึ้งลงไปถึงคุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์แห่งสิ่งนั้นๆ อันคุมเข้าเป็นโลก

พระพุทธดำรัสหลัง ทรงมีพระประสงค์ให้ถอนอัตตานุทิฏฐิ คือความตามเห็นว่าเป็นอัตตา ฯ

(ปี 2556) ความเป็นอนัตตาของสังขารพึงกำหนดรู้ด้วยอาการอย่างไรบ้าง?

ตอบ ๑. ด้วยไม่อยู่ในอำนาจ หรือด้วยฝืนความปรารถนา

๒. ด้วยแย้งต่ออัตตา

๓. ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้

๔. ด้วยความเป็นสภาพสูญ คือว่างหรือหายไป ฯ

(ปี 2555) การกำหนดรู้ความเป็นอนัตตาแห่งสังขารด้วยความเป็นสภาพสูญนั้นคือ รู้อย่างไร?

ตอบ รู้จักพิจารณากำหนดเห็นสังขารกระจายเป็นส่วนย่อยๆ จากฆนคือก้อนจนเห็นเป็นความว่าง ถอนฆนสัญญา ความสำคัญหมายว่าเป็นก้อน อันได้แก่ ความถือเอาโดยนิมิต ว่าเรา ว่าเขา ว่าผู้นั้น ว่าผู้นี้ เสียได้ ฯ

(ปี 2552) การพิจารณาเห็นสังขารเป็นอนัตตาโดยมีโยนิโสมนสิการกำกับ จะไม่กลายเป็นนัตถิกทิฏฐิ เพราะกำหนดรู้ถึงธรรม ๒ ประการ ธรรมทั้ง ๒ นี้ได้แก่อะไร?

ตอบ ได้แก่ สมมติสัจจะ จริงโดยสมมติ และปรมัตถสัจจะ จริงโดยปรมัตถะ ฯ

(ปี 2551) ความเป็นอนัตตาแห่งสังขาร พึงกำหนดรู้ด้วยอาการอย่างไรบ้าง?

ตอบ ด้วยอาการดังนี้ คือ

๑. ไม่อยู่ในอำนาจ หรือฝืนความปรารถนา

๒. แย้งต่ออัตตา

๓. ความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้

๔. ความเป็นสภาพสูญ ฯ

(ปี 2543) สังขาร ในอธิบายแห่งปฏิปทาของนิพพิทานั้น ได้แก่อะไร?

จะพึงกำหนดรู้สังขารนั้นโดยความเป็นอนัตตาด้วยอาการอย่างไร?

ตอบ ได้แก่ สภาพอันธรรมดาแต่งขึ้น โดยตรงได้แก่เบญจขันธ์ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันธรรมดาคุมกันเข้าเป็นกายกับใจ ฯ

ด้วยอาการอย่างนี้ คือ

๑) ด้วยไม่อยู่ในอำนาจ หรือด้วยฝืนความปรารถนา

๒) ด้วยแย้งต่ออัตตา

๓) ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้

๔) ด้วยความเป็นสภาพสูญ คือว่าง หรือหายไป

๕) ด้วยความเป็นสภาวธรรมเป็นไปตามเหตุปัจจัย ฯ

วิราคะ ความสิ้นกำหนัด

- **อุทเทสแห่งวิราคะ**

อุทเทสที่ ๑

นิพฺพินฺทํ วิรชฺ ชติ.

เมื่อหน่าย ย่อมสิ้นกำหนัด.

อุทเทสที่ ๒

วิราโค เสฏฺโฐ ธมฺมานํ.

วิราคะ เป็นประเสริฐ แห่งธรรมทั้งหลาย.

อุทเทสที่ ๓

สุขา วิราคตา โลเก กามานํ สมติกฺกโม.

วิราคะ คือความก้าวล่วงเสียด้วยดี ซึ่งกามทั้งหลาย เป็นสุขในโลก.

- **ไวพจน์แห่งวิราคะ ๘** คำที่ใช้เรียกแทนกัน คือมีความหมายที่มุ่งถึงความสิ้นราคะเหมือนกัน

๑. **มทนิมฺมทโน** ธรรมอันยังความเมาให้สร่าง

๒. **ปิปาสวินโย** ความนำออกเสียซึ่งความกระหาย ความกระหายเกิดเพราะอำนาจ**กามตัณหา** ความอยากในกามคุณ ๕ , **ภวตัณหา** ความอยากเป็นนั่นเป็นนี่ วิภวตัณหา ความอยากไม่เป็นนั่นเป็นนี่

๓. **อาลยสมุคฺฆาโต** ความถอนขึ้นด้วยดีซึ่งความอาลัย

๔. **วฏฺฏูปจฺเฉโท** ความเข้าไปตัดเสียซึ่งวัฏฏะ

๕. **ตณฺหกฺขโย** ความสิ้นตัณหา ได้แก่ ความอยาก มี ๓ ประการ **๑) กามตัณหา** ความอยากในกาม **๒) ภวตัณหา** ความอยากในภพ **๓) วิภวตัณหา** ความอยากในวิภพ

๖. **วิราโค** ความสิ้นกำหนัด

๗. **นิโรโธ** ความดับ

๘. **นิพฺพานํ** ธรรมชาติหาเครื่องเสียบแทงมิได้

(ปี 2556) คำว่า วฏฺฏ ในคำว่า "วฏฺฏูปจฺเฉโท" หมายถึงอะไร? วฏฺฏ นั้นชื่อว่าขาดสายด้วยอาการอย่างไร?

ตอบ หมายถึง ความเวียนเกิด ด้วยอำนาจกิเลส กรรม วิบาก ฯ

วฏฺฏ นั้นชื่อว่าขาดสายด้วยอาการที่ละกิเลสอันเป็นเบื้องต้นเสีย ฯ

(ปี 2555) ความอยากที่เข้าลักษณะเป็นตัณหา และไม่เป็นตัณหานั้น ได้แก่ความอยากเช่นไร เพราะเหตุไร?

ตอบ ความอยากที่เข้าลักษณะทำให้เกิดในภพอีก ประกอบด้วยความกำหนัดด้วยอำนาจความยินดี เพลิดเพลินในอารมณ์นั้นๆ อย่างนี้จัดเป็นตัณหา เพราะเป็นทุกขสมุทัย เหตุให้ทุกข์เกิด

ส่วนความอยากที่มีอยู่โดยปกติธรรมดาของคนทุกคน แม้กระทั่งพระอริยเจ้า เช่นความอยากข้าว อยากน้ำเป็นต้นไม่จัดว่าเป็นตัณหา เพราะเป็นความอยากที่เป็นไปตามธรรมดาของสังขาร ฯ

(ปี 2555) วิราคะในพระบาลีว่า "วิราโค เสฏฺโฐ ธมฺมานํ วิราคะประเสริฐกว่าธรรมทั้งหลาย" และในพระบาลีว่า "วิราคา วิมุจฺจติ เพราะสิ้นกำหนัดย่อมหลุดพ้น" ต่างกันอย่างไร?

ตอบ วิราคะในพระบาลีแรกเป็นไวพจน์คือคำแทนชื่อพระนิพพาน

วิราคะในพระบาลีหลังเป็นชื่อของพระอริยมรรค ฯ

(ปี 2550) ไวพจน์แห่งวิราคะ ได้แก่อะไรบ้าง?

ตอบ ได้แก่

มทนิมฺมทโน	แปลว่า ธรรมยังความเมาให้สร่าง
ปิปาสวินโย	แปลว่า ความนำเสียซึ่งความระหาย
อาลยสมุคฺฆาโต	แปลว่า ความถอนขึ้นด้วยดีซึ่งอาลัย
วฏฺฏูปจฺเฉโท	แปลว่า ความเข้าไปตัดเสียซึ่งวัฏฏะ
ตณฺหกฺขโย	แปลว่า ความสิ้นแห่งตัณหา
วิราโค	แปลว่า ความสิ้นกำหนัด

นิโรโธ แปลว่า ความดับ

นิพฺพานํ แปลว่า ธรรมชาติหาเครื่องเสียบแทงมิได้ ฯ

(ปี 2545) วิราคะเป็นยอดแห่งธรรมทั้งปวง คำว่า "ธรรมทั้งปวง" หมายถึงอะไร?

นิโรธที่เป็นไวพจน์แห่ง วิราคะ หมายถึงอะไร?

ตอบ หมายถึง สังขตธรรม คือธรรมอันธรรมดาปรุงแต่ง และอสังขตธรรม คือธรรมอันธรรมดามิได้ปรุงแต่ง ฯ

หมายถึงความดับทุกข์ เนื่องมาจากดับตัณหา ฯ

(ปี 2545) ตัณหาคืออะไร? ตัณหานั้น เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดที่ไหนและเมื่อดับย่อมดับที่ไหน?

คำว่า มทนิมฺมทโน ธรรมยังความเมาให้สร่าง หมายถึงความเมาในอะไร?

ตอบ คือความอยาก ฯ เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดในสิ่งเป็นที่รักที่ยินดีในโลก เมื่อดับย่อมดับในสิ่งเป็นที่รักที่ยินดีในโลก ฯ

หมายถึงความเมาในอารมณ์อันยั่วยวนให้เกิดความเมาทุกประการ เช่น สมบัติแห่งชาติ สกุล อิสริยะ บริวาร ก็ดี ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ก็ดี เยาว์วัย ความหาโรคมิได้ และชีวิต ก็ดี นับเข้าในอารมณ์ประเภทนี้ ฯ

วิมุตติ ความหลุดพ้น

- **เอทเทสแห่งวิมุตติ**

อุทเทสที่ ๑

วิราคา วิมุจฺจติ.

เพราะสิ้นกำหนัด ย่อมหลุดพ้น.

อุทเทสที่ ๒

กามาสวาปิ จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ ภวาสวาปิ จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ

อวิชฺ ชาสวาปิ จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ.

จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยกาม จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยภพ จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยอวิชชา.

อุทเทสที่ ๓

วิมุตฺตสสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ.

เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่าหลุดพ้นแล้ว ย่อมมี

วิมุตติ ๕

๑. **ตทังควิมุตติ** หลุดพ้นด้วยองค์นั้น ๆ
๒. **วิกขัมภนวิมุตติ** หลุดพ้นด้วยข่มไว้
๓. **สมุจเฉทวิมุตติ** หลุดพ้นด้วยตัดขาด (จัดเข้าใน อริยมรรค)
๔. **ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ** ความหลุดพ้นด้วยความสงบราบ (จัดเข้าใน อริยผล)
๕. **นิสสรณวิมุตติ** ความหลุดพ้นด้วยออกไปเสีย (จัดเข้าใน นิพพาน)

สาสวะ เป็นไปกับด้วยอาสวะ, ประกอบด้วยอาสวะ, ยังมีอาสวะ, เป็นโลกิยะ
อนาสวะ ไม่มีอาสวะ, อันหาอาสวะมิได้

(ปี 2556) ความเชื่อว่ามีพระเจ้าผู้สร้าง ทำการอ้อนวอนและบวงสรวงเป็นอาทิ จัดเข้าในอาสวะข้อไหน?
ตอบ จัดเข้าใน อวิชชาสวะ ฯ
(ปี 2555) วิราคะในพระบาลีว่า "วิราโค เสฏฺโฐ ธมฺมานํ วิราคะประเสริฐกว่าธรรมทั้งหลาย" และในพระบาลีว่า "วิราคา วิมุจฺจติ เพราะสิ้นกำหนัดย่อมหลุดพ้น" ต่างกันอย่างไร?
ตอบ วิราคะในพระบาลีแรกเป็นไวพจน์คือคำแทนชื่อพระนิพพาน
วิราคะในพระบาลีหลังเป็นชื่อของพระอริยมรรค ฯ
(ปี 2554) ในวิมุตติ ๕ วิมุตติใดจัดเข้าใน อริยมรรค อริยผล นิพพาน?
ตอบ สมุจเฉทวิมุตติ จัดเข้าใน อริยมรรค
ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ จัดเข้าใน อริยผล
นิสสรณวิมุตติ จัดเข้าใน นิพพาน ฯ
(ปี 2553) วิมุตติ ความหลุดพ้นนั้น ตัวหลุดพ้นคืออะไร? หลุดพ้นจากอะไร?
ตัวรู้ว่าหลุดพ้นคืออะไร? จงอ้างหลักฐานประกอบด้วย
ตอบ ตัวหลุดพ้นคือจิต ฯ หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย ตามพระบาลีว่า กามาสวาปิ จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ ภวาสวาปิ จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ อวิชฺชาสวาปิ จิตฺตํ วิมุจฺจิตฺถ จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยกาม จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยภพ จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยอวิชชา ฯ
ญาณเป็นตัวรู้ ตามพระบาลีว่า วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่าหลุดพ้นแล้ว ย่อมมี ฯ
(ปี 2551) บาลีอุทเทสว่า วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ แปลว่า เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่าหลุดพ้นแล้ว ย่อมมี ใครเป็นผู้หลุดพ้น? และหลุดพ้นจากอะไร?
ตอบ จิตเป็นผู้หลุดพ้น ฯ พ้นจากอาสวะ ๓ ฯ
(ปี 2550) วิมุตติ เป็นโลกิยธรรมหรือโลกุตตรธรรม? เป็นสาสวะหรืออนาสวะ?

ตอบ ถ้าเพ่งถึงวิมุตติที่สืบเนื่องมาจากนิพพิทาและวิราคะแล้ว ก็เป็นโลกุตตระและอนาสวะอย่างเดียว ถ้าเพ่งถึงวิมุตติ ๕ วิมุตติเป็นโลกิยะก็มี เป็นสาสวะก็มี คือตทังควิมุตติและวิกขัมภนวิมุตติเป็นโลกิยะและเป็นสาสวะ วิมุตติอีก ๓ ที่เหลือเป็นโลกุตตระและเป็นอนาสวะ ฯ

(ปี 2546) ในวิมุตติ ๕ อย่างไหนเป็นโลกิยะ อย่างไหนเป็นโลกุตตระ?

พระบาลีว่า "ปญฺญาย ปริสุชฺฌติ บุคคลย่อมหมดจดด้วยปัญญา" มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ ตทังควิมุตติ วิกขัมภนวิมุตติ เป็นโลกิยะ

สมุจเฉทวิมุตติ ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ นิสสรณวิมุตติ เป็นโลกุตตระ ฯ

มีอธิบายว่า บุคคลทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเอง ย่อมหมดจดเอง ความหมดจดและความเศร้าหมองเป็นของเฉพาะตน คนอื่นยังคนอื่นให้หมดจดหาได้ไม่ ฯ

วิสุทธิ ความหมดจด

- **อุทเทสที่ ๑**

  ปญฺญาย ปริสุชฺฌติ.

  ย่อมหมดจดด้วยปัญญา.

- **อุทเทสที่ ๒**

  เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา.

  นั่น [คือนิพพิทา] เป็นทางแห่งวิสุทธิ.

ลัทธิพราหมณ์ถือว่า บาปที่ทำแล้วอาจลอยเสียด้วยทำพิธี เมื่ออาบน้ำ เช่นเดียวกับชำระมลทินกายด้วยอาบน้ำโดยปกติ และลัทธิคริสตังถือว่า อ้อนวอนพระเจ้าเพื่อโปรดยกประทานได้อยู่ เช่นเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินโปรดยกโทษพระราชาทานแก่คนผู้ทำผิด ให้พ้นพระราชอาญา ฝ่ายพระพุทธศาสนาถือว่า

อตฺตนา ว กตํ ปาปํ อตฺตนา สงฺกิลิสฺ สติ

อตฺตนา อกตํ ปาปํ อตฺตนา ว วิสุชฺฌติ

สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจตฺตํ นาญฺโญ อญฺญํ วิโสธเย.

ทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเอง

ย่อมหมดจดเอง ความหมดจดและความเศร้าหมอง

เป็นเฉพาะตัว คนอื่นยังคนอื่นให้หมดจดหาได้ไม่

โดยนัยนี้ ถือว่าความบริสุทธิ์ ภายในย่อมมีด้วยปัญญา.

อีกบรรยายหนึ่ง

➢ **อุทเทสที่ ๓**

มคฺคานฏฺฐงฺคิโก เสฏฺโฐ .....

เอเสว มคฺโค นตฺถญฺโญ ทสฺสนสฺส วิสุทฺธิยา.

ทางมีองค์ ๘ เป็นประเสริฐสุด แห่งทางทั้งหลาย....ทางนั้นหมด

ไม่มีทางอื่น เพื่อหมดจดแห่งทัสสนะ.

ทางมีองค์ ๘ นั้น ในนิเทศแห่งทุกนิโรคามนีปฏิปทาอริยสัจแห่งธัมมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นต้น จำแนกออกไปอย่างนี้ :-

๑. **สัมมาทิฏฐิ** ความเห็นชอบ

๒. **สัมมาสังกัปโป** ความดำริชอบ

๓. **สัมมาวาจา** เจรจาชอบ

๔. **สัมมากัมมันโต** การงานชอบ

๕. **สัมมาอาชีโว** เลี้ยงชีวิตชอบ

๖. **สัมมาวายาโม** พยายามชอบ

๗. **สัมมาสติ** ระลึกชอบ

๘. **สัมมาสมาธิ** ตั้งใจชอบ.

วิสุทธิ ๗ ทางไปสู่พระนิพพาน

๑. **สีลวิสุทธิ** ความหมดจดแห่งศีล

๒. **จิตตวิสุทธิ** ความหมดจดแห่งจิต

๓. **ทิฏฐิวิสุทธิ** ความหมดจดแห่งทิฏฐิ

๔. **กังขาวิตรณวิสุทธิ** ความหมดจดแห่งญาณ เป็นเครื่องข้ามพ้นความสงสัย

๕. **มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ** ความหมดจดแห่งญาณเป็นเครื่องเห็นว่าทางหรือมิใช่ทาง

๖. **ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ** ความหมดจดแห่งญาณเป็นเครื่องเห็นทางปฏิบัติ

๗. **ญาณทัสสนวิสุทธิ** ความหมดจดแห่งญาณทัสสนะ

➢ **จัดมรรค ๘ เข้าในวิสุทธิ ๗**

มรรค ๘	**วิสุทธิ ๗**
สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ	สีลวิสุทธิ
สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ	จิตตวิสุทธิ
	ทิฏฐิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ

สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ	มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ

- **อัคคัปปสาทสูตรกล่าวยกเป็นยอดแห่งสังขตธรรม** *ความเป็นทางประเสริฐเป็นทางยอด เพราะองค์ ๘ นั้น แต่ละอย่าง ๆ ก็เป็นธรรมดี ๆ รวมกันเข้าทั้ง ๘ ย่อมเป็นธรรมดียิ่งนัก และเป็นทางเดียวนำไปถึงความดับทุกข์ หรือ ถึงความหมดจดแห่งทัสสนะ* แต่จัดเป็นพวกสังขตธรรม ด้วยอธิบายอย่างไร ข้าพเจ้าเข้าใจไม่ชัดพอจะยืนยัน ได้แต่คะเนว่าชะรอยจะเพ่งว่าเป็นธรรมเนื่องด้วยอุปทานขันธ์ จึงจัดเป็นสังขตะด้วยกัน ครั้น เทียบกับวิราคะอันจัดเป็นอสังขตะเข้า นอกจากหมาเอาอนุปาทาปรินิพพาน ย่อมชักฉงน. ทางนี่แลนำไปถึงความหมดจดแห่งทัสสนะอย่างไร พึงรู้ด้วยเทียบกับวิสุทธิ ๗ อย่างนี้

(ปี 2557) วิสุทธิ ๗ แต่ละอย่างๆ จัดเข้าในไตรสิกขาได้อย่างไร ?

ตอบ สีลวิสุทธิ จัดเข้าในสีลสิกขา

จิตตวิสุทธิ จัดเข้าในจิตตสิกขา

ทิฏฐิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ จัดเข้าในปัญญาสิกขา ฯ

(ปี 2554) จงจัดมรรค ๘ เข้าในวิสุทธิ ๗ มาดู

ตอบ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ จัดเข้าในสีลวิสุทธิ

สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จัดเข้าในจิตตวิสุทธิ

สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ จัดเข้าใน ทิฏฐิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ

มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ ฯ

(ปี 2552) ลัทธิบางอย่างมีหลักการว่า ทำบาปแล้วบริสุทธิ์หมดจดได้ด้วยการอาบน้ำ ด้วยการบวงสรวง ด้วยการสวดอ้อนวอน เป็นต้น ในฝ่ายพระพุทธศาสนากล่าวถึงเรื่องนี้ว่าอย่างไร? จงอ้างหลักฐาน

ตอบ พระพุทธศาสนามีหลักว่า บุคคลทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเอง ย่อมบริสุทธิ์ หมดจดเอง ความหมดจดและความเศร้าหมองเป็นของเฉพาะตัว ผู้อื่นทำผู้อื่นให้หมดจดหรือเศร้าหมองไม่ได้ ความบริสุทธิ์ภายในย่อมมีด้วยปัญญา ฯ มีพระบาลีแสดงไว้ว่า ปญฺญาย ปริสุชฺฌติ บุคคลย่อมบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา และว่า

อตฺตนา ว กตํ ปาปํ อตฺตนา สงฺกิลิสฺ สติ

อตฺตนา อกตํ ปาปํ อตฺตนา ว วิสุชฺฌติ

สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจตฺตํ นาญฺโญ อญฺญํ วิโสธเย.

ทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเอง

ย่อมหมดจดเอง ความหมดจดและความเศร้าหมอง

เป็นเฉพาะตัว คนอื่นยังคนอื่นให้หมดจดหาได้ไม่ ฯ

(ปี 2550) ในบรรดาสังขตธรรมนั้น อะไรเป็นยอด? เพราะเหตุไร?

ตอบ อัฏฐังคิกมรรคเป็นยอด ฯ

เพราะองค์ ๘ แต่ละองค์ ๆ ของอัฏฐังคิกมรรคก็เป็นธรรมดี ๆ รวมกันเข้าทั้ง ๘ ย่อมเป็นธรรมดียิ่งนัก และเป็นทางเดียว นำไปถึงความดับทุกข์หรือถึงความหมดจดแห่งทัสสนะ ฯ

(ปี 2544) การพิจารณาแลเห็นสังขารโดยไตรลักษณ์ จัดเป็นวิสุทธิอะไร? จงจัดวิสุทธิ ๗ ลงในไตรสิกขา?

ตอบ จัดเป็นทิฏฐิวิสุทธิ ความหมดจดแห่งความเห็น

๑) สีลวิสุทธิ จัดเป็นศีล

๒) จิตตวิสุทธิ จัดเป็นสมาธิ

๓) ทิฏฐิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ จัดเป็นปัญญา

สันติ ความสงบ

- **อุทเทสแห่งสันติ**

อุทเทสที่ ๑

สนฺติ มคฺคเมว พฺรูหย.

สูจงพูนทางแห่งความสงบนั้นแล.

อุทเทสที่ ๒

นตฺถิ สนฺติ ปรํ สุขํ.

สุขอื่นจากความสงบย่อมไม่มี .

อุทเทสที่ ๓

โลกามิสํ ปชเห สนฺติ เปกฺโข.

ผู้เพ่งความสงบ พึงละอามิสในโลกเสีย.

สันติ เป็นได้ทั้งโลกิยะทั้งโลกุตตระ ดุจเดียวกับวิสุทธิ

ที่เป็น**โลกิยะ** ได้ในบาลีว่า

น หิ รุณฺเณน โสเกน สนฺตึ ปปฺโหติ เจตโส.

บุคคลย่อมถึงความสงบแห่งจิต ด้วยร้องไห้ ด้วยเศร้าโศกก็หาไม่

ที่เป็น**โลกุตตระ**ได้ในบาลีว่า

โลกามิสํ ปชเห สนฺติเปกฺโข

ผู้เพ่งสันติพึงละโลกามิสเสีย

(ปี 2555) บาลีแสดงปฏิปทาแห่งสันติว่า "โลกามิสํ ปชเห สนฺติเปกฺโข" แปลว่า ผู้เพ่งความสงบพึงละอามิสในโลกเสีย ดังนี้ คำว่า อามิสในโลกหมายถึงอะไร? ที่เรียกอย่างนั้นเพราะเหตุไร?

ตอบ หมายถึงเบญจพิธกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ ฯ

ที่เรียกอย่างนั้น เพราะเป็นเครื่องล่อใจให้ติดในโลก ดุจเหยื่ออันเบ็ดเกี่ยวอยู่ฉะนั้น ฯ

(ปี 2553) สันติ ความสงบ เป็นโลกิยะหรือโลกุตตระ? จงตอบโดยอ้างพระบาลีมาประกอบ

ตอบ เป็นได้ทั้งโลกิยะและโลกุตตระ ฯ

ที่เป็นโลกิยะได้ในบาลีว่า

น หิ รุณฺเณน โสเกน สนฺตึ ปปฺโปติ เจตโส

บุคคลย่อมถึงความสงบแห่งจิต ด้วยร้องไห้ ด้วยเศร้าโศกก็หาไม่

ที่เป็นโลกุตตระได้ในบาลีว่า

โลกามิสํ ปชเห สนฺติเปกฺโข

ผู้เพ่งสันติพึงละโลกามิสเสีย ฯ

(ปี 2550) บาลีแสดงปฏิปทาแห่งสันติว่า ผู้เพ่งความสงบพึงละอามิสในโลกเสีย

ความสงบ ได้แก่อะไร? อามิส ได้แก่อะไร? เพราะเหตุไรจึงเรียกว่าอามิส?

ตอบ ได้แก่ ความเรียบร้อยทางกายทางวาจาและทางใจ ฯ

ได้แก่ ปัญจพิธกามคุณ คือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนาน่าใคร่น่าชอบใจ ฯ

เพราะเป็นเครื่องล่อใจให้ติดในโลก ฯ

(ปี 2548) พระพุทธพจน์ว่า "นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ" สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี จะไม่เป็นการปฏิเสธสุขอย่างอื่นไปทั้งหมดหรือ? จงอธิบาย

ตอบ ไม่เป็นการปฏิเสธเสียทีเดียว เช่นทรงแสดงถึงสุขของคฤหัสถ์ ๔ อย่างไว้เป็นต้น แต่สุขอย่างอื่นนั้นยังเจือไปด้วยทุกข์อยู่ ยังไม่ใช่สุข ไม่อาจจะนับว่าเป็นสุขที่แท้จริงได้ มีแต่ความสงบเท่านั้นที่เป็นสุขอย่างแท้จริง เพราะไม่เจือไปด้วยความทุกข์ ฉะนั้นสุขที่ยิ่งกว่าความสงบจึงไม่มี ฯ

(ปี 2545) บาลีแสดงปฏิปทาแห่งสันติว่า โลกามิสํ ปชเห สนฺติเปกฺโข ความว่า ผู้เพ่งความสงบพึงละอามิสในโลกเสีย คำว่า อามิสในโลก หมายถึงอะไร? ที่เรียกว่า อามิสในโลก เพราะเหตุไร?

ตอบ หมายถึงปัญจพิธกามคุณ คือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา น่าใคร่น่าชอบใจ ฯ

เพราะเป็นเครื่องล่อใจให้ติดในโลก ดุจเหยื่ออันเบ็ดเกี่ยวอยู่ ฯ

(ปี 2543) สันติแปลว่าอะไร? มีปฏิปทาที่จะดำเนินอย่างไร? สันติเป็นโลกิยะ หรือโลกุตตระ?

ตอบ สันติ แปลว่า ความสงบ มีปฏิปทาที่จะดำเนินคือ ปฏิบัติสงบกาย วาจา ใจ จากโทษเวรภัย ละโลกามิส คือเบญจพิธกามคุณ ๕ มีสันติเป็นวิหารธรรม ฯ

สันติเป็นได้ทั้งโลกิยะ และโลกุตตระ ฯ

นิพพาน ความดับทุกข์

- **อุทเทสที่ ๑**

  นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา.

  พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมกล่าวนิพพานว่ายวดยิ่ง.

- **อุทเทสที่ ๒**

  นิพฺพานคมนํ มคฺคํ ขิปฺปเมว วิโสธเย.

  พึงรีบรัดชำระทางไปนิพพาน.

ต่อนี้ไป บาลีแสดงปฏิปทาและนิพพาน ๒ บรรยาย จัดไว้ตามลำดับ.

บาลี แสดงปฏิปทา

อปฺปมาทรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยเทสฺสิ วา

อภพฺโพ ปริ หานาย นิพฺพานสฺเสว สนฺติ เก.

ภิกษุยินดีในไม่ประมาทแล้ว หรือเห็นภัยในประมาทโดยปกติ ย่อมเป็นผู้ไม่พอเพื่อเสื่อมรอบ ย่อมปฏิบัติใกล้นิพพานเทียว.

สตฺถุ ครุ ธมฺมครุ สงฺเฆ จ ติพฺพคารโว

สมาธิครุ อาตาปี สิกฺขาย ติพฺพคารโว

อปฺปมาทครุ ภิกฺขุ ปฏิ สนฺถารคารโว

อภพฺโพ ปริ หานาย นิพพานสฺเสว สนฺติ เก.

ภิกษุหนักในพระศาสดา หนักในพระธรรม มีเคารพกล้าในพระสงฆ์ มีเพียร หนักในสมาธิ มีเคารพกล้าในสิกขา หนักในไม่ประมาท และเคารพในปฏิสันถาร ย่อมเป็นผู้ไม่พอเพื่อเสื่อมรอบ ย่อมปฏิบัติใกล้นิพพานเทียว.

ยมฺหิ ฌานญฺจ ปญฺญา จ ส เว นิพฺพานสนฺติ เก.

ฌานและปัญญามีในผู้ใด ผู้นั้นปฏิบัติใกล้นิพพาน.

เต ฌายิโน สาตติกา นิจฺจํ ทฬฺหปรกฺกมา

ผุสนฺติ ธีรา นิพฺพานํ โยคกฺเขมํ อนุตฺ ตรํ.

ธีระเหล่านั้น เข้าฌาน มีเพียรติดต่อ มีความบากบั่นมั่ นเป็นนิ ตย์

ย่อมถูกต้องนิพพาน อันเกษมจากโยคะ หาธรรมอื่นยิ่งกว่ามิได้.

อธิบาย ธรรมอันประกอบไว้เรียกโยคะ. จำแนกเป็น ๔ คือ กาม ภพ ทิฏฐิ อวิชชา.

สิญฺจ ภิกฺขุ อิมํ นาวํ สิตฺตา เต ลหุเมสฺสติ

เฉตฺวา ราคญฺจ โทสญฺจ ตโต นิพฺพานเมหิสิ .

ภิกษุ เธอจงวิดเรือนี้ เรืออันเธอวิดแล้ว จักพลันถึง เธอ

ตัดราคะและโทสะแล้ว แต่นั้นจักถึงนิพพาน.

อธิบาย เรือหมายเอาอัตภาพ เรืออันวิดแล้วนั้น หมายเอาบรรเทากิเลส

และบาปธรรมเสียให้บางเบาจนขจัดได้ขาด จักพลันถึงท่าคือนิพพาน

ความแห่ง ๒ บาทหลัง เป็นอธิบาตความแห่ง ๒ บาทต้น.

สติ กายคตา อุปฏฺฐิตา

ฉสุ ผสฺสายตเนสุ สํวุโต

สตตํ ภิกฺขุ สมาหิโต

ชญฺญา นิพฺพานมตฺตโน.

ภิกษุเข้าไปตั้งกายคตาสติแล้ว สังวรในบ่อเกิดแห่งผัสสะ ๖ แล้ว

มีจิตตั้งมั่นติดต่อแล้ว พึงรู้นิพพานแห่งตน.

บาลีแสดงสอุปาทิเสสนิพพาน

ตณฺหาย วิปฺปหาเนน นิพฺพานํ อิติ วุจฺจติ.

เพราะละตัณหาเสีย ท่านกล่าวว่านิพพาน.

สพฺพโส ตณฺหานํ ขยา อเสสวิราคนิโรโธ นิพฺพานํ.

ความดับด้วยสำรอกโดยไม่เหลือ เพราะสิ้นแห่งตัณหาทั้งหลาย

ด้วยประการทั้งปวง เป็นนิพพาน.

เอกา หิ ธาตุ อิธ ทิฏฺฐธมฺมิ กา

สอุปาทิเสสา ภวเนตฺติ สงฺขยา.

ธาตุอันหนึ่งแล เป็นไปในธรรมอันแลเห็ นแล้วในโลกนี้ เป็น
นิพพานธาตุ มีอุปาทิยังเหลือ เพราะสิ้นธรรมชาติผู้นำไปสู่ภพ
[คือตัณหา].

- **อุทเทสที่ ๓**

  นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ.

  นิพพานเป็นสุขอย่างยวดยิ่ง.

นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ อญฺญํ ภารํ อนาทิย

สมูลํ ตณฺหํ อพฺพุยฺห นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุ โต.

ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น ถอนตัณหากับ
ทั้งมูลเสียแล้ว หายหิว ดับรอบแล้ว.

*ภาระ*ในคาถานี้ หมายเอาปัญจขันธ์ *การถือเอาภาระ* หมายเอาการถือด้วยอุปทาน *การปลงภาระ* หมายเอาการถอนอุปาทาน แต่มีทางจะเข้าใจอีกอย่างหนึ่งก็ได้ว่า ละขันธปัญจกนี้ ด้วยดับจริมกจิตแล้ว ไม่ถือเอาขันธปัญจกอื่น ด้วยเกิดอีก

- **ประเภทของนิพพาน**
  1. **สอุปาทิเสสนิพพาน** เป็นความดับกิเลสที่ยังมีเบญจขันธ์เหลือ
  2. **อนุปาทิเสสนิพพาน** เป็นความดับกิเลสที่ไม่มีเบญจขันธ์เหลือ

  อกิญฺจนํ อนาทานํ เอตํ ทีปํ อนาปรํ

  นิพฺพานํ อิติ นํ พฺรูมิ ชรามจฺจุ ปริกฺ ขยํ.

  เรากล่าวทวีปนั่นมิใช่อื่น หาห่วงมิได้ หาเครื่องยึดมิได้เป็น
  ที่สิ้นรอบแห่งชราและมัจจุ ว่านิพพาน.

  อนุปาทิเสสา ปน สมฺปรายิกา

  ยมฺหิ นิรุชฺฌนฺติ ภวานิ สพฺพโส.

  ส่วนธาตุเป็นไปธรรมอันจะพึงถึงข้างหน้า ที่ภพทั้งปวงดับ
  ด้วยประการทั้งปวง เป็นนิพพานธาตุหาอุปาทิเหลือมิได้.

เตสํ วูปสโม สุโข.

ความเข้าไปสงบแห่งสังขารเหล่านั้น ย่อมเป็นสุข.

อตฺถิ ภิกฺขเว ตทาตนํ ฯ เป ฯ

ภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้นมีอยู่ ที่ดิน น้ำ ไฟ ลม ไม่มีเลย อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะก็มิใช่ โลกนี้ก็มิใช่ โลกอื่นก็มิใช่ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ทั้ง ๒ ก็มิใช่ อนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เราไม่กล่าวเลย ซึ่งอายตนะนั้นว่าเป็นการมา เป็นการไป เป็นการยืน เป็นการจุติ เป็นการเกิด อายตนะนั้นหาที่ตั้งอาศัยมิได้ มิได้เป็นไป หาอารมณ์มิได้ นั่นแลที่สุดแห่งทุกข์.

(ปี 2557) คำว่า อุปาทิ ในคำว่า สอุปาทิเสสนิพพาน หมายถึงอะไร ?

ตอบ หมายถึงขันธ์ ๕ (ขันธปัญจก) ฯ

(ปี 2556) พระบาลีว่า “นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ อญฺญํ ภารํ อนาทิย ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น”

ถามว่า “ภาระ” “การไม่ถือเอาภาระ” “การปลงภาระ” ได้แก่อะไร?

ตอบ ภาระ ได้แก่เบญจขันธ์ ฯ

การไม่ถือเอาภาระ ได้แก่การไม่ถือเอาเบญจขันธ์ด้วยอุปาทาน ฯ

การปลงภาระ ได้แก่การถอนอุปาทานในเบญจขันธ์ ฯ

(ปี 2554) พระศาสดาทรงสอนภิกษุโดยยกเอาเรือมาเป็นอุปมาว่า สิญฺจ ภิกฺขุ อิมํ นาวํ สิตฺตา เต ลหุเมสฺสติ แปลว่า ภิกษุ เธอจงวิดเรือนี้ เรืออันเธอวิดแล้วจักพลันถึง มีอธิบายโดยย่อว่าอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายโดยย่อว่า เรือ หมายถึงอัตภาพ วิดเรือ คือวิดน้ำที่รั่วเข้าในเรือ ซึ่งหมายถึงการบรรเทากิเลสและบาปธรรม ที่ไหลเข้ามาท่วมทับจิตใจ ให้บางเบา จนขจัดได้ขาด เมื่ออัตภาพนี้เบาก็จักปฏิบัติเพื่อไปสู่พระนิพพานได้เร็ว ฯ

(ปี 2552) ข้อความว่า ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น ดังนี้ มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ อธิบายว่า ภาระ หมายเอาเบญจขันธ์ การปลงภาระหมายเอาการถอนอุปาทาน การไม่ถือเอาภาระอื่น หมายเอาการไม่ถือเบญจขันธ์อื่นด้วยอุปาทาน ฯ

(ปี 2551) พระบาลีว่า สิญฺจ ภิกฺขุ อิมํ นาวํ แปลว่า ภิกษุ เธอจงวิดเรือนี้

คำว่า เรือ และคำว่า วิด ในที่นี้ หมายถึงอะไร?

ตอบ เรือ หมายถึง อัตภาพร่างกาย

วิด หมายถึง บรรเทากิเลสและบาปธรรมเสียให้บางเบา จนขจัดได้ขาด ฯ

(ปี 2551) สอุปาทิเสสนิพพาน กับ อนุปาทิเสสนิพพาน ต่างกันอย่างไร?

พระบาลีว่า เตสํ วูปสโม สุโข ความเข้าไปสงบแห่งสังขารเหล่านั้น เป็นสุข จัดเป็นนิพพานชนิดใด?

ตอบ ต่างกัน คือ สอุปาทิเสสนิพพาน เป็นความดับกิเลสที่ยังมีเบญจขันธ์เหลือ ส่วนอนุปาทิเสสนิพพาน เป็นความดับกิเลสที่ไม่มีเบญจขันธ์เหลือ ฯ เป็นอนุปาทิเสสนิพพาน ฯ

(ปี 2549) พระบาลีว่า "ภิกษุ เธอจงวิดเรือนี้ เรือที่เธอวิดแล้ว จักพลันถึง"

จงให้ความหมายคำต่อไปนี้ ให้ถูกต้องตามพระบาลีนั้น?

ก. เรือนี้

ข. จงวิด (วิดอะไร)

ค. เรือที่วิดแล้ว

ง. จักพลันถึง (ถึงอะไร)

จ. เรือจักไม่จมใน.....

ตอบ ก. อัตภาพร่างกาย

ข. วิดน้ำ คือมิจฉาวิตก

ค. อัตภาพที่บรรเทากิเลสให้เบาบางลง

ง. ถึงท่า คือพระนิพพาน

จ. ในสังสารวัฏ ฯ

(ปี 2546) เนื้อความในภารสูตรว่า "ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น" ถามว่า คำว่า " ภาระอันหนัก " ได้แก่อะไร? การถือและการปลงภาระอันหนักนั้น หมายถึงอะไร?

ตอบ ได้แก่ ปัญจขันธ์ ฯ

การถือ หมายถึง การถือด้วยอุปาทาน การปลง หมายถึง การถอนอุปาทาน ฯ

(ปี 2544) วัฏฏะในบาลีว่า วฏฺฏูปจฺเฉโท หมายถึงอะไร? วัฏฏะนั้นจะขาดได้อย่างไร? บาลีแสดงปฏิปทาแห่งนิพพานว่า " สิญฺจ ภิกฺขุ อิมํ นาวํ " ความว่า " ภิกษุเธอจงวิดเรือนี้ " คำว่า เรือ และ วิด ในบาลีนี้หมายถึงอะไร?

ตอบ วัฏฏะ หมายถึง ความเวียนเกิดด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก ฯ

วัฏฏะนั้นจะขาดได้ด้วยการละกิเลสอันเป็นเบื้องต้นเสีย ฯ

คำว่า เรือ หมายถึงอัตภาพร่างกาย

คำว่า วิด หมายถึงบรรเทากิเลส และบาปธรรมให้เบาบางจนขจัดได้ขาด ฯ

ส่วนสังสารวัฏ

โดยบุคคลาธิษฐาน

คติ

- **อุทเทสที่ ๑**

จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุคฺคติ ปาฏิกงฺขา.

เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุคติเป็นอันต้องหวัง.

- **อุทเทสที่ ๒**

  จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุคติ ปาฏิกงฺขา.

  เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุคติเป็นอันหวังได้.

คติ คือ ภูมิเป็นที่ไปหรือเป็นที่ถึงเบื้องหน้าแต่มรณะ จำแนกไว้ 2 ประเภท ดังนี้

๑. **ทุคติ** ภูมิเป็นที่ไปข้างชั่ว แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ นิรยะ ๑ ติรัจฉานโยนิ ๑
และสามารถแบ่งเป็น ๔ ประเภท คือ อบาย ทุคติ วินิบาต นิรยะ

๒. **สุคติ** ภูมิเป็นที่ไปข้างดี แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ เทวะ ๑ มนุษย์ ๑ หรือ สุคติ ๑ โลกสวรรค์ ๑

(ปี 2557) อบาย คืออะไร ? ในอรรถกถาแจกไว้เป็น ๔ อย่าง อะไรบ้าง ?

ตอบ คือโลกที่ปราศจากความเจริญ ฯ มีนิรยะ ติรัจฉานโยนิ ปิตติวิสยะ อสุรกาย ฯ

(ปี 2553) คำว่า สุคติ ในพระบาลีว่า จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุคติ ปาฏิกงฺขา คืออะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ คือ ภูมิเป็นที่ไปข้างดี ฯ มี เทวะ ๑ มนุษย์ ๑ หรือ สุคติ ๑ โลกสวรรค์ ๑ ฯ

(ปี 2552) สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็นอย่างไร? มีพระบาลีแสดงไว้อย่างไร?

ตอบ มีคติเป็น ๒ คือ สุคติและทุคติ ฯ มีพระบาลีแสดงไว้ว่า

จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุคติ ปาฏิกงฺขา.

เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุคติเป็นอันหวังได้

จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุคฺคติ ปาฏิกงฺขา.

เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุคติเป็นอันต้องหวัง ฯ

(ปี 2551) ในส่วนสังสารวัฏ สัตวโลกตายแล้วมีคติเป็นอย่างไร? จงอ้างบาลีประกอบ

ตอบ มีคติเป็น ๒ คือ

สุคติ มีบาลีว่า จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุคติ ปาฏิกงฺขา

และ ทุคติ มีบาลีว่า จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุคฺคติ ปาฏิกงฺขา ฯ

(ปี 2548) สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็นอย่างไร? ปัจจุบันภพนั้น เกี่ยวเนื่องกับสัมปรายภพอย่างไร?

ตอบ สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็น ๒ คือ ถ้าทำดี คือ ประพฤติสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ก็ไปสู่สุคติ ถ้าทำไม่ดี คือประพฤติทุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ก็ไปสู่ทุคติ ฯ

จิตดีชั่วในปัจจุบัน ย่อมเป็นปัจจัยแห่งปฏิสนธิในสัมปรายภพ ภูมิและภพในภายภาคหน้าขึ้นอยู่กับภูมิและภพชั้นของจิตในปัจจุบันนี้แหละ ดังมีหลักธรรมในอุเทศบาลีแสดงว่า เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุคติเป็นอันต้องหวัง และว่าเมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุคติเป็นอันหวังได้ ฯ

(ปี 2546) คติ คือภูมิเป็นที่ไปของสัตว์ผู้ตายแล้ว เป็นอย่างไร?

มีบาลีแสดงอุทเทสเกี่ยวกับคตินั้น ว่าอย่างไร?

ตอบ เป็น ๒ คือ ทุคติ ภูมิเป็นที่ไปข้างชั่ว ๑ สุคติ ภูมิเป็นที่ไปข้างดี ๑ ฯ

มีบาลีแสดงอุทเทสว่า ดังนี้

๑) จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุคฺคติ ปาฏิกงฺขา

เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุคติเป็นอันต้องหวัง

๒) จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุคติ ปาฏิกงฺขา

เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุคติเป็นอันหวังได้ ฯ

(ปี 2544) ในส่วนสังสารวัฏฏ์ สัตวโลกตายแล้วมีคติเป็นอย่างไร? มีอุทเทสบาลีแสดงไว้อย่างไร?

ตอบ สัตวโลกตายแล้วมีคติเป็น ๒ คือสุคติ และทุคติ ฯ

มีอุทเทสบาลีแสดงว่า

จิตฺเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุคฺคติ ปาฏิกงฺขา

เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุคติเป็นอันต้องหวัง

จิตฺเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุคติ ปาฏิกงฺขา

เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุคติเป็นอันหวังได้ ฯ

หลักกัมมัฏฐาน

สมถกัมมัฏฐาน

กัมมัฏฐาน ๔๐ ประการ รวมเป็น ๗ หมวดนั้น คือ

กสิณ ๑๐

อสุภ ๑๐

อนุสสติ ๑๐

พรหมวิการ ๔

อาหาเรปฏิกูลสัญญา

จตุธาตุววัตถาน

อรูป ๔

- **สติปัฏฐาน ๔**
  ๑. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน
  ๒. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน
  ๓. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน
  ๔. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน
- **อสุภะ ๑๐** มีซากศพเป็นอารมณ์
- **อนุสสติ ๑๐**
  ๑. **พุทธานุสสติ** ระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้าเป็นอารมณ์
  ๒. **ธัมมานุสสติ** ระลึกถึงคุณพระธรรมเป็นอารมณ์
  ๓. **สังฆานุสสติ** ระลึกถึงคุณพระสงฆ์เป็นอารมณ์
  ๔. **สีลานุสสติ** ระลึกถึงศีลที่ตนรักษาเป็นอารมณ์
  ๕. **จาคานุสสติ** ระลึกถึงทานที่ตนบริจาคแล้วเป็นอารมณ์
  ๖. **เทวตานุสสติ** ระลึกถึงเทวดาที่มีสีลาทิคุณเสมอ เหมือนกับด้วยตน ตั้งเทพดาเหล่านั้นไว้เป็นพยานแล้ว กลับระลึกถึงสีลาทิคุณของตนเป็นอารมณ์
  ๗. **อุปสมานุสสติ** ระลึกถึงนิพพานว่าเป็นที่ระงับดับเพลิงกิเลสและกองทุกข์เป็นบรมสุขอย่างยิ่งเป็นอารมณ์
  ๘. **มรณัสสติ** ระลึกถึงความตายของตนและสัตว์ผู้อื่นเป็นอารมณ์
  ๙. **กายคตาสติ** ระลึกไปในอาการ ๓๒ ในร่างกายเป็นอารมณ์
  ๑๐. **อานาปานสติ** ระลึกถึงลมหายใจเข้าออกยาวสั้นเป็นต้นเป็นอารมณ์

- **การเจริญพรหมวิหาร ๔**

เมตตาภาวนานี้ เป็นข้าศึกแก่โทสะและพยาบาทโดยตรง เมื่อโยคาพจร**เจริญเมตตา**นี้ จะมละโทสะและพยาบาทเสียได้ด้วยดีจิตก็จะตั้งมั่นเป็นขณิกสมาธิ และอุปจารสมาธิ และอัปปนาสมาธิโดยลำดับ ๆ อนึ่ง ผู้เจริญเมตตาภาวนานี้ จะหลับอยู่ก็เป็นสุข จะตื่นอยู่ก็ เป็นสุข จะฝันเห็นก็ เป็นมงคลไม่ลามก ย่อมเป็นที่รั กใคร่ยินดีของมนุษย์และอมนุษย์ทั้งสิ้น ไฟก็ไม่ไหม้ ไม่เผา ทำให้ร้อนได้ พิษทั้งหลายคือพิษของสัตว์ที่มีพิษต่าง ๆ และพิษว่าน พิษยา ศัสตราวุธต่าง ๆ ก็ไม่ อาจประทุษร้ายทำอันตรายแก่กายและชีวิตได้ สีหน้าย่อมผ่องใสงาม จิตย่อมตั้งมั่นได้เร็วพลัน เมื่อจะตายย่อมได้สติได้หลงตาย ตายแล้วแม้จะเกิดอีก ก็ย่อมในที่ดี เป็นที่ เสวยสุข ถ้าไม่เสื่อมจากฌาน ก็ไปเกิดในพรหมโลก เมตตาภาวนมีอานิสงสคุณต่างๆ แก่ผู้ที่ได้เจริญฉะนี้ เหตุดังนั้น ควรที่กุ ลบุตรจะพึงมีอุตสาหะเจริญเมตตากัมมัฏฐานนี้ . เมตตาพรหมวิหารยุติแต่เท่านี้ .

จะอธิบายใน**กรุณาพรหมวิหาร**ต่อไปว่า เมื่อโยคาพจรกุลบุตรได้เห็นมนุษย์หรือสัตว์ที่ได้ความทุกข์ลำบากอยู่ พึงถือเอาซึ่งมนุษย์และสัตว์นั่นเป็นอารมณ์แล้ว จึงแผ่กรุณาจิตไปว่า สัตว์ผู้นี้ถึงซึ่งความทุกข์ลำบากยิ่งนักหนอ แม้ไฉนจะพึงพ้นจากทุกข์เหล่านี้ได้ ถ้าจะแผ่กรุณาจิตไปในสัตว์ไม่มี ประมาณ พึงบริกรรมว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้นจงพ้นจากทุกข์เทอญ เมื่อโยคาพจรกุลบุตรทำบริกรรมนึกอยู่ดังนี้ เนือง ๆ ร่ำไปไม่หยุด ก็จะละเสียได้ซึ่งวิเหสาความเบียดเบียนสัตว์ นีวรณธรรมก็จะสงบรำงับไปจากจิต จิตก็จะตั้งมั่นเป็นขณิกสมาธิและอุปจารสมาธิและอัปปนาสมาธิ โดยลำดับ ๆ สำเร็จเป็นกามาพจรกุศลและรูปาพจรกุศล. กรุณาพรหมวิหารยุติแต่เท่านี้.

จะอธิบายใน**มุทิตาพรหมวิหาร**ต่อไปว่า เมื่อโยคาพจรกุลบุตรได้เห็นหรือได้ยินซึ่งมนุษย์หรือสัตว์ ที่เป็นสุขสบาย เจริญอยู่ ในสุขสมบัติของตน ๆ แล้ว พึงทำจิตให้ชื่นชมยินดีในสุขสมบัติของมนุษย์และสัตว์เหล่านั้น แผ่มุทิตาจิตไปว่า สัตว์ผู้นี้หนอบริบูรณ์ยิ่งนัก มีสุขสมบัติมาก จงเจริญยั่งยืนอยู่ในสุขสมบัติของตน ๆ เทอญ ถ้าจะแผ่มุทิตาจิตไปในสัตว์ไม่มีประมาณ พึงทำบริกรรมนึกว่าสัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้น จงอย่าเสื่อมวิบัติไปจากสุขสมบัติที่ตนได้แล้วเลย หรือ นึกว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้น จงยั่งยืนอยู่ในสุขสมบัติ ของตน ๆ เทอญ เมื่อทำบริกรรมนึกอยู่ดังนี้ร่ำไปไม่หยุด ก็จะมละเสียได้ซึ่งความไม่ยินดีในสมบัติของสัตว์อื่น ก็จะได้สำเร็จขณิกสมาธิ และอุปจารสมาธิและอัปปนาสมาธิ โดยลำดับ ๆ. มุทิตาพรหมวิหารยุติแต่เท่านี้ .

จะอธิบายใน**อุเบกขาพรหมวิหาร**ต่อไปว่า โยคาพจรกุลบุตรผู้จะเจริญอุเบกขาพรหมวิหารนั้น พึงแผ่อุเบกขาไปในหมู่สัตว์ทำจิตให้เป็นกลาง ๆ อย่าดีใจเสียใจเหตุสุขทุกข์ของสัตว์ทั้งสิ้น บริกรรมนึกไปว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้น มีกรรมเป็นของ ๆ ตน เป็นอยู่เช่นใด ก็จงเป็นอยู่ เช่นนั่นเทอญ พึงบริกรรมนึ กดังนี้ร่ำไปอย่าหยุด ก็จะมละเสียได้ซึ่งราคะและปฏิฆะในสุขและทุกข์ของสัตว์. อุเบกขาพรหมวิหารนี้มีอานุภาพให้ผู้ที่เจริญได้ถึงจตุตถฌานในจตุกกนัย ถึงปัญจมฌานในปัญจกนัย. อุเบกขาพรหมวิหารยุติแต่เท่านี้.

- **จตุธาตุววัตถาน** ความกำหนดหมายซึ่งธาตุ ๔ โดยสภาวะความเป็นเองของธาตุ **ผู้เจริญกัมมัฏฐานนี้ พึงกำหนดพิจารณาทั้งกายตนเองและกายผู้อื่นให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุ และพึงกำหนดให้รู้จักธาตุภายในภายนอกให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุไปหมดทั้งโลก ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคล**

- **หัวใจสมถกัมมัฏฐาน (กายคตาสติ เมตตา พุทธานุสสติ กสิณ จตุธาตุววัตถานะ)**

มีพระบรมพุทโธวาทประทานไว้ว่า "**สมาธึ ภิกฺขเว ภาเวถ สมาหิโต ยถาภูตํ ปชานาติ**" ดังนี้ แปลความว่า **ภิกษุทั้งหลายท่านทั้งหลายจงยังสมาธิให้เกิดชนผู้มีจิตเป็นสมาธิแล้ว ย่อมรู้ตามจริง**.

เพราะเหตุอะไร พระศาสดาจึงทรงชักนำในอันบำเพ็ญสมาธิ. ***เพราะในที่ได้รับอบรมดีแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์อันใหญ่***. คนเราจะทำจะพูดดีหรือเสียก็เพราะใจ ลำพังกายเหมือนรูปหุ่น ใจเหมือนคนชัก รูปหุ่นจะกระดิกพลิกแพลงไปเท่าไร ก็ส่อใจของคนชัก ฉันใด อาการกายและวาจาจะเป็นไปอย่างไร ก็ส่ออาการของใจ ฉันนั้น. อีกอย่างหนึ่ง กายเหมือนเรือ ใจเหมือนนายเรือ ถ้านายเรือไม่ได้รับความฝึกหัดชำนิชำนาญหรือประมาทไป ก็จะพาเอาเรือไปเป็นอันตรายเสีย ต่อเป็นผู้ ได้ศึกษาและมีสติ จึงจะสามารถพาไปถึงท่าฉันใด ใจก็ฉันนั้น ที่ชั่วและปล่อยให้และมีสติ จึงจะสามารถพาไปถึงท่าฉันใด ใจก็ฉันนั้น ที่ชั่วและปล่อยให้ ละเลิง ก็จะชักจูงให้ประพฤติชั่วทางกายทางวาจามีประการต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นส่วนเสียหาย ถ้าได้รับอบรมในทางดี จึงจะชักจูงในทางดี. ท่านกล่าวว่า ใจที่ไม่ได้อบรม อาจทำให้คนฉิบหายเสียได้ยิ่งกว่าโจรหรือคนมีเวรจะทำให้เสียอีก ใจที่ได้รั บอบรม อาจำให้คนดี ยิ่งกว่ามารดาบิดาและญาติ ผู้รักใคร่จะพึงทำให้ได้ เพราะเหตุนั้น พระศาสดาผู้ทรงพระกรุณาใหญ่ แสวงหาประโยชน์แก่ประชาชน ***จึงได้ทรงชักนำในอันบำเพ็ญสมาธิ***.

นิวรณ์ ๕ ธรรมอันกั้นจิตไม่ให้บรรลุความดี

กัมมัฏฐานแก้นิวรณ์

นิวรณ์	กำจัดด้วยกัมมัฏฐาน
กามฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่ชอบใจ	กายคตาสติ อสุภกัมมัฏฐาน
พยาบาท การปองร้ายผู้อื่น	เมตตาพรหมวิหาร
ถีนมิทธะ ความที่จิตหดหู่และเคลิบเคลิ้ม	อนุสสติกัมมัฏฐาน เช่น สีลานุสสติ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ
อุทธัจจกุกกุจจะ ฟุ้งซ่านและรำคาญ	กสิน มรณัสสติ
วิจิกิจฉา ความลังเลไม่แน่ใจ	จตุธาตุววัตถานะ วิปัสสนากัมมัฏฐาน

กัมมัฏฐานที่ควรเจริญกับจริต

จริต	กัมมัฏฐานที่ควรเจริญ
ราคจริต	กายคตาสติ, อสุภะ ๑๐
โทสจริต	วัณณกสิณ ๔ (นีลกสิณ ปีตกสิณ โลหิตกสิณ โอทาตกสิณ), พรหมวิหาร ๔
โมหจริต	อานาปานสติ
วิตกจริต	อานาปานสติ
สัทธาจริต	อนุสสติ ข้อ ๑-๖ (พุทธานุสสติ, ธัมมานุสติ, สังฆานุสสติ, สีลานุสสติ, จาคานุสสติ, เทวตานุสสติ)
พุทธิจริต	มรณัสสติ, อุปสมานุสสติ, อาหาเรปฏิกูลสัญญา, จตุธาตุววัตถาน

- **วสี ๕**

๑. **อาวัชชนวสี** คือชำนาญคลองแคล่วในการนึก ถ้าปรารถนานึกถึงองค์ฌานที่ตนได้ ก็อาจนึกได้ โดยเร็วพลันมิได้เนิ่นช้า ไปจนถึงเบื้องหน้าแต่ชนจิตที่ครบ ๔ ที่ครบ ๕ ตกลงยังภวังคจิต ๒ ขณะ ๓ ขณะ

๒. **สมาปัชชนวสี** คือชำนาญคล่องแคล่วในการที่จะเข้าฌาน อาจเข้าฌานได้ในลำดับ อาวัชชนจิต อันพิจารณาซึ่งอารมณ์ คือปฏิภาคนิมิต มิได้เนิ่นช้า

๓. **อธิฏฐานวสี** ชำนาญคล่องแคล่วในการที่จะรักษาไว้มิให้ฌานจิตนั้นตกภวังค์ ตั้งฌานจิตไว้ได้ตามกำหนดปรารถนาจะตั้งไว้เท่าใดก็ตั้งไว้ได้เท่านั้น

๔. **วุฏฐานวสี** คือชำนาญคล่องแคล่วในการที่จะออกจากฌาน กำหนดไว้ว่าเวลานั้น ๆ จะออก ก็ออกได้ตามกำหนดไม่คลาดเวลาที่กำหนดไว้

๕. **ปัจจเวกขณวสี** คือชำนาญคล่องแคล่วในการที่จะพิจารณา ปรารถนาที่จะพิจารณาองค์ฌานที่ตนได้ ก็อาจพิจารณาโดยเร็วมิได้เนิ่นช้า มีนัยดังกล่าวมาในอาวัชชนวสีนั้น

เมื่อพระโยคาพจรเจ้า อันได้สำเร็จปฐมฌานชำนิชำนาญเป็นอันดีด้วย วสีทั้ง ๕ ดังว่ามานี้แล้ว จึงจะสามารถเจริญทุติยฌานต่อขึ้นไปได้ ถ้าไม่ชำนาญในปฐมฌานก่อนแล้ว จะเจริญทุติยฌานต่อขึ้นไป ก็จะเสื่อมเสียจากปฐมฌานและทุติยฌานทั้ง ๒ ฝ่าย เพราะอาศัยเหตุฉะนี้ จึงห้ามไว้ว่า ถ้ายังไม่ชำนาญในปฐมฌานแล้ว อย่าพึงเจริญทุติยฌานก่อน ต่อเมื่อชำนาญคล่องแคล่วในปฐมฌานด้วยวสี ๕ ประการแล้ว จึงควรเจริญทุติยฌานสืบต่อขึ้นไปได้ เมื่อชำนาญในทุติยฌานแล้ว จึงควรเจริญตติยฌาน จตุตถฌาน ปัญจมฌานสืบต่อ ๆ ขึ้นไปได้ โดยลำดับดังกล่าวแล้วนั้น.

(ปี 2557) ปฐมฌาณ ประกอบด้วยองค์เท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ตอบ ด้วยองค์ ๕ ฯ คือวิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา ฯ

(ปี 2557) สมถกัมมัฏฐาน กับ วิปัสสนากัมมัฏฐาน ต่างกันอย่างไร ? หัวใจสมถกัมมัฏฐานมีอะไรบ้าง ?

ตอบ สมถกัมมัฏฐาน คือกัมมัฏฐานเป็นอุบายเครื่องสงบใจ

วิปัสสนากัมมัฏฐาน คือกัมมัฏฐานเป็นอุบายเครื่องเรืองปัญญา ฯ

มีกายาคตาสติ เมตตา พุทธานุสสติ กสิณ และจตุธาตุววัตถาน ฯ

(ปี 2556) ในนวสีวถิกาปัพพะ เมื่อเห็นซากศพชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๙ ชนิดนั้นพึงภาวนาอย่างไร?

ตอบ พึงภาวนาโดยการน้อมเข้ามาสู่กายนี้นี่แลว่า อยมฺปิ โข กาโย ถึงร่างกาย อันนี้เล่า เอวํธมฺโม ก็มีอย่างนี้เป็นธรรมดา เอวํภาวี จักเป็นอย่างนี้ เอวํ อนตีโต ไม่ล่วงความเป็นอย่างนี้ไปได้ ฯ

(ปี 2555) กัมมัฏฐานที่พระอุปัชฌาย์สอนแก่ผู้บรรพชาอุปสมบทว่า เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ ตโจ ทนฺตา นขา โลมา เกสา นั้น จัดเข้าในสติปัฏฐานข้อใด? ให้พิจารณาอย่างไร?

ตอบ จัดเข้าในกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฯ

ให้พิจารณาน้อมใจให้เห็นเป็นของน่าเกลียดปฏิกูล ทั้งในกายตน ทั้งในกายผู้อื่น ฯ

(ปี 2555) กายคตาสติกัมมัฏฐานกับอสุภกัมมัฏฐาน มีอารมณ์ต่างกันอย่างไร? แก้นิวรณ์ข้อใดได้?

ตอบ กายคตาสติกัมมัฏฐาน มีอาการ ๓๒ ในร่างกายเป็นอารมณ์

อสุภกัมมัฏฐาน มีซากศพเป็นอารมณ์ ฯ

แก้กามฉันทนิวรณ์ ฯ

(ปี 2554) กัมมัฏฐานต่อไปนี้ คือ กสิณ จตุธาตุววัตถานะ พุทธานุสสติ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกนิวรณ์ข้อใดครอบงำ?

ตอบ กสิณ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกอุทธัจจกุกกุจจะครอบงำ

จตุธาตุววัตถานะ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกวิจิกิจฉาครอบงำ

พุทธานุสสติ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกถีนมิทธะครอบงำฯ

(ปี 2553) นิวรณ์ คืออะไร? เมื่อจิตถูกนิวรณ์นั้น ๆ ครอบงำ ควรใช้กัมมัฏฐานบทใดเป็นเครื่องแก้?

ตอบ คือ ธรรมอันกั้นจิตไม่ให้บรรลุความดี ฯ

กามฉันท์ ใช้ อสุภกัมมัฏฐาน หรือกายคตาสติเป็นเครื่องแก้

พยาบาท ใช้ เมตตา กรุณา มุทิตา พรหมวิหาร ๓ ข้อต้นเป็นเครื่องแก้

ถีนมิทธะ ใช้ อนุสสติกัมมัฏฐานเป็นเครื่องแก้

อุทธัจจกุกกุจจะ ใช้ กสิณหรือมรณัสสติเป็นเครื่องแก้

วิจิกิจฉา ใช้ ธาตุกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นเครื่องแก้ ฯ

(ปี 2553) จตุธาตุววัตถานกัมมัฏฐาน คืออะไร? ผู้เจริญกัมมัฏฐานนี้จะพึงกำหนดพิจารณาอย่างไร?

ตอบ คือ ความกำหนดหมายซึ่งธาตุ ๔ โดยสภาวะความเป็นเองของธาตุ ฯ

พึงกำหนดพิจารณาทั้งกายตนเองและกายผู้อื่นให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุ และพึงกำหนดให้รู้จักธาตุภายในภายนอกให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุไปหมดทั้งโลก ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคล ฯ

(ปี 2552) พระโยคาวจรสำเร็จปฐมฌาณแล้ว ควรกระทำให้ชำนาญด้วยวสีทั้ง ๕ ก่อนที่จะเจริญทุติยฌาณต่อไป

เพราะเหตุใด?

ตอบ เพราะถ้าไม่ชำนาญในปฐมฌาณแล้ว เมื่อเจริญทุติยฌาณต่อขึ้นไปก็จะเสื่อมจากปฐมฌาณและทุติยฌาณทั้ง ๒ ฝ่าย ฯ

(ปี 2552) สติปัฏฐาน ๔ อันผู้ปฏิบัติธรรมอบรมให้บริบูรณ์เต็มที่แล้ว ย่อมเป็นเพื่ออานิสงส์ ๕ ประการ อะไรบ้าง?

ตอบ คือ

๑. เพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย

๒. เพื่อความข้ามพ้นโสกะและปริเทวะทั้งหลาย

๓. เพื่อความดับสูญแห่งทุกข์และโทมนัส

๔. เพื่อบรรลุธรรมที่ควรรู้

๕. เพื่อการทำให้แจ้งพระนิพพาน ฯ

(ปี 2551) จริต คืออะไร? เพราะเหตุใดจึงต้องเจริญกัมมัฏฐานให้เหมาะกับจริตของตน?

ตอบ คือ ความประพฤติเป็นปกติของบุคคล ฯ

เพราะกัมมัฏฐานแต่ละอย่างก็เป็นที่สบายของคนแต่ละจริต ถ้าเจริญไม่เหมาะกับจริต กรรมฐานก็จะสำเร็จได้โดยยาก ฯ

(ปี 2551) อารมณ์ของสติปัฏฐาน มีอะไรบ้าง? ภิกษุผู้เจริญสติปัฏฐานพึงมีคุณสมบัติอะไรบ้าง?

ตอบ มี กาย เวทนา จิต ธรรม ฯ

พึงมี ๑. อาตาปี มีความเพียรเผากิเลส

๒. สัมปชาโน มีสัมปชัญญะ

๓. สติมา มีสติ ฯ

(ปี 2550) เพราะเหตุไร พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงชักนำให้บำเพ็ญสมาธิ? หัวใจสมถกัมมัฏฐานมีอะไรบ้าง?

ตอบ เพราะใจที่อบรมดีแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์อันใหญ่ เป็นกำลังสำคัญในอันจะให้คิดเห็นอรรถธรรมและเหตุผลอันสุขุมลุ่มลึก พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ในพระบาลีว่า สมาหิโต ยถาภูตํ ปชานาติ ผู้มีใจตั้งมั่นแล้ว ย่อมรู้ตามเป็นจริงฯ

มี กายคตาสติ เมตตา พุทธานุสสติ กสิณ จตุธาตุววัตถานะ ฯ

(ปี 2549) คนสัทธาจริตและคนวิตกจริต มีลักษณะอย่างไร? ควรเจริญกัมมัฏฐานอะไร?

ตอบ คนสัทธาจริต มีลักษณะเชื่อง่ายขาดเหตุผล คนวิตกจริต มีลักษณะคิดมาก ฟุ้งซ่าน ฯ

คนสัทธาจริตควรเจริญอนุสสติ ๖ ข้างต้น คนวิตกจริตควรเจริญอานาปานสติ ฯ

(ปี 2549) กายคตาสติกัมมัฏฐานกับอสุภกัมมัฏฐาน ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ ต่างกันที่อารมณ์ คือ กายคตาสติ พิจารณาอาการภายในของตนเป็นอารมณ์อสุภ พิจารณาซากศพเป็นอารมณ์ ฯ เหมือนกันตรงที่พิจารณาให้เห็นเป็นปฏิกูล ไม่งามเหมือนกันและเป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันทะ อีกทั้งเป็นเครื่องกำจัดวิปลาสข้อที่เห็นว่าสวยงามในสิ่งที่ไม่สวยงามได้เหมือนกัน ฯ

(ปี 2549) จงแสดงวิธีเจริญมุทิตา พร้อมทั้งอานิสงส์แห่งการเจริญ พอเป็นตัวอย่าง?

ตอบ วิธีเจริญมุทิตานั้นดังนี้ เมื่อได้เห็นหรือได้ยินมนุษย์หรือสัตว์ เป็นอยู่สุขสบาย เจริญรุ่งเรืองด้วยสุขสมบัติ พึงทำจิตใจให้ชื่นชมยินดี แล้วแผ่มุทิตาจิตไปว่า สัตว์ผู้นี้หนอบริบูรณ์ยิ่งนัก มีสุขสมบัติมาก จงเจริญยั่งยืนด้วยสุขสมบัติยิ่งๆ เถิด เมื่อเจริญอยู่เนืองๆ ย่อมได้รับอานิสงส์คือ จะละความริษยาในสมบัติของผู้อื่นได้ ฯ

(ปี 2549) จงแสดงวิธีเจริญมุทิตา พร้อมทั้งอานิสงส์แห่งการเจริญ พอเป็นตัวอย่าง?

ตอบ วิธีเจริญมุทิตานั้นดังนี้ เมื่อได้เห็นหรือได้ยินมนุษย์หรือสัตว์ เป็นอยู่สุขสบาย เจริญรุ่งเรืองด้วยสุขสมบัติ พึงทำจิตใจให้ชื่นชมยินดี แล้วแผ่มุทิตาจิตไปว่า สัตว์ผู้นี้หนอบริบูรณ์ยิ่งนัก มีสุขสมบัติมาก จงเจริญยั่งยืนด้วยสุขสมบัติยิ่งๆ เถิด เมื่อเจริญอยู่เนืองๆ ย่อมได้รับอานิสงส์คือ จะละความริษยาในสมบัติของผู้อื่นได้ ฯ

(ปี 2549) การทำวัตรสวดมนต์ เป็นกิจวัตรของพระภิกษุสามเณรและเป็นภาวนากุศล จงแสดงวิธีเจริญสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในบททำวัตรเช้ามาดูพอเป็นตัวอย่าง?

ตอบ การสวดนมัสการพระรัตนตรัยก็ดี สวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยก็ดี เป็นการน้อมจิตระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ชื่อว่าเจริญพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ จัดเป็นสมถกัมมัฏฐาน ฯ

สวดสังเวคปริกิตตนปาฐะว่า ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา มรณมฺปิ ทุกฺขํ... รูปํ อนิจฺจํ เวทนา อนิจฺจา... รูปํ อนตฺตา เวทนา อนตฺตา... เป็นอาทิ ตั้งสติมีความเพียร ใช้ปัญญาพิจารณาเบญจขันธ์ ยกขึ้นสู่ สามัญลักษณะ จัดเป็นวิปัสสนากัมมัฏฐานฯ

(ปี 2548) บุคคลผู้ถูกนิวรณ์ ๕ ครอบงำ พึงแก้ด้วยกัมมัฏฐานอะไรบ้าง?

ตอบ ถูกกามฉันทะครอบงำ พึงแก้ด้วยอสุภกัมมัฏฐานหรือกายคตาสติ

ถูกพยาบาทครอบงำ พึงแก้ด้วยเมตตาพรหมวิหาร

ถูกถีนมิทธะครอบงำ พึงแก้ด้วยอนุสสติกัมมัฏฐาน

ถูกอุทธัจจกุกกุจจะครอบงำ พึงแก้ด้วยกสิณหรือมรณัสสติ

ถูกวิจิกิจฉาครอบงำ พึงแก้ด้วยธาตุกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน ฯ

(ปี 2548) ผู้เจริญเมตตาพรหมวิหาร ท่านสอนให้แผ่ไปในตนก่อนนั้น มีความมุ่งหมายอย่างไร?

ตอบ มีความมุ่งหมายอย่างนี้ ให้ทำตนเป็นพยานว่า ตนนี้อยากได้แต่ความสุข เกลียดชังทุกข์และภัยต่าง ๆ ฉันใด แม้สัตว์ทั้งหลาย ก็อยากได้สุข เกลียดชังทุกข์และภัยต่าง ๆ ฉันนั้น เมื่อเห็นเช่นนี้แล้ว จิตก็ปรารถนาจะให้สัตว์ทั้งสิ้น มีความสุขความเจริญ ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงให้แผ่เมตตาจิตไปในตนก่อน ฯ

(ปี 2547) จริตของคนในโลกนี้มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? คนสูงอายุมีความกังวลนอนไม่หลับ เพราะคิดห่วงลูกหลานเป็นต้น จัดเป็นคนมีจริตอะไร? กัมมัฏฐานข้อใดเป็นที่สบายแก่คนจริตนั้น?

ตอบ มี ๖ ประเภท ฯ คือ ราคะจริต ๑ โทสะจริต ๑ โมหะจริต ๑ วิตกจริต ๑

สัทธาจริต ๑ พุทธิจริต ๑ ฯ มีวิตกจริต ฯ ข้ออานาปานสติ หรือ กสิณ ฯ

(ปี 2547) ในอนุสสติ ๑๐ ข้อว่า มรณัสสติ ไม่ใช้ว่า มรณานุสสติ เพราะเหตุไร?

ตอบ ที่ไม่ใช้อย่างนั้น ก็เพราะท่านสอนให้ผู้พิจารณาเห็นปรากฏชัดเป็นปัจจุบันธรรม จะได้เกิดความไม่ประมาท เป็นผู้แกล้วกล้าไม่ย่อท้อต่อความตาย หากจะไปเหนี่ยวรั้งเอาความตายที่ล่วงมาแล้วยกขึ้นพิจารณา ในบางขณะอาจเกิดความกลัวตายขึ้นก็ได้ ฯ

(ปี 2546) พระบรมศาสดาทรงชักนำบุคคลให้บำเพ็ญสมาธิ เพราะทรงเห็นประโยชน์อย่างไร?

พระพุทธจรรยาแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในการทรงแสดงธรรมเร้าใจนั้น ด้วยอาการอย่างไรบ้าง?

ตอบ เพราะทรงเห็นว่า จิตใจของบุคคลเมื่อได้อบรมดีแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ใหญ่ ย่อมรู้เห็นตามเป็นจริง ดังพระบาลีว่า สมาหิโต ยถาภูตํ ปชานาติ ผู้มีจิตเป็นสมาธิแล้ว ย่อมรู้ตามเป็นจริง ฯ

ด้วยอาการ ๔ คือ

๑. สนฺทสฺสนา อธิบายให้เห็นแจ่มแจ้ง ให้เข้าใจชัด

๒. สมาทปนา ชวนให้มีแก่ใจสมาทาน คือทำตาม

๓. สมุตฺเตชนา ชักนำให้เกิดอุตสาหะอาจหาญเพื่อจะทำ

๔. สมฺปหํสนา พยุงให้ร่าเริงในอันทำ ฯ

(ปี 2546) บุคคลในโลกนี้ เมื่อจัดตามจริต มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? นิวรณ์ ๕ อย่างไหนสงเคราะห์เข้าในจริตอะไร ?

ตอบ มี ๖ ประเภท คือ

คนราคจริต ๑

คนโทสจริต ๑

คนโมหจริต ๑

คนสัทธาจริต ๑

คนพุทธิจริต ๑

คนวิตักกจริต ๑ ฯ

กามฉันท์	สงเคราะห์เข้าในราคจริต
พยาบาท	สงเคราะห์เข้าในโทสจริต
ถีนมิทธะ	สงเคราะห์เข้าในโมหจริต
อุทธัจจกุกกุจจะ	สงเคราะห์เข้าในวิตักกจริต
วิจิกิจฉา	สงเคราะห์เข้าในโมหจริต ฯ

(ปี 2545) ปัจจุบันนี้ การเจริญกัมมัฏฐาน เป็นที่นิยมของสาธุชน ขอทราบว่า กัมมัฏฐานนั้นมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ธรรมที่เป็นหัวใจของสมถกัมมัฏฐาน มีอะไรบ้าง?

ตอบ มี ๒ อย่าง คือ

๑) สมถกัมมัฏฐาน	กัมมัฏฐานเป็นอุบายสงบใจ
๒) วิปัสสนากัมมัฏฐาน	กัมมัฏฐานเป็นอุบายเรืองปัญญา ฯ

มีกายคตาสติ เมตตา พุทธานุสสติ กสิณ และจตุธาตุววัตถาน ฯ

(ปี 2545) กายคตาสติกัมมัฏฐาน กับ อสุภกัมมัฏฐาน แตกต่างกันอย่างไร?

กสิณ แปลว่าอะไร และเป็นคู่ปรับแก่นิวรณ์ชนิดไหน?

ตอบ กายคตาสติกัมมัฏฐาน พิจารณาร่างกายที่ยังมีชีวิตอยู่ให้เห็นเป็นของน่าเกลียด ส่วนอสุภกัมมัฏฐาน พิจารณาซากศพ ฯ แปลว่า วัตถุอันจูงใจ คือจูงใจให้เข้าไปผูกอยู่ เป็นชื่อของกัมมัฏฐานแปลว่า มีวัตถุที่ชื่อว่ากสิณเป็นอารมณ์ เป็นคู่ปรับแก่อุทธัจจกุกกุจจนิวรณ์ ฯ

(ปี 2545) การเจริญมรณสติอย่างไร จึงจะแยบคาย? ในนวสีวถิกาปัพพะ เมื่อภิกษุเห็นซากศพชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๙ ชนิดนั้น ท่านให้ภาวนาอย่างไร?

ตอบ เจริญพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ

๑) มีสติ ระลึกถึงความตาย

๒) มีญาณ รู้ว่าความตายจักมีเป็นแน่ ตัวจะต้องตายเป็นแท้

๓) เกิดสังเวชสลดใจ

เจริญอย่างนี้จึงจะแยบคาย ฯ

ท่านให้ภาวนาโดยการน้อมเข้ามาสู่กายนี้นี่แลว่า อยมฺปิ โข กาโย ถึงร่างกายอันนี้เล่า เอวํ ธมฺโม ก็มีอย่างนี้เป็นธรรมดา เอวํ ภาวี จักเป็นอย่างนี้ เอวํ อนตีโต ไม่ล่วงความเป็นอย่างนี้ไปได้ ฯ

(ปี 2545) อานาปานสติ ในคิริมานนทสูตร กับในมหาสติปัฏฐานสูตร ต่างกันอย่างไร?

ผู้เจริญเมตตาเป็นประจำย่อมได้รับอานิสงส์ อย่างไรบ้าง?

ตอบ ในคิริมานนทสูตร แสดงการกำหนดลมหายใจที่เป็นไปพร้อมในกาย เวทนา จิต และธรรม ส่วนในมหาสติปัฏฐานสูตร แสดงแต่เพียงกายานุปัสสนาเท่านั้น ฯ

ย่อมได้รับอานิสงส์ ๑๑ ประการ คือ

๑) หลับอยู่ก็เป็นสุข

๒) ตื่นอยู่ก็เป็นสุข

๓) ไม่ฝันเห็นสิ่งลามก

๔) เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย

๕) เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย

๖) เทวดาทั้งหลายย่อมรักษา

๗) ไฟไม่ไหม้ พิษหรือศัสตราวุธทั้งหลายประทุษร้ายไม่ได้

๘) จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิเร็ว

๙) ผิวพรรณผ่องใสงดงาม

๑๐) ไม่หลงทำกาลกิริยา คือเมื่อจะตายย่อมได้สติ

๑๑) เมื่อตายแล้วแม้เกิดอีกก็เกิดในสถานที่ดี เป็นที่เสวยสุข ถ้าไม่เสื่อมจากฌาน ก็ไปเกิดในพรหมโลก ฯ

(ปี 2544) คนโทสจริต มีอุปนิสัยเป็นอย่างไร? จะแก้ด้วยการเจริญกัมมัฏฐานบทใด? การที่ท่านสอนให้เจริญเมตตาในตนก่อนแล้ว จึงแผ่ไปในชนอื่นนั้น มีเหตุผลอย่างไร?

ตอบ คนที่มีจิตมักฉุนเฉียวโกรธเคืองง่าย ๆ สันดานหนักไปในโทสะ มักก่อทุกข์โทมนัสให้แก่ผู้อื่น จัดเป็นคนโทสจริต มีโทสะเป็นเครื่องประพฤติเป็นปกติของตัว

ควรเจริญกัมมัฏฐาน ๘ ประการ คือวัณณกสิณ ๔ กับพรหมวิหาร ๔ ฯ

มีเหตุผลดังนี้ คือจะได้ทำตนให้เป็นพยานว่า ตนนี้อยากได้แต่ความสุข เกลียดชังทุกข์ และภัยต่าง ๆ ฉันใด สัตว์ทั้งหลายอื่น ๆ ก็อยากได้สุข เกลียดชังทุกข์และภัยต่าง ๆ ฉันนั้น เมื่อเห็นดังนี้แล้ว จิตก็ปรารถนาให้สัตว์ทั้งสิ้นอื่น ๆ มีความสุขความเจริญ ฯ

(ปี 2544) ผู้เจริญสติปัฏฐานต้องมีคุณสมบัติอะไรบ้าง? ผู้เจริญสติปัฏฐานสมบูรณ์เต็มที่แล้ว จะได้รับอานิสงส์เช่นใด?

ตอบ มี ๑) อาตาปี มีความเพียรแผดเผากิเลส

๒) สมฺปชาโน มีสัมปชัญญะ

๓) สติมา มีสติ ฯ

ได้รับอานิสงส์ ๕ ประการดังนี้

๑) ได้ความบริสุทธิ์

๒) ได้ข้ามพ้นโสกะและปริเทวะ

๓) ได้ความดับไปแห่งทุกข์และโทมนัส

๔) ได้บรรลุธรรมที่ถูก

๕) ได้ทำให้แจ้งพระนิพพาน ฯ

(ปี 2543) สมถภาวนา เป็นอุบายสงบระงับจิตอย่างไร? คนที่มีจิตมักลืมหลง สติไม่มั่นคง ควรเจริญกัมมัฏฐานบทใด?

ตอบ สมถภาวนา เป็นอุบายเครื่องสำรวมปิดกั้นนีวรณูปกิเลส มิให้เกิด ครอบงำ จิตสันดานได้ ดังบุคคลปิดทำนบกั้นน้ำไว้มิให้ไหลไปได้ฉะนั้น และเป็นอุบายข่มขี่สะกดจิตไว้มิให้ดิ้นรนฟุ้งซ่านได้ ดังนายสารถีฝึกม้าให้เรียบร้อย ควรเป็นราชพาหนะได้ฉะนั้น ฯ

ควรเจริญอานาปานัสสติ เพราะอานาปานัสสติกัมมัฏฐานนี้เป็นที่สบายของคนที่เป็นโมหจริต ฯ

(ปี 2543) ผู้จะเจริญกายคตาสติกัมมัฏฐานพึงกำหนดอะไร?

เพราะเหตุใด ตจปัญจกกัมมัฏฐาน ท่านจึงเรียกว่า มูลกัมมัฏฐาน?

ตอบ พึงกำหนดพิจารณากายเป็นที่ประชุมแห่งส่วนน่าเกลียดข้างบนตั้งแต่พื้นเท้าขึ้นมา ข้างล่างตั้งแต่ปลายผมลงไป มีหนังหุ้มอยู่โดยรอบ ให้เห็นว่าเต็มไปด้วยของไม่สะอาดมีประการต่าง ๆ ฯ

ที่เรียกว่ามูลกัมมัฏฐานนั้น เพราะเป็นกัมมัฏฐานเดิมที่กุลบุตรผู้มาบรรพชา ย่อมได้รับสอนกัมมัฏฐานนี้ไว้ก่อนจากพระอุปัชฌาย์ เหมือนดังได้รับมอบศัสตราวุธไว้สำหรับต่อสู้กับข้าศึก คือกามฉันท์ อันจะทำอันตรายแก่พรหมจรรย์

(ปี 2543) เจริญมรณัสสติอย่างไรจึงจะแยบคาย? อะไรเป็นลักษณะของวิปัสสนาภาวนา?

ตอบ เจริญพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ สติ ระลึกถึงความตาย ๑ ญาณ รู้ว่าความตายจักมีแก่ตน ๑ เกิดสังเวชสลดใจ ๑ เจริญอย่างนี้ จึงจะแยบคาย ฯ

ความกำหนดรู้ว่า สังขารเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เป็นลักษณะของวิปัสสนาภาวนา ฯ

(ปี 2543) สมถะ กับ วิปัสสนา ให้ผลต่างกันอย่างไร? เมื่อจะเจริญกัมมัฏฐานพึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ ให้ผลต่างกันดังนี้

สมถะ ให้ผลอย่างต่ำ ทำให้ระงับนิวรณ์บางอย่างได้ อย่างสูง ทำให้เข้าถึงฌานต่าง ๆ ได้ ส่วนวิปัสสนา ให้ผลอย่างต่ำ ทำให้ได้ปัญญาเห็นสัจจธรรม อย่างสูงทำให้ได้บรรลุอริยผล พ้นจากสังสารทุกข์ ฯ

พึงปฏิบัติอย่างนี้ ในชั้นต้นพึงศึกษาให้รู้ว่า กัมมัฏฐานชนิดไหนชั้นใด ในกัมมัฏฐานนั้น ๆ มีความมุ่งหมายเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ในที่นี้ควรศึกษาให้รู้กัมมัฏฐาน ๒ อย่างคือ

๑) สมถกัมมัฏฐาน

๒) วิปัสสนากัมมัฏฐาน ฯ

พุทธคุณกถา **(นวรหคุณ แปลว่า คุณของพระอรหันต์ ๙ ประการ)**

(ปี 2556) คุณของพระธรรมส่วนปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ โดยย่อว่าอย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ คุณของปริยัติธรรม คือให้รู้วิธีบำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา

คุณของปฏิปัตติธรรม คือทำกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์จนบรรลุมรรค ผล นิพพาน

คุณของปฏิเวธธรรม คือละกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน บรรลุถึงความสุขอย่างยิ่ง ฯ

(ปี 2555) จงแสดงพระพุทธคุณ ๙ โดยอัตตสมบัติและปรหิตปฏิบัติ พอได้ใจความ

ตอบ พระพุทธคุณ คือ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู เป็นพระพุทธคุณส่วนอัตตสมบัติ

พระพุทธคุณ คือ อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ เป็นพระพุทธคุณส่วนปรหิตปฏิบัติ

พระพุทธคุณ คือ พุทฺโธ ภควา เป็นพระพุทธคุณทั้งอัตตสมบัติและปรหิตปฏิบัติ ฯ

(ปี 2550) จงจัด นวหรคุณ แต่ละอย่างลงในพระปัญญาคุณและพระกรุณาคุณ?

ตอบ บท อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู เป็นพระปัญญาคุณ

บท อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ เป็นพระกรุณาคุณ

บท พุทฺโธ ภควา เป็นพระปัญญาคุณและพระกรุณาคุณทั้งสอง

(สุคโต ในที่บางแห่ง จัดเป็นทั้งพระปัญญาคุณทั้งพระกรุณาคุณ) ฯ

(ปี 2548) พระพุทธคุณบทว่า “สตฺถา เทวมนุสฺสานํ” เมื่อกล่าวถึงพุทธจรรยาในส่วนที่ทรงสั่งสอนมหาชน ประมวลลงเป็นข้อได้อย่างไรบ้าง?

ตอบ ประมวลลงได้อย่างนี้

๑. ทรงพระกรุณาหวังจะให้ผู้ที่ทรงสั่งสอน ได้ความรู้อันจะให้สำเร็จประโยชน์

๒. ทรงมุ่งความจริงกับประโยชน์เป็นที่ตั้ง

๓. ทรงทำกับตรัสเป็นอย่างเดียวกัน

๔. ทรงฉลาดในวิธีสั่งสอน ฯ

(ปี 2547) พระพุทธคุณบทว่า สุคโต นั้น เป็นพระคุณส่วนอัตตสมบัติ และส่วนปรหิตปฏิบัติอย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ พระคุณส่วนอัตตสมบัติ คือ เสด็จออกผนวชไม่ย่อท้อ เสด็จดำเนินไปตามอัฏฐังคิกมรรคเป็นมัชฌิมาปฏิปทา มิได้ทรงกลับคืนมาสู่อำนาจกิเลสที่พระองค์ทรงละได้แล้ว จนบรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เสด็จไปในที่ใด ก็ทรงไม่มีอันตรายใดจักเกิดแก่พระองค์ได้ เสด็จไปกลับได้โดยสวัสดี ฯ

พระคุณส่วนปรหิตปฏิบัติ คือ เสด็จจาริกไปในสถานที่ต่างๆ เทศนาโปรดมหาชนให้ได้ดวงตาเห็นธรรม ให้ได้รับประโยชน์ทั้งปัจจุบัน อนาคต และประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน อนึ่ง ทรงมีพระวาจาดี คือทรงกล่าวแต่คำที่จริงที่แท้ประกอบด้วยประโยชน์แก่บุคคลที่ควรกล่าว เสด็จไประงับอันตรายด้วยความอนุเคราะห์เกื้อกูลแก่ปวงชน แม้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ทรงฝากรอยจารึก คือพระคุณความดีในโลก ดุจฝนตกลงยังพืชให้เผล็ดผล เป็นประโยชน์แก่คนและสัตว์ผู้พึ่งแผ่นดิน ฯ

(ปี 2546) ปริยัติธรรม หมายถึงอะไร? ที่ได้ชื่ออย่างนั้นเพราะเหตุไร?

ธรรมทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ มีคุณโดยย่ออย่างไร?

ตอบ หมายถึง พุทธวจนะทั้งสิ้น ฯ ที่ได้ชื่อว่าปริยัติธรรม เพราะเป็นธรรมต้องเล่าเรียนศึกษาให้รู้รอบคอบด้วยดี ฯ มีคุณโดยย่ออย่างนี้

ปริยัติธรรม มีคุณคือ ให้รู้วิธีบำเพ็ญ ศีล สมาธิ ปัญญา

ปฏิบัติธรรม มีคุณคือ ทำกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์จนบรรลุมรรค ผล นิพพาน

ปฏิเวธธรรม คือ มรรค ผล นิพพาน มรรคผลนั้น มีคุณคือ ละกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน ส่วนนิพพาน มีคุณคือ ดับเพลิงกิเลสและกองทุกข์ได้ทั้งหมด ฯ

(ปี 2545) จงแสดงพระพุทธคุณ ๙ โดยอัตตสมบัติและปรหิตปฏิบัติ พอได้ใจความ? ในพระพุทธคุณ ๙ ประการนั้น ส่วนไหนเป็นเหตุ ส่วนไหนเป็นผล? เพราะเหตุไร?

ตอบ พระพุทธคุณ ตั้งแต่ อรหํ จนถึง โลกวิทู เป็นพระพุทธคุณส่วนอัตตสมบัติ

พระพุทธคุณ คือ อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ เป็นพระพุทธคุณส่วนปรหิตปฏิบัติ

พระพุทธคุณ คือ พุทฺโธ ภควา เป็นพระพุทธคุณทั้งอัตตสมบัติและปรหิตปฏิบัติ ฯ

พระพุทธคุณ ส่วนอัตตสมบัติ เป็นเหตุ ส่วนปรหิตปฏิบัติ เป็นผล เพราะทรงบริบูรณ์ด้วยพระพุทธคุณส่วนอัตตสมบัติก่อนแล้วจึงทรงบำเพ็ญพุทธกิจให้สำเร็จประโยชน์แก่เวไนย ฯ

วิปัสสนากัมมัฏฐาน

หลักการเจริญวิปัสสนา

- **การเจริญวิปัสสนามีขันธ์ ๕ เป็นอารมณ์**

ใน**พหุลานุสาสนีที่สวดในเวลาทำวัตรเช้า** ตรัสสั่งสอนแต่โดยอนิจจลักษณะอนัตตลักษณะ หาได้ตรัสทุกขลักษณะไม่ แม้บ่มิ ได้กล่าว ก็สำเร็จด้วย อนิจจลักษณะแล้ว เพราะเหตุลักษณะทั้ง ๓ นี้ เป็นธรรมธาตุ ธรรมนิยาม ธรรมฐิติ ความตั้งอยู่ แห่งธรรมที่ คงอยู่บมิ ได้ยักย้ายประการหนึ่ง **ยทนิจฺจํ** สิ่งใดไม่เที่ยง **ตํ ทุกฺขํ** สิ่งนั้นเป็นทุกข์ **ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตร** สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา สิ่งใดเป็นอนัตตาแล้วก็ไม่ควรที่ จะถือมั่นซึ่งสิ่งนั้น ด้วยตัณหามานะทิฏฐิอย่างใดอย่างหนึ่งเลย **ตสฺมา** เหตุนั้น พหุลานุสาสโนวาทนี้ จึงได้ลักษณะครบทั้ง ๓ คือ **อนิจฺ จตา** ความเป็นของไม่เที่ยง **ทุกฺขตา** ความเป็นทุกข์ **อนตฺตตา** ความเป็นอนัตตา.

- ธรรมเป็นภูมิเป็นอารมณ์ของวิปัสสนานั้น ได้แก่
  ๑. **สังขาร** เป็นอารมณ์
  ๒. **ธรรม** เป็นอารมณ์
  ๓. **ขันธ์ ๕** เป็นอารมณ์
  ๔. **ขันธ์ ๕ พร้อมทั้งเหตุและปัจจัย** เป็นอารมณ์

- **รากเหง้าป็นเหตุเกิดขึ้นตั้งอยู่ของวิปัสสนา (ขั้นตอนก่อนการปฏิบัติวิปัสสนา)**
  ๑. **สีลวิสุทธิ** ความบริสุทธิ์ของศีล
  ๒. **จิตตวิสุทธิ** ความบริสุทธิ์ของจิต คืออุปจารสมาธิและอัปปนาสมาธิ

วิสุทธิทั้ง ๒ นี้ เป็นรากเหง้าป็นเหตุเกิดขึ้นตั้งอยู่ของวิปัสสนานั้น. ผู้ที่จะเจริญวิปัสสนานั้นต้องปฏิบัติให้เป็นผู้มีศีลบริสุทธ์ เป็นผู้มีจิตบริสุทธิ์ ด้วยสมาธิเสียก่อน จึงควรจะเจริญวิปัสสนานั้นได้เลย เพราะศีลและสมาธิเป็นเหตุแรงกล้าให้เกิดวิปัสสนานั้น.

- **วิสุทธิทั้ง ๕ นี้เป็นตัววิปัสสนา (ขั้นตอนการปฏิบัติวิปัสสนา)**
  ๑. กำหนดรู้เห็นนามและรูปที่มีจริงเป็นจริงตามลักษณะเครื่องหมายแจ้งชัด ไม่หลงในสมมติ ว่าสัตว์ ว่าบุคคล ว่าตัวตน ดังนี้ ชื่อว่า**ทิฏฐิวิสุทธิ**.
  ๒. กำหนดรู้จริงเห็นซึ่งนามและรูปทั้งเหตุทั้งปัจจัยข้ามล่วงกังขาในกาลทั้ง ๓ เสียได้ ไม่สงสัยว่า เราจุติมาแต่ไหน เราเป็นอะไร เราจะไปเกิดที่ไหน เทวดามีหรือไม่มีเป็นต้น ดังนี้ ชื่อว่า**กังขาวิตรณวิสุทธิ**.
  ๓. ความรู้จริงเห็นจริงว่า นี่เป็นตัววิปัสสนาเป็นทางมรรคผล นี่เป็นอุปกิเลส มิใช่ทางมรรคผล ดังนี้ ชื่อว่า**มัคคามัคคญาณทัสสนาวิสุทธิ**.

๔. วิปัสสนาญาณทั้ง ๙ มีอุทยัพพญาณเป็นต้น มีอนุโลมญาณเป็นที่สุด ชื่อว่า**ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ**.

๕. อริยมรรคทั้ง ๔ ชื่อว่า**ญาณทัสสนวิสุทธิ**.

- **อรกสูตร** ในคัมภีร์สัตตกังคุตรว่า ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว อรโก นาม สตฺถา อโหสิ ติตฺถกโร กาเมสุ วีตราโค เป็นต้น มีความเป็นกระแสพระพุทธภาษิตว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ได้เคยมีมาแล้ว มีศาสดาเจ้าลัทธิผู้หนึ่งชื่ออรกะ เป็นคนปราศจากกำหนัดในกามคุณ และสาวกของอรกศาสดานั้นมีหลายร้อย อรกศาสดานั้น แสดงธรรมแก่พวกสาวกว่าดังนี้ ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายน้อยนิดเดียว พลันจะดับ มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ควรรู้สึกด้วยปัญญา ควรบำเพ็ญกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์ เกิดแล้วจะไม่ตายไม่มี. ต่อนี้ในพระสูตรแสดงอุปมาเป็นหลายข้อ จะถวายวิสัชนาพร้อมทั้งอรรถาธิบายเป็นลำดับไป

ข้อ ๑ ว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายเหมือนหยาดน้ำค้าง ธรรมดาว่าหยาดน้ำค้างที่ปลายใบหญ้า เมื่อพระอาทิตย์อุทัยต้องไอร้อน ก็พลันจะหายไป ไม่ตั้งอยู่นานฉันใด ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายนี้เล่า เมื่อชาติมีแล้ว ก็มีชรา พยาธิ มรณะ คอยรุมเผาไม่ให้เป็นไปนาน พลันสาบสูญอันตรธานเสียแต่ไม่ทันไร เกิดแล้วก็แก่เฒ่าเจ็บตาย ในชั่วยังไม่ทันถึงร้อยปี ข้อนี้ก็อุปไมยฉันนั้น.

ข้อ ๒ ว่า เหมือนต่อมน้ำ (เหมือนฟองน้ำ) ธรรมดาว่าต่อมน้ำอันตั้งขึ้นเพราะฝนเม็ดโตตกกระทบพื้นโดยกำลังแรง ย่อมพลันจะแตกไปไม่ตั้งอยู่นานฉันใด ชีวิตตนเกิดขึ้นเพราะความประชุมแห่งเหตุ เมื่อเหตุสลายจากกันแล้ว ก็พลันที่จะดับฉันนั้น.

ข้อ ๓ ว่า เหมือนรอยไม้ขีดลงในน้ำ ธรรมดาว่าน้ำเป็นของไม่แยกจากกัน เมื่อบุคคลเอาไม้ขีดให้แยกจากกัน พอไม่มีไม้คั่น ก็กลับเลื่อนไหลเข้าหากันอีน รอยปรากฏในชั่วเวลาไม้ขีดกำลังลงฉันใด ชีวิตนี้ยังเป็นไปได้ก็เพราะได้ปัจจัยอุดหนุน หมดปัจจัยแล้วก็หมดกัน สมด้วยพระพุทธภาษิตว่า

อายุ อุสฺมา จ วิญฺญาณํ ยทา กายํ ชหนฺติมํ

อปวิฏฺโฐ ตทา เสติ เอตฺถา สาโร น วิชฺชติ.

ความว่า เมื่อใด อายุ ไออุ่น และวิญญาณ ละกายนี้เสีย เมื่อนั้นกายนี้ย่อมนอนทอดหาแก่นสารมิได้ ข้อนี้ก็มีอุปไมยฉันนั้น.

ข้อ ๔ ว่า เหมือนลำธารอันไหลมาจากภูเขา ธรรมดาว่ากระแสน้ำในลำธารไหลไปไกล กำลังเชี่ยว นำเอาสิ่งที่อาจนำได้ไปไม่มีหยุดสักขณะ มีแต่จะไหลไปอย่างเดียวฉันใด วันคืนล่วงไป ๆ ก็นำเอาชีวิตล่วงตามไปด้วย ไม่มีพักสักขณะ มีแต่จะรุกไปส่วนเดียวฉันนั้น.

ข้อ ๕ ว่า เหมือนก้อนเขฬะ(เหมือนก้อนเสลด) ธรรมดาว่าบุรุษมีกำลัง จะถ่มก้อนเขฬะที่ปลายสิ้นได้โดยไม่ยากฉันใด ชีวิตนี้ก็เป็นของจะดับได้ง่ายฉันนั้น.

ข้อ ๖ ว่า เหมือนชิ้นเนื้อนาบไฟ ธรรมดาว่าชิ้นเนื้อที่บุคคลเอาลงในกะทะเหล็กอันร้อนตลอดวันยังค่ำ ย่อมจะพลันไหม้ ไม่ตั้งอยู่นานฉันใด ชีวิตก็ต้องเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์เผาผลาญให้เหี้ยมเกรียมไม่ทนอยู่นานฉันนั้น.

ข้อ ๗ ว่า เหมือนโคที่เขาจะฆ่า ต้องนำไปสู่ที่ฆ่า ยกเท้าเดินไปเท่าใด ความตายก็ใกล้เข้ามาเท่านั้น ชีวิตนี้วันคืนล่วงไปเท่าใด ก็ใกล้ความตายเข้าไปเท่านั้นเหมือนกัน.

- **อนัตตลักขณสูตร** ทรงยก ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นอนัตตา ในตอนท้ายของพระสูตร **ทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนา**ว่า เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก เป็นต้น ความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมฟอกจิตให้หมดจด เพราะการฟอกจิตให้หมดจดได้ จิตนั้นก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง เมื่อจิตพ้นพิเศษแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่า พ้นแล้ว และเธอรู้ประจักษ์ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์คือกิจพระศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ ไม่มีอีก

- **วิปลาส**

  วิปลาสด้วยอำนาจจิตและเจตสิก ๓ ประการ คือ

  ๑. **สัญญาวิปลาส** วิปลาสด้วยอำนาจสำคัญผิด
  ๒. **จิตตวิปลาส** วิปลาสด้วยอำนาจคิดผิด
  ๓. **ทิฏฐิวิปลาส** วิปลาสด้วยอำนาจเห็นผิด

  วิปลาสกล่าวด้วยสามารถวัตถุที่ตั้งเป็น(หรือตามเรื่องที่ยึดถือ) ๔ ประการ คือ

  ๑. วิปลาสในของที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง
  ๒. วิปลาสในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข
  ๓. วิปลาสในของที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน
  ๔. วิปลาสในของที่ไม่งามว่างาม

(ปี 2557) ปัจจุบันมีการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานกันมาก อยากทราบว่า อารมณ์ของวิปัสสนากัมมัฏฐาน คืออะไร ?
ตอบ คือสังขารทั้งหลาย ทั้งที่เป็นอุปาทินนกะและอนุปาทินนกะ (หรือ ธรรมในวิปัสสนาภูมิ คือขันธ์ อายตนะ ธาตุ เป็นต้น) ฯ
(ปี 2556) ในอรกสูตรกล่าวไว้ว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายเปรียบเหมือนชิ้นเนื้อนาบไฟ มีอธิบายอย่างไร? และที่กล่าวไว้เช่นนั้นเพื่อประโยชน์อะไร?
ตอบ มีอธิบายว่า ธรรมดาว่าชิ้นเนื้อที่บุคคลเอาลงในกะทะเหล็กอันร้อนตลอดวันยังค่ำ ย่อมจะพลันไหม้ ไม่ตั้งอยู่นานฉันใด ชีวิตก็ถูกเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์เผาผลาญให้เหี้ยมเกรียมไม่ทนอยู่นานฉันนั้น ฯ
มีประโยชน์ คือเป็นเครื่องเตือนใจให้รู้สึกด้วยปัญญา ทำให้ไม่ประมาทในชีวิต เร่งสั่งสมความดี ฯ
(ปี 2556) วิปลาส คืออะไร? จำแนกโดยวัตถุเป็นที่ตั้งมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ คือ กิริยาที่ถือเอาโดยอาการวิปริตผิดจากความจริง ฯ มี ๔ อย่าง ฯ คือ

ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง

ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข

ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน และ

ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่ไม่งามว่างาม ฯ

(ปี 2555) ปัญญารู้เห็นอย่างไร ชื่อว่าวิปัสสนาปัญญา?

ตอบ ปัญญาอันเห็นตามเป็นจริง คือกำหนดรู้สังขารโดยความเป็นของไม่เที่ยง ๑ โดยความเป็นทุกข์ ๑ โดยความเป็นอนัตตา ๑ ถอนความถือมั่นด้วยอำนาจตัณหา มานะ ทิฏฐิเสียได้ ชื่อว่าวิปัสสนาปัญญา ฯ

(ปี 2554) ในอรกสูตร กล่าวไว้ว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายเปรียบเหมือนหยาดน้ำค้าง ดังนี้ มีอธิบายอย่างไร? และที่กล่าวไว้เช่นนั้นมีประโยชน์อย่างไร?

ตอบ มีอธิบายว่า ธรรมดาหยาดน้ำค้างที่จับอยู่ตามยอดหญ้า เมื่อถูกแสงอาทิตย์ในเวลาเช้า ก็พลันจะเหือดแห้งหายไปฉันใด ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายก็ฉันนั้น มีความเกิดแล้วก็มีความแก่ ความเจ็บ ความตาย คอยเบียดเบียน ทำให้ดำรงอยู่ได้ไม่นาน ไม่ถึงร้อยปีก็จะหมดไป ฯ

เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้รู้สึกด้วยปัญญา ทำให้ไม่ประมาทในชีวิต เร่งสั่งสมความดี ฯ

(ปี 2554) ในอนัตตลักขณสูตร พระศาสดาทรงยกธรรมอะไรขึ้นแสดงว่าเป็นอนัตตา? และในตอนท้ายของพระสูตร ทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนาว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงยก ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขึ้นแสดง ฯ

ทรงแสดงไว้ว่า เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก เป็นต้น ความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมฟอกจิตให้หมดจด เพราะการฟอกจิตให้หมดจดได้ จิตนั้นก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง เมื่อจิตพ้นพิเศษแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่า พ้นแล้ว และเธอรู้ประจักษ์ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์คือกิจพระศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ ไม่มีอีก ฯ

(ปี 2553) ปัญหาว่าตายแล้วเกิดหรือตายแล้วสูญจะหมดไปได้ เมื่อเจริญวิปัสสนาได้ชั้นไหนแล้ว? เพราะได้พิจารณาเห็นอย่างไร?

ตอบ ชั้นกังขาวิตรณวิสุทธิ ฯ

เพราะได้พิจารณากำหนดรู้จริงเห็นจริงซึ่งนามรูปทั้งเหตุทั้งปัจจัย ข้ามล่วงกังขาในกาลทั้ง ๓ เสียได้ ไม่สงสัยว่า เราจุติมาจากไหน เราเป็นอะไร เราจะไปเกิดที่ไหน เป็นต้น ฯ

(ปี 2552) ในพหุลานุสาสนีที่สวดในเวลาทำวัตรเช้า ไม่มีทุกขลักษณะพระไตรลักษณ์ไม่ขาดไปข้อหนึ่งหรืออย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ ไม่ขาด เพราะลักษณะทั้ง ๓ นี้ เป็นธรรมธาตุ ธรรมนิยาม ธรรมฐิติ ความตั้งอยู่แห่งธรรมที่คงอยู่มิได้ยักย้าย อีกประการหนึ่ง บาลีว่า ยทนิจฺจํ สิ่งใดไม่เที่ยง ตํ ทุกฺขํ สิ่งนั้นเป็นทุกข์ ยํ ทุกขํ สิ่งใดเป็นทุกข์ ตทนตฺตา สิ่งนั้นเป็นอนัตตา มิใช่ตัวมิใช่ตน เพราะเหตุนั้น พหุลานุสาสนีจึงได้ครบลักษณะทั้ง ๓

(ปี 2552) อนัตตลักขณสูตร ว่าด้วยเรื่องอะไร? ในพระสูตรนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนาญาณไว้อย่างไร?

ตอบ ว่าด้วย ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นอนัตตา ฯ

อานิสงส์แห่งวิปัสสนาญาณนั้นว่า เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสาวโก เป็นต้น ความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมหน่ายในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เมื่อหน่ายก็ย่อมฟอกจิตให้หมดจด เพราะการฟอกจิตให้หมดจดให้ จิตนั้นก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง เมื่อจิตพ้นพิเศษแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่าพ้นแล้ว และพระอริยสาวกนั้นรู้ประจักษ์ว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์คือกิจศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ไม่มีอีก ฯ

(ปี 2551) ผู้จะเจริญวิปัสสนาภาวนา พึงศึกษาให้รู้จักธรรม ๓ ประการ อะไรบ้าง?

ตอบ ธรรม ๓ ประการ คือ

๑. ธรรมเป็นภูมิเป็นอารมณ์ของวิปัสสนานั้น (มีขันธ์ ๕ เป็นต้น)

๒. ธรรมเป็นรากเหง้า เป็นเหตุเกิดขึ้นตั้งอยู่ของวิปัสสนานั้น (คือสีลวิสุทธิและจิตตวิสุทธิ)

๓. ตัว คือ วิปัสสนานั้น (คือ วิสุทธิ ๕ ที่เหลือ) ฯ

(ปี 2551) วิปัลลาส คืออะไร? แบ่งตามจิตและเจตสิกได้กี่ประเภท? อะไรบ้าง?

ตอบ คือ กิริยาที่ถือโดยอาการวิปริตผิดจากความเป็นจริง ฯ

แบ่งได้ ๓ ประเภท ฯ

คือ ๑. สัญญาวิปัลลาส ๒. จิตตวิปัลลาส ๓. ทิฏฐิวิปัลลาส ฯ

(ปี 2550) อะไรเป็นลักษณะ เป็นกิจ และเป็นผลของวิปัสสนา?

ตอบ สภาพความเป็นเองของสังขาร คือเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จริงอย่างไร ความรู้ความเห็นว่าสังขารเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา แจ้งชัดจริงอย่างนั้น เป็นลักษณะของวิปัสสนา

การกำจัดโมหะความมืดเสียให้สิ้นเชิง ไม่หลงในสังขารว่าเป็นของเที่ยง เป็นสุข เป็นตัวเป็นตน เป็นของงาม เป็นกิจของวิปัสสนา

ความรู้แจ้งเห็นจริงในสังขารทั้งหลายว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา อันสืบเนื่องมาจากการกำจัดโมหะความมืดเสียได้สิ้นเชิง ไม่มีความรู้ผิดความเห็นผิด เป็นผลของวิปัสสนา ฯ

(ปี 2550) ในอรกสูตร ทรงแสดงอุปมาชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายไว้อย่างไรบ้าง จงบอกมา ๓ ข้อ?

ที่ทรงแสดงไว้เช่นนั้นเพื่ออะไร?

ตอบ ทรงแสดงไว้ดังนี้ คือ (ให้ตอบเพียง ๓ ข้อ) ๑. เหมือนหยาดน้ำค้าง ๒. เหมือนต่อมน้ำ ๓. เหมือนรอยไม้ขีดลงในน้ำ ๔. เหมือนลำธารอันไหลมาจากภูเขา ๕. เหมือนก้อนเขฬะ ๖. เหมือนชิ้นเนื้อนาบไฟ ๗. เหมือนโคที่เขาจะฆ่า ฯ

ทรงแสดงไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้เร่งรีบทำความดีให้ทันกับเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ ฯ

(ปี 2549) การทำวัตรสวดมนต์ เป็นกิจวัตรของพระภิกษุสามเณรและเป็นภาวนากุศล จงแสดงวิธีเจริญสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในบททำวัตรเช้ามาดูพอเป็นตัวอย่าง?

ตอบ การสวดนมัสการพระรัตนตรัยก็ดี สวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยก็ดี เป็นการน้อมจิตระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ชื่อว่าเจริญพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ จัดเป็นสมถกัมมัฏฐาน ฯ

สวดสังเวคปริกิตตนปาฐะว่า ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา มรณมฺปิ ทุกฺขํ... รูปํ อนิจฺจํ เวทนา อนิจฺจา... รูปํ อนตฺตา เวทนา อนตฺตา... เป็นอาทิ ตั้งสติมีความเพียร ใช้ปัญญาพิจารณาเบญจขันธ์ ยกขึ้นสู่ สามัญลักษณะ จัดเป็นวิปัสสนากัมมัฏฐานฯ

(ปี 2547) พระบรมศาสดาทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนาไว้ในอนัตตลักขณสูตรอย่างไร?

ตอบ ทรงแสดงไว้ว่า เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก เป็นต้น ความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมฟอกจิตให้หมดจด เพราะการฟอกจิตให้หมดจดได้ จิตนั้นก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง เมื่อจิตพ้นพิเศษแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่า พ้นแล้ว และเธอรู้ประจักษ์ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์คือกิจพระศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ไม่มีอีก ฯ

(ปี 2547) กิจ เหตุ และผลของวิปัสสนา ได้แก่อะไร?

ตอบ กิจ ได้แก่ การกำจัดความมืดคือโมหะ อันปิดบังปัญญาไว้ ไม่ให้เห็นตามความเป็นจริง

เหตุ ได้แก่ การที่จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิ ไม่ฟุ้งซ่าน

ผล ได้แก่ การเห็นสังขารตามความเป็นจริง ฯ

(ปี 2546) ความกำหนดรู้อย่างไร จัดเป็นลักษณะของวิปัสสนาภาวนา?

ผู้เจริญวิปัสสนาภาวนา พึงรู้ฐานะทั้ง ๖ ก่อน ฐานะทั้ง ๖ นั้น คืออะไรบ้าง?

ตอบ ความกำหนดรู้ว่า สังขารทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เป็นลักษณะของวิปัสสนาภาวนา ฯ

ฐานะทั้ง ๖ คือ

อนิจจะ	ของไม่เที่ยง ๑
อนิจจลักษณะ	เครื่องหมายที่จะกำหนดรู้ว่าไม่เที่ยง ๑
ทุกขะ	ของที่สัตว์ทนยาก ๑
ทุกขลักษณะ	เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าเป็นทุกข์ ๑
อนัตตา	สภาวะมิใช่ตัวมิใช่ตน ๑
อนัตตลักษณะ	เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าเป็นอนัตตา ๑ ฯ

(ปี 2544) วิปัลลาสคืออะไร? จำแนกโดยวัตถุเป็นที่ตั้งมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? จะถอนวิปัลลาสนั้นได้เพราะเจริญธรรมอะไร?

ตอบ คือ กิริยาที่ถือเอาโดยอาการวิปริตผิดจากความจริง มี ๔ อย่างคือ

๑) วิปัลลาสในของที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง

๒) วิปัลลาสในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข

๓) วิปัลลาสในของที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน

๔) วิปัลลาสในของที่ไม่งามว่างาม

วิปัลลาสในของที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง จะถอนได้ด้วยอนิจจสัญญา

วิปัลลาสในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข จะถอนได้ด้วยทุกขสัญญา

วิปัลลาสในของที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน จะถอนได้ด้วยอนัตตสัญญา

วิปัลลาสในของที่ไม่งามว่างาม จะถอนได้ด้วยอสุภสัญญา

มหาสติปัฏฐานสูตร

(ปี 2550) ตามมหาสติปัฏฐานสูตร ผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๗ วันถึงตลอด ๗ ปี พึงหวังผลอะไรได้บ้าง?

ตอบ พึงหวังผล ๒ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ พระอรหัตผลในปัจจุบันชาตินี้ ๑ หรือเมื่อวิบากขันธ์ที่กิเลสมีตัณหาเป็นต้นเข้ายึดไว้ยังเหลืออยู่เป็นพระอนาคามี ๑ ฯ

(ปี 2548) ในธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พระพุทธองค์ทรงแสดงวิธีพิจารณาสติสัมโพชฌงค์ไว้ด้วยอาการอย่างไร?

ตอบ ด้วยอาการอย่างนี้ คือ

เมื่อสติสัมโพชฌงค์มีอยู่ ณ ภายในจิต ก็รู้ชัดว่ามีอยู่ ณ ภายในจิตของเรา

เมื่อไม่มีอยู่ ณ ภายในจิต ก็รู้ชัดว่าไม่มีอยู่ ณ ภายในจิตของเรา

เมื่อยังไม่เกิด แต่จะเกิดขึ้นด้วยประการใด ก็รู้ชัดด้วยประการนั้น

เมื่อเกิดขึ้นแล้วเจริญบริบูรณ์ขึ้นด้วยประการใด ก็รู้ชัดด้วยประการนั้น ฯ

(ปี 2547) ในมหาสติปัฏฐานสูตร สติปัฏฐาน ๔ มีชื่อเรียกอีกอย่างว่ากระไร? สติปัฏฐาน ๔ นั้น มีอานิสงส์อย่างไรบ้าง?

ตอบ เอกายนมรรค ฯ

มีอานิสงส์ ๕ ประการ คือ

๑. เพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย

๒. เพื่อความข้ามพ้นโสกะและปริเทวะ

๓. เพื่อความดับสูญแห่งทุกข์และโทมนัส

๔. เพื่อบรรลุธรรมที่ควรรู้

๕. เพื่อการทำให้แจ้งพระนิพพาน ฯ

(ปี 2544) การพิจารณากองลมหายใจเข้าออก เพียงแต่รู้ว่าสั้นยาว ดังนี้ จัดเป็นสติปัฏฐานข้อไหน?

ในธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หัวข้อธรรมที่จะนำมาพิจารณานั้นมีอะไรบ้าง?

ตอบ จัดเป็นกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน

มี นิวรณ์ ๕ อุปาทานขันธ์ ๕ อายตนะ ๖ โพชฌงค์ ๗ และอริยสัจ ๔

คิริมานนทสูตร

- **สัญญา ๑๐** ความกำหนดหมายรู้ เป็นแนวสำหรับยกพิจารณาในการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อทำให้เกิดปัญญารอบรู้สังขารธรรรมทั้งหลาย
    ๑. **อนิจจสัญญา** กำหนดพิจารณาขันธ์ ๕ ให้เห็นของไม่เที่ยง
    ๒. **อนัตตสัญญา** กำหนดพิจารณาอายตนะภายในและอายตนะภายนอก ให้เป็นอนัตตา
    ๓. **อสุภสัญญา** กำหนดพิจารณาร่างกาย ให้เห็นเป็นของสกปรก
    ๔. **อาทีนวสัญญา** กำหนดพิจารณาร่างกายโดยความเป็นโทษ
    ๕. **ปหานสัญญา** กำหนดพิจารณาเพื่อละอกุศลวิตก ๓ (กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก) รวมไปถึงอกุศลธรรมทั้งหลายให้หมดสิ้นไป
    ๖. **วิราคสัญญา** กำหนดพิจารณาวิราคะ
    ๗. **นิโรธสัญญา** กำหนดหมายนิโรธว่าเป็นธรรมอันละเอียดประณีต เป็นธรรมที่ดับกิเลสและกองทุกข์
    ๘. **สัพพโลเก อนภิรตสัญญา** กำหนดพิจารณาเพื่อละอุบายและอุปาทานในโลก
    ๙. **สัพพสังขาเรสุ อนิฏฐสัญญา** กำหนดพิจารณาในสังขารทั้งหลายที่เป็นไปตามกฎธรรมดา
    ๑๐. **อานาปานสติ** การตั้งสติกำหนดดูลมหายใจเข้า-ออก

(ปี 2557) พระคิริมานนท์หายจากอาพาธเพราะฟังธรรมจากใคร? ธรรมนั้นว่าด้วยเรื่องอะไร?

ตอบ จากพระอานนท์ ฯ ว่าด้วยเรื่องสัญญา ๑๐ ฯ

(ปี 2556) ข้อว่า อนัตตสัญญา ในคิริมานนทสูตร ทรงให้พิจารณาอะไรว่าเป็นอนัตตา?

ตอบ ทรงให้พิจารณาอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ว่าเป็นอนัตตา ฯ

(ปี 2555) ในสัญญา ๑๐ ข้อที่ ๕ ว่าปหานสัญญา ความสำคัญหรือความใส่ใจในการละ ขอทราบว่า ทรงสอนให้ละอะไรบ้าง?

ตอบ ทรงสอนให้ละ

๑. กามวิตก
๒. พยาบาทวิตก
๓. วิหิงสาวิตก
๔. ธรรมอันเป็นบาปเป็นอกุศล

ทั้ง ๔ นี้ ที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เกิดขึ้นอีก ฯ

(ปี 2554) ในคิริมานนทสูตร ข้อว่า ปหานสัญญา พระศาสดาทรงสอนให้ละอะไร?

ตอบ ทรงสอนให้ละ กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก และอกุศลบาปธรรม ที่เกิดขึ้นแล้ว ฯ

(ปี 2553) พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงสัญญา ๑๐ กะใคร?

อนิจจสัญญา พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอนให้พิจารณาธรรมอะไร?

ตอบ พระอานนทเถระ ฯ พิจารณาขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ฯ

(ปี 2552) ในสัญญา ๑๐ ทรงแสดงถึงการให้พิจารณาพระนิพพานว่าเป็นธรรมที่สำรอกกิเลส และว่าเป็นธรรมเป็นที่ดับสนิท จัดเป็นสัญญาข้อไหนบ้าง?

ตอบ พิจารณาพระนิพพานว่า เป็นธรรมที่สำรอกกิเลส จัดเป็นวิราคสัญญา

พิจารณาพระนิพพานว่า เป็นธรรมเป็นที่ดับสนิท จัดเป็นนิโรธสัญญา ฯ

(ปี 2548) ข้อว่า อนัตตสัญญา ในคิริมานนทสูตร ทรงให้ยกธรรมอะไรขึ้นพิจารณาว่าเป็นอนัตตา?

ตอบ ทรงให้ยกอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

และอายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ขึ้นพิจารณาว่าเป็นอนัตตา ฯ

(ปี 2547) วิปัลลาสข้อว่า "วิปัลลาสในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข" จะถอนได้ด้วยสัญญาอะไรในสัญญา ๑๐? ใจความว่าอย่างไร?

ตอบ จะถอนได้ด้วยอาทีนวสัญญา ฯ

ใจความว่า ภิกษุย่อมพิจารณาอย่างนี้ว่า กายอันนี้แล มีทุกข์มาก มีโทษมาก เหล่าอาพาธต่างๆ ย่อมเกิดขึ้นในกายนี้ ฯ

(ปี 2546) พระคิริมานนท์หายจากอาพาธหนัก เพราะฟังธรรมอะไร? ใครเป็นผู้แสดง?

ข้อว่า " สพฺพสงฺขาเรสุ อนิจฺจสญฺญา ความจำหมายความไม่เที่ยงในสังขารทั้งปวง " มีใจความว่าอย่างไร?

ตอบ เพราะฟังคิริมานนทสูตร ฯ พระอานนทเถระ เป็นผู้แสดง ฯ

มีใจความว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมระอา ย่อมเกลียดชัง แต่สังขารทั้งปวง ฯ

(ปี 2544) อนิจจสัญญาในคิริมานนทสูตร มีใจความว่าอย่างไร? การพิจารณาอาทีนวสัญญาโดยย่อ ได้แก่พิจารณาอย่างไร?

ตอบ มีใจความว่า " ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ไปในป่าก็ดี ไปที่โคนไม้ก็ดี ไปที่เรือนว่างเปล่าก็ดี ย่อมพิจารณาอย่างนี้ว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง ย่อมเป็นผู้พิจารณาเนือง ๆ โดยความไม่เที่ยงในอุปาทานขันธ์ทั้ง ๕ " ฯ

พิจารณาอย่างนี้ว่า " กายนี้มีทุกข์มาก มีโทษมาก เหล่าอาพาธย่อมเกิดขึ้นในกายนี้ " ฯ

ทบทวน พุทธานุพุทธประวัติ นักธรรมชั้นเอก

วิชาพุทธประวัติ

(ปี 2551) พุทธประวัติ วิภาคที่ ๑ ปุริมกาล และวิภาคที่ ๓ อปรกาล ที่ทรงรจนาไว้แสดงถึงเรื่องอะไร?

ตอบ ปุริมกาล แสดงถึงเรื่องเป็นไปในกาลก่อนแต่บำเพ็ญพุทธกิจ

อปรกาล แสดงถึงเรื่องถวายพระเพลิงและแจกพระธาตุ ฯ

กว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า

(ปี 2557) พระมหาบุรุษทรงทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้วทรงบรรเทาความเมาในอะไรได้?

ตอบ ทรงบรรเทาความเมาในวัย ความเมาในความไม่มีโรค และความเมาในชีวิต ฯ

(ปี 2557) ในการเสด็จออกบรรพชา พระมหาบุรุษทรงได้รับบาตรและจีวรจากใคร ?

ตอบ จากฆฏิการพรหม ฯ

(ปี 2556) พระโพธิสัตว์เมื่อจะจุติลงสู่พระครรภ์พระมารดา เสด็จมาจากไหน?

ตอบ เสด็จมาจากดุสิตพิภพ ฯ

(ปี 2556) บุคคลผู้เป็นสหชาติของพระศาสดา ที่บรรลุพระอรหัตก่อนและหลังพุทธปรินิพพานมีใครบ้าง?

ตอบ ผู้บรรลุพระอรหัตก่อนพุทธปรินิพพาน มีพระนางพิมพาเถรีและพระกาฬุทายิเถระ ฯ

ผู้บรรลุพระอรหัตหลังพุทธปรินิพพาน มีพระอานนทเถระ และพระฉันนเถระ ฯ

(ปี 2556) พระมหาบุรุษทรงดำเนินด้วยพระบาท ๗ ก้าว หลังจากประสูติใหม่ ๆ เรื่องนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงถอดความว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงถอดความว่า น่าจะได้แก่ทรงแผ่พระศาสนาได้แพร่หลายใน ๗ ชนบท (ได้แก่ ๑.กาสีกับโกสละ ๒.มคธะกับอังคะ ๓.สักกะ ๔.วัชชี ๕.มัลละ ๖.วังสะ ๗.กุรุ) ฯ

(ปี 2554) บารมี ๑๐ ของพระมหาบุรุษมีอะไรบ้าง? ท่านเปรียบเทียบบารมีข้อไหนกับอาวุธยุทโธปกรณ์ชนิดใด ในการต่อสู้กับหมู่มาร?

ตอบ คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี ฯ

ศีลบารมี เปรียบเทียบกับแผ่นดิน

ปัญญาบารมี เปรียบเทียบกับพระขรรค์

วิริยบารมี เปรียบเทียบกับพระบาท

บารมีที่เหลือจากนี้ เปรียบเทียบกับโล่ป้องกัน ฯ

(ปี 2553) มหาปุริสลักษณะมีกี่ประการ? พระอุณณาโลมกับพระอุณหิสต่างกันอย่างไร?

ตอบ มี ๓๒ ประการ ฯ

พระอุณณาโลม ได้แก่พระโลมาที่ขาวละเอียดอ่อนคล้ายสำลีอยู่ในระหว่างพระโขนง

ส่วนพระอุณหิสนั้น ได้แก่พระเศียรที่กลมเป็นปริมณฑล ดุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์ ฯ

(ปี 2551) ในวันที่พระมหาบุรุษประสูติ มีสหชาติที่เกิดพร้อมกันกี่อย่าง? อะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๗ อย่าง คือ ๑. พระนางพิมพา ๒. พระอานนท์ ๓. กาฬุทายีอมาตย์ ๔. ฉันนะอมาตย์ ๕. ม้ากัณฐกะ ๖. ต้นมหาโพธิ์ ๗. ขุมทรัพย์ทั้ง ๔ ฯ

(ปี 2550) จงเล่าความเป็นมาของพุทธโกลาหล ฯ

ตอบ เมื่อสุทธาวาสมหาพรหมทั้งหลายลงมาเที่ยวประกาศทั่วหมื่นโลกธาตุว่า เบื้องหน้าแต่นี้ล่วงไปอีกแสนปี พระสัพพัญญูจะบังเกิดในโลก ถ้าใคร่จะพบเห็น จงเว้นจากเวรทั้ง ๕ อุตส่าห์บำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา กระทำการกุศลต่าง ๆ ดังนี้ จึงทำให้เกิดพุทธโกลาหลขึ้น ฯ

(ปี 2549) บุพพนิมิต ๕ ประการที่เกิดแก่พระโพธิสัตว์ ก่อนจะจุติลงปฏิสนธิในครรภ์พระมารดาคืออะไรบ้าง?

ตอบ คือ

๑. ดอกไม้ทิพย์ประดับกายเหี่ยวแห้ง

๒. ผ้าภูษาทรงมีสีเศร้าหมอง

๓. เหงื่อไหลออกจากรักแร้

๔. ร่างกายปรากฏชรา

๕. พระทัยกระสันเป็นทุกข์ เหนื่อยหน่ายจากเทวโลก ฯ

(ปี 2549) สัมปทาคุณ ๓ ประการของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คืออะไรบ้าง? เกิดผลดีอย่างไร?

ตอบ คือ

๑. เหตุสัมปทา คือการบำเพ็ญบารมีมาอย่างครบถ้วน

๒. ผลสัมปทา คือการที่ทรงได้รับผลของบารมี ทำให้มีรูปกายประกอบด้วยมหาปุริสลักษณะ อานุภาพ การละกิเลสและ พระญาณหยั่งรู้ เป็นต้น

๓. สัตตูปการสัมปทา คือการที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลกด้วยพระทัยที่บริสุทธิ์ ฯ

ทำให้พระองค์ทรงเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาและความเลื่อมใสของบัณฑิตชน ทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายจะพึงปรารภเป็นอารมณ์แล้วก่อสร้างสั่งสมบุญกุศลให้ไพบูลย์ ฯ

(ปี 2548) รูปกายอุบัติและธรรมกายอุบัติ แห่งพระมหาบุรุษนั้น มีความหมายว่าอย่างไร?

ตอบ รูปกายอุบัติ คือความอุบัติในสมัยลงสู่พระครรภ์และในสมัยประสูติจากพระครรภ์

ส่วนธรรมกายอุบัติ คือการตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ฯ

(ปี 2547) ปัญจมหาวิโลกนะ คืออะไร? มีความเป็นมาอย่างไร?

ตอบ คือ การพิจารณาถึงความเหมาะสมใหญ่ ๕ ประการ ฯ

มีความเป็นมาอย่างนี้ คือเมื่อพระมหาสัตว์เป็นสันตุสิตเทวราชอยู่ในดุสิตเทวโลก หมู่เทวดามาทูลอาราธนาให้จุติลงไปบังเกิดในครรภ์พระมารดา ในลำดับนั้น พระมหาสัตว์ยังมิได้ทรงให้ปฏิญญาแก่หมู่เทวดาผู้มาทูลอาราธนา ต่อเมื่อทรงพิจารณาปัญจมหาวิโลกนะแล้ว จึงทรงให้ปฏิญญา ฯ

(ปี 2547) พระบารมี ๑๐ ย่อมอบรมพระอัธยาศัยทำพระหฤทัยให้หนักแน่นจนสามารถพิชิตมารได้ พระบารมี ๑๐ นั้น มีอะไรบ้าง?

ตอบ มี ๑. ทาน ๒. ศีล ๓. เนกขัมมะ ๔. ปัญญา ๕. วิริยะ ๖. ขันติ ๗. สัจจะ ๘. อธิษฐาน ๙. เมตตา ๑๐. อุเบกขาฯ

(ปี 2545) พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงประกอบด้วยสัมปทาคุณกี่ประการ? อะไรบ้าง?

ในวันที่พระมหาบุรุษประสูตินั้น สหชาติที่เกิดพร้อมร่วมวันกับพระองค์มีอะไรบ้าง?

ตอบ ๓ ประการ คือเหตุสัมปทา ผลสัมปทา สัตตูปการสัมปทา ฯ

มีพระนางพิมพา พระอานนท์ กาฬุทายีอมาตย์ ฉันนะอมาตย์ ม้ากัณฐกะ ต้นมหาโพธิ์ และขุมทองทั้ง ๔ ฯ

พุทธคุณ

(ปี 2554) นวหรคุณ คือพระพุทธคุณ ๙ บท บทไหนปรากฏแก่พระพุทธองค์เต็มที่ ที่ไหน? เมื่อไร?

ตอบ พระพุทธคุณบทว่า อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู พุทฺโธ ภควา ปรากฏแก่พระพุทธองค์เต็มที่ ณ ควงไม้พระมหาโพธิ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ตั้งแต่ครั้งแรกตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ฯ

พระพุทธคุณบทว่า อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ ปรากฏแก่พระพุทธองค์เต็มที่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันในพระนครพาราณสี ตั้งแต่ครั้งแสดงอนุตรธรรมจักรให้เป็นไปแก่ภิกษุปัญจวัคคีย์ ฯ

พุทธจริยวัตร

(ปี 2552) พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพุทธบริษัทด้วยอาการ ๔ อย่าง อะไรบ้าง?

ตอบ ด้วยอาการดังนี้

๑. สันทัสสนา อธิบายให้แจ่มแจ้งให้เข้าใจชัด

๒. สมาทปนา ชวนให้มีแก่ใจสมาทานคือทำตาม

๓. สมุตเตชนา ชักนำให้เกิดอุตสาหะอาจหาญเพื่อจะทำ

๔. สัมปหังสนา พยุงให้ร่าเริงในอันทำ ฯ

(ปี 2546) พระพุทธองค์ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่ไหนเป็นแห่งแรก? ทรงเห็นประโยชน์อะไรจึงทรงประดิษฐาน ณ ที่นั้น? การที่พระพุทธองค์ทรงสามารถประดิษฐานพระพุทธศาสนาได้มั่นคง เพราะทรงสั่งสอนโดยอาการอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ที่ กรุงราชคฤห์ ฯ เพราะทรงเห็นว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่บริบูรณ์มั่งคั่ง และ

มีศาสดาเจ้าลัทธิมาก ถ้าได้โปรดคนเหล่านี้ให้เกิดความเลื่อมใสได้แล้ว การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะศาสดาเจ้าลัทธิต่างๆ นั้น ล้วนมีศิษยานุศิษย์มาก ผู้คนนับถือมาก ด้วยเหตุนี้ จึงทรงเลือกเมืองนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรก ฯ

โดยอาการ ๓ อย่าง คือ

๑) ทรงสั่งสอนให้ผู้ฟังรู้ยิ่ง เห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น

๒) ทรงสั่งสอนมีเหตุมีผลที่ผู้ฟังอาจตรองตามให้เห็นจริงได้

๓) ทรงสั่งสอนเป็นอัศจรรย์ที่ผู้ปฏิบัติตาม ย่อมได้รับผลโดยสมควรแก่การปฏิบัติ ฯ

(ปี 2544) พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนคฤหัสถ์ด้วยวิธี ๔ สถานนั้น ได้แก่อะไรบ้าง?

ในการสอนธรรมของพระพุทธองค์นั้น ทรงมีจุดมุ่งหมายอย่างไรบ้าง?

ตอบ ได้แก่ ๑) สันทัสสนา ชี้ให้ชัด ให้เห็นแจ่มแจ้งในสัมมาปฏิบัติ

๒) สมาทปนา ชวนให้ปฏิบัติ แสดงเหตุผลให้เห็นสมจริง

๓) สมุตเตชนา ให้อาจหาญ มีกำลังใจในสัมมาปฏิบัติ

๔) สัมปหังสนา ให้ร่าเริง แช่มชื่น ในการปฏิบัติตามธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฯ

อย่างนี้คือ ๑) เพื่อให้ผู้ฟังได้รู้เห็นในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น

๒) เพื่อให้ผู้ฟังใช้เหตุผลตรองตามจนเห็นจริง

๓) เพื่อให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติและได้รับผลของการปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัติของตน ๆ ฯ

กำเนิดศากยวงศ์

(ปี 2555) ศากยวงศ์สืบเชื้อสายมาจากใคร? ที่ได้นามว่า ศากยะ เพราะเหตุไร?

ตอบ สืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าโอกกากราช ฯ

เพราะเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. เพราะได้ชื่อตามชนบทที่ตั้งเมือง

๒. เพราะมีความกล้าหาญ สามารถตั้งเมืองได้เอง ฯ

พระมหาบุรุษประสูติ

(ปี 2555) พระวาจาที่พระมหาบุรุษทรงเปล่งครั้งแรก เรียกว่าอะไร? ความว่าอย่างไร?

ตอบ อาสภิวาจา ฯ

ความว่า “เราเป็นผู้เลิศแห่งโลก (อคฺโคหมสฺมิ โลกสฺส) เราเป็นผู้เจริญแห่งโลก (เชฏฺโฐหมสฺมิ โลกสฺส)

เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก (เสฏฺโฐหมสฺมิ โลกสฺส) ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย (อยมนฺติมา ชาติ)

บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี (นตฺถิทานิ ปุนพฺภโว)” ฯ

(ปี 2549) เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติ มีปาฏิหาริย์อะไรเกิดขึ้นบ้าง ?

ตอบ มีปาฏิหาริย์ ๗ อย่าง คือ

๑. พระมารดาทรงประทับยืน

๒. ประสูติไม่เปรอะเปื้อนด้วยครรภมลทิน

๓. มีเทวดามาคอยรับก่อน

๔. มีธารน้ำร้อนน้ำเย็นตกลงมาจากอากาศสนานพระกาย

๕. เมื่อประสูติออกมาทรงเดินได้ ๗ ก้าว

๖. ทรงเปล่งวาจาเป็นบุพพนิมิตแห่งพระสัมมาสัมโพธิญาณ

๗. แผ่นดินไหว ฯ

(ปี 2546) พระวาจาที่พระมหาบุรุษทรงเปล่งในวันประสูตินั้น เรียกว่าอะไร? ใจความโดยย่ออย่างไร?
พระพุทธกิจ ๕ อย่าง มีอะไรบ้าง? ข้อไหนที่ทรงบำเพ็ญเป็นนิจตราบเท่าปรินิพพาน?

ตอบ เรียกว่า อาสภิวาจา ฯ ใจความย่อว่า " เราเป็นผู้เลิศเป็นยอดแห่งโลก เราเป็นผู้เจริญผู้ใหญ่แห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก ความบังเกิดชาตินี้มี ณ ที่สุด บัดนี้ ความบังเกิดอีกมิได้มี " ฯ

มี ๕ อย่าง ฯ คือ

๑) เวลาเช้า เสด็จออกบิณฑบาต

๒) เวลาเย็น ทรงแสดงธรรม

๓) เวลาย่ำค่ำ ทรงโอวาทภิกษุ

๔) เวลาเที่ยงคืน ทรงตอบปัญหาเทวดา

๕) เวลาย่ำรุ่ง ทรงตรวจดูเวไนยสัตว์ ฯ

ยกเว้นข้อเสด็จออกบิณฑบาต นอกนั้นทรงบำเพ็ญเป็นนิจตราบเท่าปรินิพพาน ฯ

(ปี 2544) อาสภิวาจาคือวาจาเช่นไร? มีใจความว่าอย่างไร? พระพุทธองค์ทรงยืนยันพระองค์เองว่า เป็นสัมมาสัมพุทธะ เพราะทรงอาศัยเหตุอะไร?

ตอบ คือวาจาที่เปล่งอย่างองอาจ เป็นภาษิตของบุรุษพิเศษอาชาไนย มีใจความว่า เราเป็นผู้เลิศ เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก ฯ

เพราะทรงอาศัยเหตุที่ตรัสรู้อริยสัจ ๔ อย่างแจ่มแจ้งครบถ้วนทุกประการ อันมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ จึงทรงปฏิญาณพระองค์ว่า เป็นสัมมาสัมพุทธะ ฯ

บำเพ็ญทุกรกิริยา

(ปี 2555) การที่พระพุทธองค์ทรงเลิกการทรมานพระวรกายแล้ว กลับมาเสวยพระกระยาหาร เพราะทรงพิจารณาเห็นอย่างไร?

ตอบ เพราะทรงพิจารณาเห็นว่า คนที่ไม่บริโภคอาหารจนร่างกายหมดกำลัง ไม่สามารถบำเพ็ญเพียรทางจิตได้ ฯ

(ปี 2553) สตานุสารีวิญญาณ คืออะไร? เกิดขึ้นแก่พระมหาบุรุษ ความว่าอย่างไร?

ตอบ วิญญาณไปตามสติ ฯ

ความว่า ทุกรกิริยานี้ จักไม่เป็นทางเพื่อการตรัสรู้ แต่อานาปานสติปฐมฌาน จักเป็นทางเพื่อการตรัสรู้แน่ ฯ

(ปี 2549) ในการบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณของพระโพธิสัตว์ อยากทราบว่าการบำเพ็ญทุกรกิริยาและอุปมา ๓ ข้อ อย่างไหนเกิดก่อน? ทรงมีเหตุผลอย่างไร?

ตอบ อุปมา ๓ ข้อเกิดก่อน การบำเพ็ญทุกรกิริยาเกิดภายหลัง ฯ

เพราะเมื่ออุปมา ๓ ข้อ มาปรากฏแก่พระองค์แล้ว ทรงคิดจะบำเพ็ญเพียร เพื่อป้องกันจิตไม่ให้น้อมไปในกามารมณ์ได้ จึงทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ฯ

(ปี 2549) อปาณกฌาน ได้แก่อะไร? พระพุทธเจ้าได้ทรงบำเพ็ญครั้งไหน? และได้รับผลอย่างไร?

ตอบ ได้แก่ความเพ่งไม่มีปราณ คือไม่มีลมอัสสาสะปัสสาสะ โดยเนื้อความก็คือกลั้นลมหายใจไม่ให้ดำเนินทางจมูกและทางปาก ฯ ได้ทรงบำเพ็ญในคราวทรงทำทุกรกิริยา ฯ

ไม่ได้รับผลที่ทรงมุ่งหวังกลับเป็นการทรมานร่างกายให้ลำบากเปล่า ฯ

(ปี 2545) อปาณกฌาน ได้แก่อะไร? พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญฌานนี้ในคราวใด ? และได้รับผลที่มุ่งหวังหรือไม่ อย่างไร?

ตอบ ได้แก่ ความเพ่งไม่มีลมปราณ คือไม่มีลมอัสสาสะปัสสาสะ โดยเนื้อความก็คือกลั้นลมหายใจไม่ให้ดำเนินทางจมูกและปาก ซึ่งเป็นทางเดินโดยปกติ ฯ

ในคราวทรงทำทุกกรกิริยาฯ ไม่ได้รับผลที่มุ่งหวัง แต่เป็นการทรมานร่างกายให้ลำบากเปล่า ฯ

ก่อนตรัสรู้

(ปี 2550) พระมหาสุบินนิมิตก่อนจะตรัสรู้ที่ว่า เสด็จจงกรมบนภูเขาอุจจาระโดยพระบาทไม่แปดเปื้อน หมายถึงอะไร?

ตอบ หมายถึง จะทรงได้ปัจจัยทั้ง ๔ แต่มิได้มีพระทัยปลิโพธิเอื้อเฟื้อในปัจจัยทั้งปวง ฯ

(ปี 2550) พระพุทธองค์ทรงอธิษฐานจาตุรงคมหาปธาน มีใจความว่าอย่างไร? ที่ไหน? และได้รับผลอย่างไร?

ตอบ มีใจความว่า หากยังไม่บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณแล้วจักไม่ลุกขึ้น แม้เนื้อและเลือดจะแห้งเหือดไป เหลือแต่หนังเอ็น และกระดูก ก็ตามที ฯ

ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ภายใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ฯ

ได้รับผลคือ บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณสมดังพระหฤทัย ฯ

ขณะตรัสรู้

(ปี 2552) ปฏิจจสมุปบาทคืออะไร? พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาปฏิจจสมุปบาท ที่ทรงกำหนดรู้แล้วนั้นอย่างไร? ณ สถานที่ใด? **ตอบ** คือ สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้นฯ ทรงพิจารณาตามลำดับและถอยกลับทั้งข้างเกิดข้างดับตลอดยาม ๓ แห่งราตรี ฯ ณ ภายใต้ร่มไม้มหาโพธิ์ ฯ

(ปี 2550) ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงแล้วอย่างไรในอริยสัจ ๔ ซึ่งมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ ทำให้พระพุทธองค์ทรงยืนยันได้ว่าเป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ที่ว่ารอบ ๓ อาการ ๑๒ คืออย่างไร?

ตอบ คือ ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงว่า

นี้ทุกข์ ทุกข์นั้นควรกำหนดรู้ ทุกข์นั้นได้กำหนดรู้แล้ว

นี้เหตุให้เกิดทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์นั้นควรละ เหตุให้เกิดทุกข์นั้นได้ละแล้ว

นี้เหตุให้ทุกข์ดับ เหตุให้ทุกข์ดับนั้นควรทำให้แจ้ง เหตุให้ทุกข์ดับนั้นได้ทำให้แจ้งแล้ว

นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ข้อปฏิบัตินั้นควรทำให้เกิด ข้อปฏิบัตินั้นได้ทำให้เกิดแล้ว ฯ

(ปี 2546) ความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น สำเร็จด้วยญาณอะไร? เพราะเหตุไร? พระพุทธองค์ ครั้นตรัสรู้แล้ว ทรงเปล่งพระอุทานในยามสุดท้าย มีความว่าอย่างไร?

ตอบ ด้วยอาสวักขยญาณ ฯ เพราะอาสวักขยญาณ คือความรู้เป็นเหตุสิ้นอาสวะ คือ เครื่องเศร้าหมองอันหมักหมมในจิตสันดาน ฯ มีความว่า " เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏชัดแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งอยู่ พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดเสนามาร คือ ชรา พยาธิ มรณะ เสียได้ ดุจพระอาทิตย์อุทัย กำจัดมืดทำอากาศให้สว่างขึ้นฉะนั้น" ฯ

(ปี 2543) ลักษณะทั้ง ๒ ที่พระพุทธองค์ทรงเห็นในมัชฌิมยามแห่งราตรีตรัสรู้คือ อะไรบ้าง? พระอุทานที่พระพุทธองค์ทรงเปล่งในปัจฉิมยามมีความว่าอย่างไร?

ตอบ คือ

๑) ปัจจัตตลักษณะ ได้แก่การกำหนดโดยความเป็นกอง

๒) สามัญลักษณะ ได้แก่การกำหนดโดยความเป็นสภาพเสมอกัน คือ ความเป็นของไม่เที่ยง ฯ

มีความว่า เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏชัดแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งอยู่ พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดเสนามาร คือ ชรา พยาธิ มรณะเสียได้ ดุจพระอาทิตย์อุทัยขึ้นกำจัดมืด ทำอากาศให้สว่างฉะนั้น ฯ

หลังตรัสรู้

(ปี 2557) ขณะที่พระพุทธองค์ประทับเสวยวิมุตติสุข ณ รัตนฆรเจดีย์ ทรงพิจารณาธรรมอะไร?

ตอบ ทรงพิจารณาพระอภิธรรม ฯ

(ปี 2554) พระพุทธเจ้าหลังจากได้ตรัสรู้แล้ว ทรงเปล่งอุทานในยามสุดท้ายว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงเปล่งอุทานว่า เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นพราหมณ์นั้น ย่อมกำจัดมารและเสนามารเสียได้ ดุจพระอาทิตย์อุทัยกำจัดมืดให้สว่างฉะนั้น ฯ

(ปี 2554) อนิมิสเจดีย์และรัตนจงกรมเจดีย์ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำกิจอะไร?

ตอบ อนิมิสเจดีย์ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับยืนจ้องดูต้นพระมหาโพธิโดยมิได้กระพริบพระเนตรตลอด ๗ วันรัตนจงกรมเจดีย์เป็นสถานที่ ที่พระพุทธเจ้าทรงนิรมิตที่จงกรมขึ้นแล้ว เสด็จจงกรม ณ ที่นั้นถ้วน ๗ วัน

(ปี 2554) ภัพพบุคคลและอภัพพบุคคล ที่ท่านเปรียบกับดอกบัว ๔ เหล่า คือบุคคลประเภทใดบ้าง?

ตอบ ภัพพบุคคลคือบุคคลผู้สามารถจะตรัสรู้ธรรมได้ ได้แก่ อุคฆติตัญญูที่เปรียบด้วยดอกบัวพ้นน้ำ วิปจิตัญญูที่เปรียบด้วยดอกบัวเสมอน้ำ และเนยยะที่เปรียบด้วยดอกบัวที่ยังอยู่ในน้ำ

ส่วนอภัพพบุคคลคือบุคคลผู้ไม่สามารถจะตรัสรู้ธรรมได้ ได้แก่ ปทปรมะที่เปรียบด้วยดอกบัวที่เป็นภักษาหารแห่งปลาและเต่า ฯ

(ปี 2552) ภายหลังแต่ตรัสรู้แล้ว ในสัปดาห์ที่ ๗ พระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่ไหน? และมีเหตุการณ์สำคัญตามที่พระคันถรจนาจารย์กล่าวไว้อย่างไรบ้าง?

ตอบ ในสัปดาห์ที่ ๗ เสด็จประทับอยู่ภายใต้ไม้ราชายตนะ มีพ่อค้า ๒ คน ชื่อตปุสสะและภัลลิกะเดินทางผ่านมา ได้ถวายข้าวสัตตุผงสัตตุก้อน และแสดงตนเป็นอุบาสกถึงรัตนะ ๒ เป็นคู่แรกในโลก ฯ

(ปี 2551) ในขณะเสวยวิมุตติสุขใต้ร่มไม้มหาโพธิ์ พระพุทธเจ้าทรงพิจารณา ข้อธรรมอะไร? และธรรมนั้นมีใจความย่อว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงพิจารณาปฏิจจสมุปบาท ฯ

มีใจความย่อว่า สภาวะอย่างหนึ่งเป็นผลเกิดแต่เหตุอย่างหนึ่งแล้ว ซ้ำเป็นเหตุยังผลอย่างอื่นให้เกิดต่อไปอีก เหมือนลูกโซ่เกี่ยวคล้องกันเป็นสาย ฯ

พุทธกิจ

(ปี 2556) ในพุทธกิจจกถา พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ด้วยทรง มุ่งประโยชน์อะไร?

ตอบ ทรงมุ่งประโยชน์ทั้ง ๓ คือ

๑. ทิฏฐธรรมิกัตถประโยชน์ คือประโยชน์ที่จะพึงได้ในปัจจุบัน

๒. สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือประโยชน์ที่จะพึงได้ในภายหน้า

๓. ปรมัตถประโยชน์ คือประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ วิมุตติ ความหลุดพ้นพิเศษ ฯ

(ปี 2546) พระวาจาที่พระมหาบุรุษทรงเปล่งในวันประสูตินั้น เรียกว่าอะไร? ใจความโดยย่ออย่างไร?

พระพุทธกิจ ๕ อย่าง มีอะไรบ้าง? ข้อไหนที่ทรงบำเพ็ญเป็นนิจตราบเท่าปรินิพพาน?

ตอบ เรียกว่า อาสภิวาจา ฯ ใจความย่อว่า " เราเป็นผู้เลิศเป็นยอดแห่งโลก เราเป็นผู้เจริญผู้ใหญ่แห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก ความบังเกิดชาตินี้มี ณ ที่สุด บัดนี้ ความบังเกิดอีกมิได้มี " ฯ

มี ๕ อย่าง ฯ คือ

๑) เวลาเช้า เสด็จออกบิณฑบาต

๒) เวลาเย็น ทรงแสดงธรรม

๓) เวลาย่ำค่ำ ทรงโอวาทภิกษุ

๔) เวลาเที่ยงคืน ทรงตอบปัญหาเทวดา

๕) เวลาย่ำรุ่ง ทรงตรวจดูเวไนยสัตว์ ฯ

ยกเว้นข้อเสด็จออกบิณฑบาต นอกนั้นทรงบำเพ็ญเป็นนิจตราบเท่าปรินิพพาน ฯ

พระปัญจวัคคีย์

(ปี 2555) เมื่อพระเบญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรม ได้อุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทาแล้ว พระบรมศาสดาทรงพิจารณาเห็นอย่างไรจึงทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรโปรดพระเบญจวัคคีย์?

ตอบ ทรงพิจารณาเห็นว่า พระเบญจวัคคีย์ตั้งอยู่ในที่แห่งสาวก มีอินทรีย์คือศรัทธาเป็นต้น แก่กล้า ควรเจริญวิปัสสนาเพื่อวิมุติได้แล้ว จึงทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรโปรดพระเบญจวัคคีย์ ฯ

(ปี 2552) พระอัญญาโกณฑัญญะเดิมชื่ออะไร? ที่ได้ชื่ออัญญาโกณฑัญญะเพราะเหตุไร?

ตอบ ชื่อโกณฑัญญะ ฯ เพราะได้ดวงตาเห็นธรรมขณะฟังปฐมเทศนาพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงทรงเปล่าอุทานว่า อัญญาสิๆ แปลว่า ได้รู้แล้วๆ อาศัยพระอุทานนี้ คำว่า อัญญาโกณฑัญญะ จึงได้เป็นชื่อของท่านตั้งแต่บัดนั้นมา ฯ

(ปี 2550) ฤษีปัญจวัคคีย์ออกบวชตามและอยู่ปรนนิบัติพระพุทธองค์ขณะทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา เพราะคิดอย่างไร? หลีกหนีไปเพราะคิดอย่างไร? และการทั้ง ๒ นั้น มีผลดีอย่างไร?

ตอบ ออกบวชตามเพราะคิดว่า บรรพชาของพระองค์คงมีประโยชน์ พระองค์บรรลุธรรมใด จักทรงสั่งสอนให้ตนบรรลุธรรมนั้นบ้าง ฯ

หลีกไปโดยคิดว่า พระองค์ทรงละทุกรกิริยาแล้ว คงจะไม่บรรลุธรรมพิเศษอันใดได้ ฯ

การมาปรนนิบัตินั้น ทำให้สามารถเป็นพยานได้ว่า พระพุทธองค์ทรงเคยประพฤติอัตตกิลมถานุโยคอย่างอุกฤษฏ์มาแล้ว แม้เช่นนี้ก็ไม่เป็นทางที่จะให้รู้ธรรมพิเศษอันใดได้ ส่วนการหลีกหนีไปนั้นก็เป็นผลดี เพราะเวลานั้นเป็นเวลาบำเพ็ญเพียรทางจิต ซึ่งต้องการความสงัด ฯ

(ปี 2544) พระปัญจวัคคีย์ ได้ออกบวชตามพระมหาบุรุษเพราะมีความเชื่ออย่างไร?

การได้บรรลุอริยผลของพระปัญจวัคคีย์ วันเดียวกันหรือต่างวันกัน?

ตอบ มีความเชื่อว่า พระมหาบุรุษจะได้ตรัสรู้อย่างแน่นอน จึงพร้อมใจกันออกบวชติดตามเฝ้าอย่างใกล้ชิด ด้วยหวังว่าพระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว จักได้เทศนาโปรดตน การบรรลุอริยผลขั้นต้นต่างวันกัน ส่วนการบรรลุอริยผลขั้นสูงสุด วันเดียวกัน

(ปี 2544) บุคคลผู้ได้ชื่อว่า อัปปรชักขชาติ มีลักษณะอย่างไร?

พระโกณฑัญญะ ได้นามเพิ่มข้างหน้าว่า พระอัญญาโกณฑัญญะ เพราะเหตุใด?

ตอบ มีกิเลสธุลีในปัญญาจักษุน้อยเป็นปกติ สามารถจะรู้ทั่วถึงธรรมได้โดยพลัน ฯ

เพราะพระพุทธองค์ทรงทราบว่า ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้วแก่ท่าน จึงทรงเปล่งอุทานว่า อญฺญาสิ วต โภ โกณฺฑญฺโญ อญฺญาสิ วต โภ โกณฺฑญฺโญ โกณฑัญญะได้รู้แล้วหนอ ๆ อาศัยคำอุทานว่า อญฺญาสิ อญฺญาสิ ท่านจึงได้นามเพิ่มข้างหน้าว่า อัญญาโกณฑัญญะ

ยสะกุลบุตร

(ปี 2557) ยสกุลบุตรฟังธรรมอะไรจากพระพุทธองค์ จนบรรลุเป็นพระอรหันต์? จงบอกมาตามลำดับตั้งแต่ต้น

ตอบ ฟังอนุปุพพีกถาและอริสัจ๔ ๒ ครั้ง คือครั้งที่ ๑ บรรลุเป็นพระโสดาบัน

ครั้งที่ ๒ บรรลุเป็นพระอรหันต์ ฯ

(ปี 2548) สหายของพระยสะ ๔ คน ได้ออกบวชตามพระยสะ เพราะคิดอย่างไร?

ตอบ เพราะคิดว่า ธรรมวินัยที่พระยสะออกบวชนั้นจักไม่เลวทรามแน่แท้ คงเป็นธรรมวินัยอันประเสริฐ คิดดังนี้จึงได้ออกบวช ฯ

ชฎิล ๓ พี่น้อง

(ปี 2551) พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดชฎิล ๓ พี่น้องพร้อมบริวาร โดยบังเอิญหรือโดยตั้งพระหฤทัยไว้ก่อน? มีหลักฐานสนับสนุนคำตอบนั้นอย่างไร?

ตอบ โดยตั้งพระหฤทัยไว้ก่อน ฯ มีหลักฐานปรากฏว่า ในครั้งที่ทรงส่งพระสาวก ๖๐ องค์แรกไปประกาศพระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ ทรงมีพระดำรัสว่า "แม้เราก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อจะแสดงธรรม" ฯ

พระเจ้าพิมพิสาร

(ปี 2553) พระเจ้าพิมพิสาร เมื่อครั้งยังเป็นพระราชกุมาร ได้ตั้งความปรารถนาไว้อย่างไรบ้าง?

ตอบ ได้ตั้งความปรารถนาไว้ว่า

๑. ขอให้ข้าพเจ้าได้รับอภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินมคธนี้เถิด

๒. ขอท่านผู้เป็นพระอรหันต์ผู้รู้เองเห็นเองโดยชอบ พึงมายังแว่นแคว้นของข้าพเจ้าผู้ได้รับอภิเษกแล้ว

๓. ขอข้าพเจ้าพึงได้เข้าไปนั่งใกล้พระอรหันต์นั้น

๔. ขอพระอรหันต์นั้น พึงแสดงธรรมแก่ข้าพเจ้า

๕. ขอข้าพเจ้าพึงรู้ทั่วถึงธรรมของพระอรหันต์นั้น ฯ

(ปี 2546) ความปรารถนาของพระเจ้าพิมพิสารข้อที่ ๕ ความว่าอย่างไร?

ความปรารถนานั้นสำเร็จแก่พระองค์เมื่อไร? ที่ไหน?

ตอบ ความว่า "ขอให้ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมของพระอรหันต์" ฯ

สำเร็จบริบูรณ์ในวันที่ได้ฟังอนุปุพพีกถาและอริยสัจ ๔ ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงโปรด จนได้ดวงตาเห็นธรรม ฯ

ที่สวนตาลหนุ่ม ฯ

พระอัครสาวก

(ปี 2557) การที่พระสารีบุตรมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้กตัญญูกตเวทีนั้น มีหลักฐานอะไรเป็นตัวอย่าง จงแสดงมาสัก ๒ เรื่อง?

ตอบ เรื่องที่ ๑ ท่านได้ฟังคำสอนจากพระอัสสชิโดยย่อจนได้ดวงตาเห็นธรรม เมื่อทราบว่า พระอัสสชิอยู่ทางทิศใด เวลาจะนอนก็หันศีรษะไปทางทิศนั้นด้วยความเคารพ

เรื่องที่ ๒ ท่านระลึกถึงอุปการะที่รับบิณฑบาตจากราธพราหมณ์เพียง ๑ ทัพพี จึงรับเป็นภาระในการจัดการอุปสมบทตามความประสงค์ ฯ

(ปี 2555) พระอัสสชิเถระแสดงธรรมโดยย่อแก่อุปติสสปริพาชก ความว่าอย่างไร? และได้ผลอย่างไร?

ตอบ มีความว่า ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาทรงแสดงเหตุของธรรมนั้นและความดับแห่งธรรมนั้น พระศาสดาทรงสั่งสอนอย่างนี้ ฯ อุปติสสปริพาชกได้ฟังแล้ว ได้ธรรมจักษุ ดวงตาเห็นธรรม ฯ

(ปี 2554) พระพุทธเจ้าทรงยกย่องพระอัครสาวกทั้ง ๒ ว่าเป็นผู้มีปัญญาอนุเคราะห์สพรหมจารีทั้งหลาย มีอุปมาต่างกันอย่างไร?

ตอบ มีอุปมาต่างกันอย่างนี้ พระสารีบุตรเถระเปรียบเหมือนมารดาผู้ให้บุตรเกิด ย่อมแนะนำให้กุลบุตรตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล พระมหาโมคคัลลานเถระเปรียบเหมือนนางนมผู้เลี้ยงทารกผู้เกิดแล้วนั้น ย่อมแนะนำให้กุลบุตรตั้งอยู่ในคุณเบื้องสูงกว่านั้น

(ปี 2553) พระสารีบุตรปรินิพพานที่ไหน? ท่านเลือกสถานที่นั้นเพราะเหตุไร?

ตอบ ที่ นาลันทคาม แคว้นมคธ ฯ เพราะตั้งใจจะโปรดนางสารีพราหมณีผู้เป็นมารดาของท่าน ให้พ้นจาก มิจฉาทิฏฐิก่อนที่ท่านจะปรินิพพาน ฯ

(ปี 2552) พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญพระเถระรูปใดเปรียบด้วยแมลงผึ้งตัวเที่ยวไปในสวนดอกไม้ ไม่ทำสีและกลิ่นของดอกไม้ให้ช้ำ ถือเอาแต่รสบินไป? และทรงสรรเสริญไว้อย่างไร?

ตอบ ทรงสรรเสริญพระมหาโมคคัลลานะ ฯ ทรงสรรเสริญไว้ว่า ท่านไม่ทำศรัทธาและโภคทรัพย์ของตระกูลที่เข้าไปหาให้เสีย ฯ

(ปี 2551) มีภาษิตอยู่บทหนึ่งว่า สัตบุรุษตั้งมั่นแล้วในสัจจะที่เป็นอรรถเป็นธรรม ดังนี้ ข้อนี้ มีปฏิปทาของพระสาวกรูปใด ที่ให้สัญญาต่อกันไว้แล้วปฏิบัติตามสัญญานั้น เป็นตัวอย่าง? จงเล่าเรื่องประกอบ

ตอบ มีปฏิปทาของพระสารีบุตร เป็นตัวอย่าง ฯ เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อครั้งที่ท่านและพระโมคคัลลานะยังไม่ได้อุปสมบท เคยให้สัญญากันว่า ใครได้โมกขธรรมก่อน จะบอกแก่กัน ต่อมาท่านพระสารีบุตรได้ฟังอริยสัจจกถาแต่สำนักพระอัสสชิแล้ว ได้ดวงตาเห็นธรรม จึงนำข้อความนั้นไปบอกแก่พระโมคคัลลานะ จนได้บรรลุธรรมเช่นเดียวกัน ฯ

(ปี 2550) ใครเป็นผู้ถามพระปุณณมันตานีบุตรว่า ข้าพเจ้าถามท่านว่า ท่านประพฤติพรหมจรรย์เพื่ออย่างนั้นหรือ ๆ ท่านก็ตอบว่า ไม่อย่างนั้น ๆ เมื่อเป็นอย่างนี้ ท่านประพฤติพรหมจรรย์เพื่ออะไรเล่า? และได้รับคำตอบว่าอย่างไร?

ตอบ พระสารีบุตรเป็นผู้ถาม ฯ ได้รับคำตอบว่า เราประพฤติพรหมจรรย์เพื่อความดับไม่มีเชื้อ ฯ

(ปี 2548) พระพุทธดำรัสว่า "เราสรรเสริญความคลุกคลีด้วยประการทั้งปวงหามิได้ แต่เรามิใช่ไม่สรรเสริญความคลุกคลีด้วยประการทั้งปวงเลย" ตรัสแก่ใคร? ทรงหมายความว่าอย่างไร?

ตอบ ตรัสแก่พระมหาโมคคัลลานเถระ ฯ ทรงหมายความว่า พระองค์ไม่ทรงสรรเสริญความคลุกคลีด้วยหมู่คณะ แต่ทรงสรรเสริญความคลุกคลีด้วยเสนาสนะอันสงัด ฯ

(ปี 2547) ข้อความว่า " เราจักไม่พูดคำซึ่งเป็นเหตุเถียงกัน ถือผิดต่อกัน " พระศาสดาทรงแนะนำใคร? เพราะทรงเห็นโทษอย่างไร?

ตอบ ทรงแนะนำพระมหาโมคคัลลานะ ฯ

เพราะว่า เมื่อคำซึ่งเป็นเหตุเถียงกันถือผิดต่อกันมีขึ้น ก็จำต้องหวังความพูดมาก เมื่อความพูดมากมีขึ้นก็จะเกิดความคิดฟุ้งซ่าน ครั้นคิดฟุ้งซ่านแล้วก็จะเกิดความไม่สำรวม ครั้นไม่สำรวมแล้วจิตก็จะห่างจากสมาธิ ฯ

(ปี 2546) อุปติสสปริพาชก เมื่อได้ฟังธรรมโดยย่อจากพระอัสสชิเถระแล้ว มีความเข้าใจในเนื้อความแห่งธรรมนั้นว่าอย่างไร? ครั้งพุทธกาล กุลบุตรผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนาขออนุญาตบวชจากมารดาบิดา เมื่อไม่ได้รับอนุญาตก็เสียใจ จึงทำการประท้วง กุลบุตร ผู้นั้นคือใคร? ประท้วงด้วยวิธีใด?

ตอบ ว่าอย่างนี้คือ " ธรรมทั้งปวงเกิดแต่เหตุ และจะสงบระงับไป เพราะเหตุดับก่อน พระศาสดาทรงสั่งสอนให้ปฏิบัติเพื่อสงบระงับเหตุแห่งธรรมเป็นเครื่องก่อให้เกิดทุกข์" ฯ

กุลบุตรผู้นั้น คือพระรัฐบาล ฯ ประท้วงด้วยวิธีนอนไม่ลุกขึ้น และอดอาหาร ฯ

(ปี 2544) คำว่า " บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม้ให้ขุ่น " เปรียบด้วยปฏิปทาจริยาวัตรข้อใดของพระโมคคัลลานะ? เจ้าศากยะได้ทูลขอพระศาสดาให้บวชอุบาลีภูษามาลาก่อน เพราะเห็นประโยชน์อันใด?

ตอบ ข้อที่ท่านเป็นผู้ฉลาดในการแนะนำตระกูลที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส ไม่ทำศรัทธาและโภคทรัพย์ของเขาให้เสีย เปรียบเหมือนแมลงผึ้งบินเที่ยวไปในสวนดอกไม้ ไม่ทำสีและกลิ่นของดอกไม้ให้ช้ำ ถือเอาแต่รสบินไปฉะนั้น ฯ

เพราะเห็นประโยชน์ว่า จักได้ทำการกราบไหว้ ลุกรับ ประณมมือ และทำกิจที่สมควรอื่น ๆ แก่พระอุบาลีซึ่งเดิมเป็นคนรับใช้ เมื่อเป็นเช่นนี้จักละมานะความถือตัวได้ ฯ

(ปี 2543) พระอัครสาวก ๒ รูปมีชื่อเรียกอะไรบ้าง? เหตุไรจึงเรียกอย่างนั้น? พระอัสสชิแสดงธรรมแก่อุปติสสปริพาชกมีความว่าอย่างไร? และมีผลอย่างไร?

ตอบ มีชื่อเรียก อุปติสสะ หรือสารีบุตร ๑ เรียก โกลิตะ หรือ โมคคัลลานะ ๑ ที่เรียกว่า อุปติสสะ เพราะเรียกตามโคตร ที่เรียกว่า สารีบุตร เพราะเป็นบุตรของ นางสารีพราหมณี ส่วนที่เรียกว่า โกลิตะ เพราะเรียกตามโคตร ที่เรียกว่า โมคคัลลานะ เพราะเป็นบุตรของนางโมคคัลลานีพราหมณี ฯ

มีความว่า ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาทรงแสดงเหตุของธรรมนั้นและความดับแห่งธรรมนั้น พระศาสดาทรงสอนอย่างนี้ มีผล คือ อุปติสสปริพาชกได้ดวงตาเห็นธรรมว่า สิ่งใด สิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับเป็นธรรมดา ฯ

(ปี 2543) ปัญหาว่า “พระขีณาสพตายแล้วเป็นอะไร” ใครถามใคร? มีคำตอบอย่างไร? พระศาสดาทรงพยากรณ์ปัญหาจบลงแล้ว มีผลอะไรเกิดแก่มาณพ ๑๖ คน?

ตอบ พระสารีบุตรถามพระยมกะ มีคำตอบว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณที่ไม่เที่ยง ดับไปแล้ว ฯ

มีผลคือ มาณพ ๑๕ คน เว้นปิงคิยมาณพ ส่งใจไปตามธรรมเทศนา มีจิตพ้นจากอาสวะไม่ถือมั่นด้วยอุปาทาน ส่วนปิงคิยมาณพเป็นแต่ได้ญาณเห็นในธรรม ฯ

(ปี 2543) พระปุณณมันตานีบุตรเป็นชาวเมืองไหน? ตั้งอยู่ในคุณธรรมอะไรบ้าง?

ใครถามว่า “ท่านประพฤติพรหมจรรย์เพื่ออะไร”? ใครตอบ? ตอบว่าอย่างไร?

ตอบ เป็นชาวเมืองกบิลพัสดุ์ ตั้งอยู่ในคุณธรรม ๑๐ ประการ คือ มักน้อย สันโดษ ชอบสงัด ไม่ชอบเกี่ยวข้องด้วยหมู่ ปรารภความเพียร บริบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ ความรู้เห็นในวิมุตติ ฯ

พระสารีบุตรเป็นผู้ถาม พระปุณณมันตานีบุตรเป็นผู้ตอบ และตอบว่า เราประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อความดับไม่มีเชื้อ ฯ

เสด็จโปรดพระญาติ

(ปี 2552) พระพุทธองค์ทรงแสดงสุจริตธรรมโปรดพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางมหาปชาบดีโคตมี ทำให้ทั้ง ๒ พระองค์ได้บรรลุอริยผลชั้นไหน?

ตอบ ทำให้พระเจ้าสุทโธทนะทรงบรรลุสกทาคามิผล และพระนางมหาปชาบดีโคตมีทรงบรรลุโสดาปัตติผล

(ปี 2550) พระพุทธบัญญัติที่ว่า ผู้ขออุปสมบทต้องได้รับอนุญาตจากมารดาบิดาก่อน นั้น มีประวัติความเป็นมาโดยย่ออย่างไร?

ตอบ พระเจ้าสุทโธทนะทรงโทมนัสมาก เพราะพระสิทธัตถราชกุมาร พระนันทะ และพระราหุล เสด็จออกผนวชแล้ว สิ้นผู้จะสืบราชวงศ์ ต่อไป ทรงปรารภทุกข์นี้ที่จะพึงมีแก่มารดาบิดาในตระกูลอื่น จึงทูลขอพระพุทธองค์ให้มารดาบิดาต้องอนุญาตก่อนจึงจะบวชกุลบุตรได้ จึงเกิดพระพุทธบัญญัติข้อนี้ขึ้น ฯ

(ปี 2547) พระเจ้าสุทโธทนะทรงบรรลุพระโสดาปัตติผลด้วยพระธรรมเทศนามีใจความว่าอย่างไร?

ทรงบรรลุอริยผลสูงสุดชั้นไหน?

ตอบ มีใจความว่า ไม่พึงประมาทในบิณฑบาต พึงประพฤติธรรมให้เป็นสุจริต ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุขทั้งในโลกนี้ ทั้งในโลกอื่น ฯ ชั้นพระอรหัตผล ฯ

(ปี 2544) คำว่า " บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น " เปรียบด้วยปฏิปทาจริยาวัตรข้อใดของพระโมคคัลลานะ? เจ้าศากยะได้ทูลขอพระศาสดาให้บวชอุบาลีภูษามาลาก่อน เพราะเห็นประโยชน์อันใด?

ตอบ ข้อที่ท่านเป็นผู้ฉลาดในการแนะนำตระกูลที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส ไม่ทำศรัทธาและโภคทรัพย์ของเขาให้เสีย เปรียบเหมือนแมลงผึ้งบินเที่ยวไปในสวนดอกไม้ ไม่ทำสีและกลิ่นของดอกไม้ให้ช้ำ ถือเอาแต่รสบินไปฉะนั้น ฯ

เพราะเห็นประโยชน์ว่า จักได้ทำการกราบไหว้ ลุกรับ ประณมมือ และทำกิจที่สมควรอื่น ๆ แก่พระอุบาลีซึ่งเดิมเป็นคนรับใช้ เมื่อเป็นเช่นนี้จักละมานะความถือตัวได้ ฯ

(ปี 2544) ข้อความว่า " ขออย่าให้พระภิกษุทั้งหลายบวชบุตรที่บิดามารดายังไม่อนุญาตต่อไป " เป็นคำพูดของใคร? มีความเป็นมาอย่างไร? พระราหุลได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ เพราะได้สดับธรรมอะไร?

ตอบ เป็นพระดำรัสของพระเจ้าสุทโธทนะ, มีความเป็นมาอย่างนี้ คือเมื่อพระนันทะพระโอรสทรงผนวช พระเจ้าสุทโธทนะทรงโทมนัสเป็นอันมาก ครั้นราหุลกุมารบวชแล้ว สิ้นผู้ที่จะสืบพระวงศ์ ยิ่งทรงโทมนัสมากขึ้น ทรงปรารภถึงทุกข์อันนี้ที่จะพึงมีแก่มารดาบิดาในตระกูลอื่นในเวลาเมื่อบุตรออกบวช จึงทูลขอพรนี้ ฯ

เพราะได้สดับพระโอวาทซึ่งสั่งสอนในทางวิปัสสนา คล้ายกับโอวาทที่ตรัสสอนพระปัญจวัคคีย์ ต่างกันแต่ทรงยกอายตนะภายในภายนอกเป็นต้นขึ้นแสดงแทนขันธ์ ๕ เท่านั้น

(ปี 2543) เพราะเห็นอานิสงส์อะไร พระอานนท์จึงทูลขอพรข้อที่ ๘?

พระอุบาลีออกบวชพร้อมใครบ้าง? ที่ไหน? ท่านได้รับเอตทัคคะทางไหน?

ตอบ เพราะเห็นอานิสงส์ว่าหากมีผู้มาถามว่า ธรรมนี้พระพุทธองค์ทรงแสดงในที่ใด ถ้าท่านตอบไม่ได้ เขาจะพูดได้ว่า ท่านตามเสด็จพระศาสดาตลอดกาลนาน ไม่รู้แม้แต่เรื่องเท่านี้ ฯ

พระอุบาลีออกบวชพร้อมกับ พระภัททิยะ พระอนุรุทธะ พระอานันทะ พระภัคคุ พระกิมพิละ พระเทวทัต ที่อนุปิยนิคม ได้รับเอตทัคคะทางเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้ทรงวินัย ฯ

พระอานนท์

(ปี 2556) พระอานนท์ได้รับเลือกให้เป็นพุทธอุปัฏฐากในเวลาก่อนหรือหลังบรรลุเป็นพระโสดาบัน? ได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่าเป็นเอตทัคคะในทางใดบ้าง?

ตอบ หลังบรรลุเป็นพระโสดาบัน ฯ ในทางเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นพหุสูต มีคติ มีสติ มีธิติ และเป็นอุปัฏฐาก ฯ

(ปี 2552) พระสาวกผู้ได้รับการยกย่องเป็นเอตทัคคะหลายอย่างกว่าสาวกรูปอื่นคือใคร? เป็นเอตทัคคะในทางใดบ้าง?

ตอบ พระอานนทเถระ ฯ ในทาง

๑. เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นพหุสูต
๒. เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีคติ
๓. เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีสติ
๔. เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีธิติปัญญาจำทรง
๕. เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นอุปัฏฐาก ฯ

(ปี 2549) ท่านพระอานนท์ทูลขอพรพระบรมศาสดาก่อนจะรับเป็นพุทธุปัฏฐากไว้ ๘ ข้อ ท่านมีเหตุผลที่ทูลขอพร ๔ ข้อหลังว่าอย่างไร?

ตอบ ใน ๔ ข้อหลังนี้ ๓ ข้อแรก เพื่อจะป้องกันคนพูดว่า พระอานนท์บำรุงพระศาสดาทำอะไร เพราะพระองค์ไม่ทรงอนุเคราะห์แม้ด้วยกิจเท่านี้ ส่วนข้อสุดท้าย เมื่อมีคนถามในที่ลับหลัง พระพุทธองค์ว่า ธรรมนี้ พระองค์ทรงแสดงในที่ไหน

ถ้าท่านบอกไม่ได้ เขาก็จะพูดได้ว่า ท่านไม่รู้แม้แต่เรื่องเท่านี้ ไม่ละพระศาสดาเที่ยวตามเสด็จอยู่ ดุจเงาตามตัวสิ้นกาลนาน เพราะเหตุอะไร ฯ

(ปี 2547) พระอานนท์ได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังโอวาทจากใคร? ท่านผู้ให้โอวาทนั้นเลิศทางไหน?

ตอบ เพราะฟังโอวาทจากพระปุณณมันตานีบุตรเถระ ฯ เลิศในทางเป็นพระธรรมกถึก ฯ

(ปี 2545) พระอานนท์พุทธอุปัฏฐากได้ทูลขอพร ๘ ประการ ข้อสุดท้าย ความว่าอย่างไร? ท่านได้รับการยกย่องจากพระศาสดาอย่างไรบ้าง?

ตอบ ความว่า ถ้าพระองค์เสด็จไปเทศนาเรื่องใดที่ไหน ซึ่งข้าพระองค์ไม่ได้ฟัง ขอพระองค์ตรัสบอกเทศนาเรื่องนั้นแก่ข้าพระองค์ ฯ

ได้รับการยกย่องว่า เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายด้วยคุณสมบัติ ๕ สถาน คือ

๑) เป็นพหูสูต

๒) มีสติ

๓) มีคติ

๔) มีธิติ

๕) เป็นพุทธอุปัฏฐาก ฯ

(ปี 2543) เพราะเห็นอานิสงส์อะไร พระอานนท์จึงทูลขอพรข้อที่ ๘?

พระอุบาลีออกบวชพร้อมใครบ้าง? ที่ไหน? ท่านได้รับเอตทัคคะทางไหน?

ตอบ เพราะเห็นอานิสงส์ว่าหากมีผู้มาถามว่า ธรรมนี้พระพุทธองค์ทรงแสดงในที่ใด ถ้าท่านตอบไม่ได้ เขาจะพูดได้ว่า ท่านตามเสด็จพระศาสดาตลอดกาลนาน ไม่รู้แม้แต่เรื่องเท่านี้ ฯ

พระอุบาลีออกบวชพร้อมกับ พระภัททิยะ พระอนุรุทธะ พระอานันทะ พระภัคคุ พระกิมพิละ พระเทวทัต ที่อนุปิยนิคม ได้รับเอตทัคคะทางเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้ทรงวินัย ฯ

พระมหากัสสปะ

(ปี 2556) พระมหากัสสปเถระชักชวนภิกษุทั้งหลายให้ทำสังคายนาครั้งแรก เพราะปรารภเหตุอะไร?

ตอบ เพราะปรารภเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. ระลึกถึงคำของสุภัททวุฑฒบรรพชิตกล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย

๒. ระลึกถึงอุปการคุณของพระผู้มีพระภาคที่มีอยู่แก่ตน ฯ

(ปี 2553) พระมหากัสสปะกับพระรัฐบาล ออกบวชเพราะมีความคิดเห็นต่างกันอย่างไร?

ตอบ พระมหากัสสปะออกบวชเพราะคิดเห็นว่า ผู้อยู่ครองเรือนต้องคอยนั่งรับบาป เพราะการงานที่ผู้อื่นทำไม่ดี มีใจเบื่อหน่าย จึงละสมบัติแล้วออกบวช พระรัฐบาลออกบวชเพราะมีความคิดเห็นตามธรรมุเทศ ๔ ข้อที่พระศาสดาทรงแสดง ว่า

๑. โลกคือหมู่สัตว์ อันชราเป็นผู้นำๆ เข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน

๒. โลกคือหมู่สัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน

๓. โลกคือหมู่สัตว์ไม่มีอะไรเป็นของ ๆ ตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป

๔. โลกคือหมู่สัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ

(ปี 2549) พระศาสดารับสั่งให้ท่านพระมหากัสสปะทรงจีวรที่คฤหบดีถวายเป็นต้น แต่ท่านมิได้ทำตาม เพราะเห็นอำนาจประโยชน์อะไร?

ตอบ เห็นประโยชน์ ๒ อย่าง คือ

๑. การอยู่เป็นสุขในบัดนี้ของตน

๒. การอนุเคราะห์ประชุมชนในภายหลัง ประชุมชนในภายหลัง ทราบว่าสาวกของพระพุทธเจ้าไม่ประพฤติตนอย่างนั้น จักถึงทิฏฐานุคติ ปฏิบัติตามที่ตนได้เห็นได้ยิน ความปฏิบัตินั้น จักเป็นไปเพื่อประโยชน์และสุขแก่เขาสิ้นกาลนาน ฯ

(ปี 2548) พระพุทธเจ้าตรัสสอนภิกษุให้ประพฤติตนในการเข้าไปใกล้ตระกูลโดยยกพระมหากัสสปะเป็นตัวอย่างไว้อย่างไร?

ตอบ ตรัสสอนไว้มาก โดยสรุปทรงสอนว่า ท่านพระมหากัสสปะมีความสำรวมระวังอย่างยิ่ง ทำตนเป็นผู้ใหม่อยู่เสมอ ไม่ลำพอง ไม่ติดข้อง วางเฉยกับอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ที่ประสบได้ทุกอย่าง ฯ

(ปี 2543) พระมหากัสสปเถระประพฤติธุดงควัตรเพราะเห็นอำนาจประโยชน์อย่างไร? เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วท่านเป็นกำลังสำคัญแก่พระพุทธศาสนาอย่างไร?

ตอบ เพราะเห็นอำนาจประโยชน์ ๒ อย่างคือ

๑) การอยู่เป็นสุขในบัดนี้ของตน

๒) เพื่ออนุเคราะห์ประชุมชนในภายหลัง จะได้เป็นทิฏฐานุคติแห่งคนผู้มาเกิดในภายหลัง เมื่อทราบว่า สาวกของพระพุทธเจ้าได้ประพฤติอย่างนี้ เขาจะได้ประพฤติตาม ซึ่งเป็นทางอำนวยสุขแก่เขาเอง ฯ

ท่านได้เป็นประธานทำสังคายนาเป็นครั้งแรก ฯ

พระอนุรุทธะ

(ปี 2554) อนุรุทธศากยะออกบวชเพราะมูลเหตุอะไร? ผู้ที่ออกบวชพร้อมกับท่านมีใครบ้าง?

ตอบ เพราะมูลเหตุจากการที่อนุรุทธศากยะเป็นพระญาติของพระพุทธเจ้าซึ่งควรออกบวชตามพระพุทธเจ้าอย่างที่เจ้าศากยะองค์อื่นผู้มีชื่อเสียง ได้กระทำกัน และครั้นเมื่อได้ฟังคำพูดของมหานามศากยะผู้พี่ว่า การงานของผู้อยู่ครองเรือนไม่มีสิ้นสุด ที่สุดของการงานไม่มีปรากฏ จึงตัดสินใจให้พี่อยู่ครองเรือนส่วนตนออกบวช ฯ

มี พระเจ้าภัททิยะ อานันทะ ภัคคุ กิมพิละ เทวทัต และ อุบาลี ฯ

พระรัฐบาล

(ปี 2557) ธรรมุทเทศ ๔ ข้อ ได้แก่อะไรบ้าง? ใครแสดง? แสดงแก่ใคร?

ตอบ ได้แก่

๑.โลกคือหมู่สัตว์ อันชราเป็นผู้นำ นำเข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน

๒.โลกคือหมู่สัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน

๓.โลกคือหมู่สัตว์ ไม่มีอะไรเป็นของของตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป

๔.โลกคือหมู่สัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ

พระรัฐบาลแสดง ฯ

แสดงแก่พระเจ้าโกรัพยะ ฯ

(ปี 2554) พระสาวกผู้กล่าวว่า โลกคือหมู่สัตว์อันชราเป็นผู้นำๆ เข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน ดังนี้ คือใคร? กล่าวแก่ใคร? ได้รับเอตทัคคะในทางใด?

ตอบ คือ พระรัฐบาล ฯ แก่พระเจ้าโกรัพยะ ฯ ในทางเป็นยอดของภิกษุผู้บวชด้วยศรัทธา ฯ

(ปี 2553) พระมหากัสสปะกับพระรัฐบาล ออกบวชเพราะมีความคิดเห็นต่างกันอย่างไร?

ตอบ พระมหากัสสปะออกบวชเพราะคิดเห็นว่า ผู้อยู่ครองเรือนต้องคอยนั่งรับบาป เพราะการงานที่ผู้อื่นทำไม่ดี มีใจเบื่อหน่าย จึงละสมบัติแล้วออกบวช พระรัฐบาลออกบวชเพราะมีความคิดเห็นตามธรรมุเทศ ๔ ข้อที่พระศาสดาทรงแสดง ว่า

๑. โลกคือหมู่สัตว์ อันชราเป็นผู้นำๆ เข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน

๒. โลกคือหมู่สัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน

๓. โลกคือหมู่สัตว์ไม่มีอะไรเป็นของ ๆ ตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป

๔. โลกคือหมู่สัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ

(ปี 2551) พระเจ้าโกรัพยะตรัสถึงเหตุแห่งความเสื่อมที่จะให้คนออกบวชกะพระสาวกรูปใด? เหตุแห่งความเสื่อมนั้นได้แก่อะไรบ้าง?

ตอบ กะพระรัฏฐปาลเถระ ฯ เหตุนั้นได้แก่ ๑. ความแก่ชรา ๒. ความเจ็บ ๓. ความสิ้นโภคทรัพย์ ๔. ความสิ้นญาติ ฯ

(ปี 2546) อุปติสสปริพาชก เมื่อได้ฟังธรรมโดยย่อจากพระอัสสชิเถระแล้ว มีความเข้าใจในเนื้อความแห่งธรรมนั้นว่าอย่างไร? ครั้งพุทธกาล กุลบุตรผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนาขออนุญาตบวชจากมารดาบิดา เมื่อไม่ได้รับอนุญาตก็เสียใจ จึงทำการประท้วง กุลบุตร ผู้นั้นคือใคร? ประท้วงด้วยวิธีใด?

ตอบ ว่าอย่างนี้คือ " ธรรมทั้งปวงเกิดแต่เหตุ และจะสงบระงับไป เพราะเหตุดับก่อน พระศาสดาทรงสั่งสอนให้ปฏิบัติเพื่อสงบระงับเหตุแห่งธรรมเป็นเครื่องก่อให้เกิดทุกข์" ฯ

กุลบุตรผู้นั้น คือพระรัฐบาล ฯ ประท้วงด้วยวิธีนอนไม่ลุกขึ้น และอดอาหาร ฯ

(ปี 2545) พระภัททิยเถระ มักเปล่งอุทานเนืองๆ ว่า สุขหนอๆ ดังนี้ เพราะเหตุไร?

พระเจ้าโกรัพยะทรงปรารภกับพระรัฐบาลถึงเหตุให้บุคคลออกบวชว่าอย่างไร?

ตอบ เพราะเมื่อก่อนท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ต้องจัดการรักษาป้องกันทั้งในวังนอกวัง ทั้งในเมือง นอกเมือง จนตลอดทั่วอาณาเขต แม้มีคนคอยรักษาอย่างนี้แล้ว ยังต้องหวาดระแวง สะดุ้งกลัวอยู่เป็นนิตย์ ครั้นทรงออกบวชได้บรรลุอรหัตผลแล้ว แม้อยู่ในที่ไหนๆ ก็ไม่หวาดระแวง ไม่สะดุ้งกลัว ไม่ต้องขวนขวายมีใจปลอดโปร่งเป็นดุจมฤคอยู่จึงเปล่งอุทานเช่นนั้นฯ ทรงปรารภเหตุวิบัติ ๔ ประการ คือ

๑) ความแก่

๒) ความเจ็บป่วย

๓) ความเสื่อมจากโภคทรัพย์

๔) ความเสื่อมญาติ ฯ

พระราธะ

(ปี 2555) การอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา พระสาวกผู้เป็นอุปัชฌายะ และเป็นสัทธิวิหาริกรูปแรก คือใคร?

ตอบ พระสารีบุตร เป็นอุปัชฌายะรูปแรก ฯ

พระราธะ เป็นสัทธิวิหาริกรูปแรก ฯ

(ปี 2553) พระพุทธเจ้าตรัสสอนพระราธะว่า สิ่งใดเป็นมาร ท่านจงละความกำหนัดพอใจในสิ่งนั้นเสีย มารในที่นี้หมายถึงอะไร? **ตอบ** หมายถึง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ฯ

พระมหากัจจายนะ

(ปี 2555) ข้อความว่า "วรรณะใดประพฤติกุศลกรรมบถ วรรณะนั้นย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์" ดังนี้ ใครกล่าว และกล่าวแก่ใคร?

ตอบ พระมหากัจจายนะ กล่าว ฯ กล่าวแก่พระเจ้ามธุรราชอวันตีบุตร ฯ

(ปี 2552) พระดำรัสว่า "เธอไปเองเถิด เมื่อเธอไปแล้ว พระเจ้าแผ่นดินจักทรงเลื่อมใส" พระศาสดาตรัสกะพระเถระรูปใด? พระเถระรูปนั้นได้ไปประกาศพระพุทธศาสนาที่ไหน? และได้ผลอย่างไร?

ตอบ ตรัสกะพระมหากัจจายนะ ฯ ที่กรุงอุชเชนี ฯ ได้ผลคือ พระเจ้าจัณฑปัชโชตและชาวเมืองเลื่อมใส ฯ

(ปี 2546) ผู้ได้นามว่า " ภัทเทกรัตตะ " ผู้มีราตรีเดียวเจริญ เพราะประพฤติเช่นไร?

พระเถระรูปใดได้รับยกย่องว่าเป็นผู้เข้าใจอธิบายเรื่อง " ผู้มีราตรีเดียวเจริญ " นี้ให้พิสดาร?

ตอบ เพราะเป็นผู้มีความเพียร ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันกลางคืน อยู่ด้วยความไม่ประมาท ฯ

พระมหากัจจายนเถระ ฯ

(ปี 2543) คำว่า "ภทฺเทกรตฺโต" ผู้มีราตรีเดียวอันเจริญ คือการปฏิบัติอย่างไร? พระสาวกรูปใดได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ฉลาดอธิบายความย่อให้พิสดาร?

ตอบ คือการปฏิบัติอย่างนี้ คือ เป็นผู้มีความเพียร ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืน อยู่ด้วยความไม่ประมาท ฯ

พระมหากัจจายนะ ฯ

พราหมณ์พาวรีและศิษย์ ๑๖ คน

(ปี 2555) ปัญหาว่า “โลกคือหมู่สัตว์ อันอะไรปิดบังไว้ จึงหลงดุจอยู่ในที่มืด” ดังนี้ ใครเป็นผู้ถาม? ได้รับคำพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ อชิตมาณพเป็นผู้ถาม ฯ ได้รับการพยากรณ์ว่า โลกคือหมู่สัตว์ อันอวิชชาคือความไม่รู้แจ้งปิดบังไว้จึงหลงดุจอยู่ในที่มืด ฯ

(ปี 2552) พราหมณ์พาวรีผูกปัญหาให้มาณพ ๑๖ คน ผู้เป็นศิษย์ทูลถามพระบรมศาสดาเพื่อประสงค์อะไร? ปัญหาว่า “หมู่มนุษย์โลกนี้ คือ ฤษีกษัตริย์พราหมณ์เป็นอันมากอาศัยอะไร จึงบูชายัญบวงสรวงเทวดา” ผู้ทูลถามคือใคร? และทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ พราหมณ์พาวรีประสงค์จะสืบสวนให้ได้ความแน่นอนว่า พระโอรสของศากยราชเสด็จออกบรรพชา ปฏิญญาพระองค์ว่าเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าตามข่าวเล่าลือนั้นเป็นจริงหรือไม่ ฯ ผู้ทูลถามคือ ปุณณกมานพ ฯ ทรงพยากรณ์ว่า หมู่มนุษย์เหล่านั้นอยากได้ของที่ตนปรารถนา อาศัยของที่มีชราทรุดโทรมจึงบูชายัญบวงสรวงเทวดา ฯ

(ปี 2549) ก่อนที่ท่านพระโมฆราชจะมาเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านเคยเป็นศิษย์ของใคร? ผู้นั้นตั้งสำนักสอนอยู่ที่ไหน? **ตอบ** เป็นศิษย์ของพาวรีพราหมณ์ ฯ อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวรี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสสกะและเมืองอาฬกะ ฯ

(ปี 2548) โมฆราชมาณพคิดจะทูลถามปัญหากะพระพุทธองค์ ๓ ครั้ง แต่มิได้ทูลถามเพราะเหตุไร?

ตอบ ในครั้งที่ ๑ ไม่ได้ทูลถามเพราะเห็นว่าอชิตมาณพเป็นผู้ใหญ่กว่า จึงยอมให้ทูลถามก่อน ในครั้งที่ ๒ และ ๓ ไม่ได้ทูลถามเพราะพระพุทธองค์ตรัสห้ามไว้ ฯ

(ปี 2546) ปัญหาว่า “ หมู่มนุษย์ในโลกนี้ คือ ฤษี กษัตริย์ พราหมณ์ เป็นอันมาก อาศัยอะไร จึงบูชายัญบวงสรวงเทวดา ” ใครเป็นผู้ถาม? พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ ปุณณกมาณพ ฯ ทรงพยากรณ์ว่า “ หมู่มนุษย์เหล่านั้นอยากได้ของที่ตนปรารถนา อาศัยของที่มีชราทรุดโทรม จึงบูชายัญบวงสรวงเทวดา ” ฯ

(ปี 2545) พุทธเจดีย์ มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง?

อุทยมาณพทูลถามว่า "โลกมีอะไรผูกพันไว้ อะไรเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพานๆ ดังนี้ เพราะละอะไรได้" พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ มี ๔ ประเภท คือธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ ธรรมเจดีย์ และอุทเทสิกเจดีย์ ฯ

ทรงพยากรณ์ว่า โลกมีความเพลิดเพลินผูกพันไว้ ความตรึกเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพานๆ ดังนี้ เพราะละตัณหาเสียได้ ฯ

(ปี 2543) ปัญหาว่า “พระขีณาสพตายแล้วเป็นอะไร” ใครถามใคร? มีคำตอบอย่างไร? พระศาสดาทรงพยากรณ์ปัญหาจบลงแล้ว มีผลอะไรเกิดแก่มาณพ ๑๖ คน?

ตอบ พระสารีบุตรถามพระยมกะ มีคำตอบว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณที่ไม่เที่ยง ดับไปแล้ว ฯ
มีผลคือ มาณพ ๑๕ คน เว้นปิงคิยมาณพ ส่งใจไปตามธรรมเทศนา มีจิตพ้นจากอาสวะไม่ถือมั่นด้วยอุปาทาน ส่วนปิงคิยมาณพเป็นแต่ได้ญาณเห็นในธรรม ฯ

พระภัททิยเถระ

(ปี 2545) พระภัททิยเถระ มักเปล่งอุทานเนืองๆ ว่า สุขหนอๆ ดังนี้ เพราะเหตุไร?
พระเจ้าโกรัพยะทรงปรารภกับพระรัฐบาลถึงเหตุให้บุคคลออกบวชว่าอย่างไร?
ตอบ เพราะเมื่อก่อนท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ต้องจัดการรักษาป้องกันทั้งในวังนอกวัง ทั้งในเมือง นอกเมือง จนตลอดทั่วอาณาเขต แม้มีคนคอยรักษาอย่างนี้แล้ว ยังต้องหวาดระแวง สะดุ้งกลัวอยู่เป็นนิตย์ ครั้นทรงออกบวชได้บรรลุอรหัตผลแล้ว แม้อยู่ในที่ไหนๆ ก็ไม่หวาดระแวง ไม่สะดุ้งกลัว ไม่ต้องขวนขวายมีใจปลอดโปร่งเป็นดุจมฤคอยู่จึงเปล่งอุทานเช่นนั้นฯ
ทรงปรารภเหตุวิบัติ ๔ ประการ คือ

๑) ความแก่

๒) ความเจ็บป่วย

๓) ความเสื่อมจากโภคทรัพย์

๔) ความเสื่อมญาติ ฯ

พระโสณโกฬิวิสะ

(ปี 2545) พระพุทธองค์ทรงแนะนำพระเถระองค์ใดให้ปรารภความเพียรแต่พอประมาณ? เพราะเหตุใดจึงทรงแนะนำเช่นนั้น?
ตอบ พระโสณโกฬิวิสะ ฯ
เพราะพระโสณโกฬิวิสะ ทำความเพียรเดินจงกรมจนเท้าแตก ก็ไม่อาจให้บรรลุมรรคผลได้ สมัยเมื่อท่านเป็นคฤหัสถ์ เป็นผู้ฉลาดเข้าใจในเสียงแห่งสายพิณ พระผู้มีพระภาคจึงทรงแนะนำว่า ในการดีดพิณนั้นจะต้องขึงสายพิณแต่พอดี เสียงพิณจึงจะไพเราะ หย่อนเกินไปหรือตึงเกินไปก็ไม่น่าฟัง ความเพียรก็เหมือนกัน ถ้าย่อหย่อนนัก ก็เป็นไปเพื่อเกียจคร้าน ถ้าเกินไปนักก็เป็นไป เพื่อฟุ้งซ่าน จึงควรทำความเพียรแต่พอดี ฯ

อนาถบิณฑิกเศรษฐี

(ปี 2546) อนาถบิณฑิกเศรษฐี มีนามเดิมว่าอะไร? ท่านได้บรรลุคุณวิเศษอะไรในพระพุทธศาสนา?

ตอบ สุทัตตะ ฯ โสดาปัตติผล ฯ

พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า

(ปี 2557) คำว่า "สิ่งทั้งปวงไม่ควรแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่ชอบใจหมด" เป็นคำพูดของใคร? พระพุทธองค์ตรัสตอบว่าอย่างไร?

ตอบ เป็นคำพูดของทีฆนขะ อัคคิเวสสนโคตร ฯ

ตรัสตอบว่า ถ้าอย่างนั้น ความเห็นอย่างนั้น ก็ต้องไม่ควรแก่ท่าน ท่านก็ต้องไม่ชอบความเห็นอย่างนั้น ฯ

(ปี 2557, 2553) อภิญญาเทสิตธรรม มีอะไรบ้าง? ทรงแสดงแก่ใคร? ที่ไหน?

ตอบ มี สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ มรรคมีองค์ ๘ ฯ

ทรงแสดงแก่ภิกษุสงฆ์ผู้อาศัยอยู่ในเมืองเวสาลี ฯ

ที่กูฏาคารศาลา ป่ามหาวัน ฯ

(ปี 2551) อนุปุพพีกถาและสามุกกังสิกธรรม คืออะไร? พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บุคคลผู้มีองคสมบัติอะไร?

ตอบ อนุปุพพีกถา คือ ถ้อยคำที่กล่าวเรียงเรื่องเป็นลำดับไป คือ ทานกถา สีลกถา สัคคกถา กามาทีนวกถา เนกขัมมานิสังสกถา

สามุกกังสิกธรรม คือ ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเอง ได้แก่อริยสัจ ๔ ฯ

ผู้มีองคสมบัติ คือ

๑. เป็นมนุษย์

๒. เป็นคฤหัสถ์

๓. มีอุปนิสัยแก่กล้า ควรบรรลุโลกุตรคุณในที่นั้น ฯ

(ปี 2550) ก่อนจะทรงแสดงอริยสัจ ๔ พระพุทธองค์ทรงแสดงส่วนสุด ๒ อย่างแก่ปัญจวัคคีย์ แต่ทรงแสดงอนุปุพพีกถาแก่ยสกุลบุตร เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะปัญจวัคคีย์ได้ละกามออกบวชเป็นฤษีแล้ว ซึ่งบรรพชิตในครั้งนั้นหมกมุ่นอยู่ในส่วนสุด ๒ อย่าง คืออัตตกิลมถานุโยคและกาม สุขัลลิกานุโยค ฤษีปัญจวัคคีย์ติดอยู่ในอัตตกิลมถานุโยค จึงไม่จำต้องแสดงอนุปุพพีกถาเพื่อฟอกจิตให้สะอาดจากกาม แต่ยสกุลบุตรเป็น ผู้เสพกามอยู่ครองเรือน กำลังได้รับความขัดข้องวุ่นวายจากกามอยู่ จึงทรงแสดงอนุปุพพีกถาฟอกจิตให้ห่างไกลจากความยินดีในกาม ควรรับธรรมเทศนาคืออริยสัจ ๔ เหมือนผ้าที่ปราศจากมลทิน ควรรับ น้ำย้อมได้ฉะนั้น ฯ

(ปี 2549) "สิ่งทั้งปวงไม่ควรแก่ข้าพเจ้าๆ ไม่ชอบใจหมด" เป็นคำพูดของใคร? พระพุทธองค์ ตรัสตอบว่าอย่างไร?

ตอบ เป็นคำพูดของทีฆนขะ อัคคิเวสสนโคตร ฯ

ตรัสตอบว่า ถ้าอย่างนั้น ความเห็นอย่างนั้น ก็ต้องไม่ควรแก่ท่าน ท่านก็ต้องไม่ชอบความเห็นอย่างนั้น ฯ

(ปี 2548) ข้ออุปมาว่า "ไม้แห้งที่วางไว้บนบก ไกลน้ำ สามารถสีให้เกิดไฟได้" เกิดขึ้นแก่ใคร? โดยนำไปเปรียบกับอะไร?

ตอบ แก่พระมหาบุรุษ คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฯ โดยทรงนำไปเปรียบกับสมณพราหมณ์ทั้งหลายว่า สมณพราหมณ์บางพวกมีกายหลีกออกจากกาม ใจก็ละความรักใคร่ในกาม สงบดีแล้ว หากพากเพียรพยายามอย่างถูกต้องย่อมสามารถตรัสรู้ธรรมได้ ฯ

(ปี 2548) อนุปุพพีกถา คืออะไร? ทรงแสดงแก่บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยองค์เท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ คือถ้อยคำที่กล่าวเรียงเรื่องเป็นลำดับไป ฯ ด้วยองค์ ๓ ฯ คือ เป็นมนุษย์ ๑ เป็นคฤหัสถ์ ๑ มีอุปนิสัยแก่กล้าควรบรรลุโลกุตรคุณในที่นั้น ๑ ฯ

(ปี 2548) ธรรม ๓๗ ประการมีสติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น มีมรรคมีองค์ ๘ เป็นที่สุด เรียกชื่อว่าธรรมอะไรได้บ้าง? เรียกอย่างนั้นเพราะเหตุไร?

ตอบ เรียกชื่อว่า อภิญญาเทสิตธรรม เพราะเป็นธรรมที่พระองค์ทรงแสดงด้วยพระปัญญาอันยิ่ง และเรียกชื่อว่า โพธิปักขิยธรรม เพราะธรรมเหล่านี้เป็นฝักฝ่ายแห่งความตรัสรู้ ฯ

(ปี 2547) พระพุทธพจน์ว่า " ทักษิณาอันบริจาคในสงฆ์ย่อมสำเร็จแก่ผู้ตายโดยฐานะ " นั้น ท่านอธิบายไว้อย่างไร? การที่ทักษิณาจะสำเร็จประโยชน์แก่ผู้ตายโดยฐานะนั้น ต้องพร้อมด้วยสมบัติ อะไรบ้าง?

ตอบ ท่านอธิบายไว้ว่า เปตชนผู้ไปเกิดในกำเนิดอื่น ทั้งที่เป็นทุคติ ทั้งที่เป็นสุคติ ย่อมเป็นอยู่ด้วยอาหารในคติที่เขาเกิด หาได้รับผลแห่งทานที่ทายกอุทิศถึงไม่ ต่อไปเกิดในปิตติวิสัย จึงได้รับผลแห่งทานที่อุทิศถึงนั้น ฯ

ต้องพร้อมด้วยสมบัติ ๓ ประการคือ การบริจาคไทยธรรมแล้วอุทิศถึงของทายก ๑ ปฏิคาหกผู้รับไทยธรรมนั้นเป็นทักขิเณยยะ คือผู้ควรรับทักษิณา ๑ เปตชนนั้นได้อนุโมทนา ๑ ฯ

(ปี 2546) โอวาทปาฏิโมกข์ทรงแสดงที่ไหน? เมื่อไร? ข้อที่ทรงยกขันติขึ้นตรัสในโอวาทปาฏิโมกข์นั้น หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ ที่เวฬุวนาราม กรุงราชคฤห์ ฯ เมื่อวันเพ็ญเดือน ๓ ฯ

หมายความว่า ศาสนธรรมคำสอนของพระองค์เป็นไปเพื่อให้อดทนต่อเย็น ร้อน หิวระหาย ถ้อยคำให้ร้าย ใส่ความ ด่าว่า และทุกขเวทนาอันแรงกล้าเกิดแต่อาพาธ ฯ

(ปี 2545) ที่สุดทั้ง ๒ อย่างอันบรรพชิตไม่ควรเสพ มีโทษอย่างไรบ้าง? มัชฌิมาปฏิปทา มีคุณอย่างไรบ้าง?

ตอบ มีโทษดังนี้ คือ

กามสุขัลลิกานุโยค เป็นธรรมอันเลว เป็นเหตุตั้งบ้านเรือน เป็นของคนมีกิเลสหนา ไม่ใช่ของคนอริยะคือผู้บริสุทธิ์ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

อัตตกิลมถานุโยค ให้เกิดทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไม่ทำผู้ประกอบให้เป็นอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ฯ

มีคุณดังนี้ คือทำดวงตาคือทำญาณเครื่องรอบรู้ เป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความไม่มีกิเลสเครื่องร้อยรัด ฯ

(ปี 2545) บุคคลที่ท่านเปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า ได้แก่จำพวกไหนบ้าง? พระพุทธองค์ทรงแสดงอนุปุพพีกถาก่อนที่จะแสดงอริยสัจ ๔ เพื่อประโยชน์อะไร?

ตอบ ได้แก่

๑) อุคฆฏิตัญญู คือ ผู้มีอุปนิสัยสามารถจะตรัสรู้ธรรมวิเศษโดยพลันพร้อมกันกับเวลาที่ท่านผู้ศาสดาแสดงธรรมสั่งสอน เปรียบด้วยดอกบัวพ้นน้ำ

๒) วิปจิตัญญู คือ ผู้ที่ท่านอธิบายขยายความแห่งคำที่ย่อให้พิสดารออกไป จึงจะตรัสรู้ธรรมวิเศษได้ เปรียบด้วยดอกบัวเสมอน้ำ

๓) เนยยะ คือ ผู้ที่พอจะแนะนำได้ คือพอที่จะฝึกอบรมสั่งสอนให้รู้และเข้าใจได้อยู่ เปรียบด้วยดอกบัวที่ยังอยู่ในน้ำ

๔) ปทปรมะ คือ ผู้แม้จะฟังและกล่าวและทรงไว้และบอกแก่ผู้อื่นซึ่งธรรมเป็นอันมาก ก็ไม่สามารถจะตรัสรู้ธรรมวิเศษในอัตภาพชาตินั้นได้ เปรียบด้วยดอกบัวที่เป็นภักษาแห่งเต่าและปลา ฯ

เพื่อฟอกจิตสาวกหรือผู้ฟัง ให้ห่างไกลจากความยินดีในกาม ควรรับพระธรรมเทศนาให้เกิดดวงตาเห็นธรรม เหมือนผ้าที่ปราศจากมลทินควรรับน้ำย้อมได้ ฉะนั้น ฯ

(ปี 2545) จงแสดงใจความย่อของพระสูตรเหล่านี้

ก. อนัตตลักขณสูตร

ข. อาทิตตปริยายสูตร

ตอบ ก. พระสูตรที่ว่าด้วยลักษณะแห่งอนัตตา โดยใจความย่อว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งรวมเรียกว่า ขันธ์ ๕ นี้ เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตน ฯ

ข. พระสูตรที่ว่าด้วยสิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน โดยใจความย่อว่า อายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ สัมผัส และเวทนาที่เกิดแต่สัมผัส เป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือความกำหนัด ความโกรธ ความหลง และร้อนเพราะความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศกร่ำไรรำพัน เจ็บกาย เสียใจ คับใจ ฯ

(ปี 2545) พระพุทธดำรัสว่า "ดูก่อนอานนท์ กำมืออาจารย์ในธรรมทั้งหลายไม่มีแก่พระตถาคตเจ้า" หมายความว่าอย่างไร? พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญญาตัตถจริยา ด้วยมีพระประสงค์อย่างไร?

ตอบ หมายความว่า พระตถาคตเจ้าไม่ทรงมีข้อลี้ลับในธรรมทั้งหลายที่จะต้องปกปิดซ่อนบังไว้ แสดงได้แก่สาวกบางเหล่ามิได้ทั่วไปเป็นสรรพสาธารณ์ หรือจะพึงแสดงให้สาวกทราบต่ออวสานกาลที่สุด ฯ

ด้วยพระประสงค์จะให้พระญาติบริบูรณ์ด้วยสุข ๓ ประการ คือมนุษยสุข ๑ ทิพยสุข ๑ นิพพานสุข ๑ ทั้งที่ครองฆราวาส ทั้งที่ออกบรรพชาในพระพุทธศาสนา ฯ

(ปี 2544) พระศาสดาทรงแสดงอนุปุพพีกถา และอริยสัจ ๔ ตามลำดับ แก่บุคคลผู้มีคุณสมบัติเช่นไร? พระศาสดาประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาแก่พระยสกุลบุตรว่าอย่างไร?

ตอบ แก่ผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ

๑) เป็นมนุษย์

๒) เป็นคฤหัสถ์

๓) มีอุปนิสัยแก่กล้า ควรบรรลุโลกุตรคุณ ฯ

ท่านจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์เถิด ฯ

(ปี 2543) ที่สุดโต่งอันบรรพชิตไม่ควรเสพนั้นคืออะไรบ้าง? ที่สุดโต่งนั้นมีโทษอย่างไร?

ตอบ คือ

๑) กามสุขัลลิกานุโยค

๒) อัตตกิลมถานุโยค ฯ

มีโทษดังนี้

กามสุขัลลิกานุโยค คือการประกอบตนให้พัวพันด้วยสุขในกาม เป็นธรรมอันเลว เป็นเหตุตั้งบ้านเรือน เป็นของคนมีกิเลสหนา ไม่ใช่ของคนอริยะคือ ผู้บริสุทธิ์ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

อัตตกิลมถานุโยค คือการประกอบความเหน็ดเหนื่อยแก่ตนเปล่า ให้เกิดทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไม่ทำผู้ประกอบให้เป็นอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ฯ

เหตุในการบวชของสาวก

(ปี 2551) จงระบุชื่อพระสาวกผู้ที่บวชด้วยเหตุต่อไปนี้

ก. บวชด้วยศรัทธา

ข. บวชเพราะจำใจ

ค. บวชตามเพื่อน

ง. บวชเพราะเห็นโทษของการครองเรือน

ตอบ ก. บวชด้วยศรัทธา คือ พระรัฐปาลเถระ

ข. บวชเพราะจำใจ คือ พระนันทเถระ

ค. บวชตามเพื่อน คือ พระวิมล พระสุพาหุ พระปุณณชิ พระควัมปติ

ง. บวชเพราะเห็นโทษของการครองเรือน คือ พระมหากัสสปเถระ ฯ

การอุปสมบท

(ปี 2556) การอุปสมบทสำหรับพระภิกษุในครั้งพุทธกาล มีทั้งหมดกี่วิธี? อะไรบ้าง? ในปัจจุบันใช้วิธีใด?

ตอบ มี ๓ วิธี ฯ คือ

๑. เอหิภิกขุอุปสัมปทา

๒. ติสรณคมนูปสัมปทา

๓. ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา ฯ

ใช้ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา ฯ

คนแรก/คนสุดท้าย/ท่องจำ

(ปี 2556) ปฐมสาวกกับปัจฉิมสาวกคือใคร? ได้ฟังพระธรรมเทศนาครั้งแรกว่าด้วยเรื่องอะไร?

ตอบ ปฐมสาวก คือพระอัญญาโกณฑัญญะ ฟังพระธรรมเทศนาว่าด้วยที่สุด ๒ อย่าง และมัชฌิมาปฏิปทา ฯ

ปัจฉิมสาวก คือสุภัททปริพาชก ฟังพระธรรมเทศนาว่าด้วยพระอริยบุคคลทั้ง ๔ ประเภท มีอยู่เฉพาะในธรรมวินัยที่มีมรรคมีองค์ ๘ ฯ

(ปี 2550) บิณฑบาตของนางสุชาดาที่ถวายก่อนแต่ตรัสรู้ และของนายจุนทะที่ถวายก่อนแต่เสด็จปรินิพพาน มีผลเสมอกัน มีวิบากเสมอกัน เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะ

ก. ปรินิพพานเสมอกัน คือสอุปาทิเสสปรินิพพานและอนุปาทิเสสปรินิพพาน

ข. สมาบัติเสมอกัน คือทรงเข้าสู่สมาบัติ ๒๔ แสนโกฏิเสมอกันก่อนจะตรัสรู้และก่อนจะปรินิพพาน

ค. เมื่อบุคคลทั้ง ๒ ระลึกถึงการถวายบิณฑบาตของตน ก็บังเกิดปีติโสมนัสอย่างแรงกล้าเหมือนกัน ฯ

(ปี 2548) ในพุทธประวัติกล่าวถึงบุคคลต่อไปนี้คือ โสตถิยพราหมณ์ หุหุกชาติพราหมณ์ โทณพราหมณ์ ว่าอย่างไรบ้าง?

ตอบ โสตถิยพราหมณ์ เป็นพราหมณ์ที่ถวายหญ้าแด่พระมหาบุรุษในเวลาเย็นแห่งวันตรัสรู้

หุหุกชาติพราหมณ์ เป็นพราหมณ์ที่เข้าเฝ้าทูลถามปัญหากะพระพุทธองค์ขณะประทับ ณ ภายใต้ร่มไม้อชปาลนิโครธ

โทณพราหมณ์ เป็นพราหมณ์ที่ทำหน้าที่แบ่งพระบรมสารีริกธาตุแก่กษัตริย์และพราหมณ์ทั้ง ๘ พระนคร ฯ

(ปี 2547) พระอรหันตสาวกรุ่นแรกที่พระศาสดาทรงส่งไปประกาศพระศาสนา มีจำนวนเท่าไร? พระองค์ทรงประทานโอวาทแก่ท่านเหล่านั้นโดยย่อว่าอย่างไร?

ตอบ มีจำนวนทั้งสิ้น ๖๐ รูป ฯ

ทรงประทานโอวาทว่า ท่านทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปในชนบท เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนเป็นอันมาก แต่อย่าไปทางเดียวกัน ๒ รูป จงแสดงธรรมมีคุณในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ ฯ

(ปี 2547) พระกาฬุทายี และ กาฬเทวิลดาบส เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าอย่างไร ?

ตอบ พระกาฬุทายี เป็นสหชาติของพระพุทธเจ้า ก่อนบวชท่านเป็นอำมาตย์อยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์ พระเจ้าสุทโธทนะทรงส่งไปทูลนิมนต์พระพุทธเจ้าให้เสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ เมื่อได้อุปสมบทแล้วจึงทูลนิมนต์พระพุทธเจ้าให้เสด็จกลับได้สำเร็จตามพระราชประสงค์ ฯ

กาฬเทวิลดาบสคืออสิตดาบสนั่นเอง เมื่อพระมหาบุรุษประสูติใหม่ๆ ท่านทราบข่าวจึงเข้าไปเยี่ยม ได้เห็นลักษณะของพระราชโอรสต้องด้วยตำรับมหาบุรุษลักษณะมีความเคารพในพระโอรสอย่างมาก จึงลุกขึ้นกราบลงที่พระบาททั้งสองด้วยศีรษะของตนแล้วกล่าวทำนายพระลักษณะตามมหาบุรุษลักษณะพยากรณศาสตร์ ฯ

(ปี 2544) จงแสดงใจความแห่งพระพุทธพจน์ที่ชี้ให้เห็นว่า พระอรหันต์ยังมีได้ตลอดเวลาที่บุคคลยังปฏิบัติชอบอยู่? ในสมัยพุทธกาล พระสาวกองค์ใดได้รับการอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาเป็นองค์แรก และองค์ใดเป็นองค์สุดท้าย?

ตอบ ใจความแห่งพระพุทธพจน์ที่ตรัสก่อนปรินิพพานกับสุภัททปริพาชกว่า " ดูก่อนสุภัททะ ถ้าภิกษุทั้งหลาย ยังเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์ " ฯ

พระราธะเป็นองค์แรก พระสุภัททะเป็นองค์สุดท้าย ฯ

พระสาวกนิพพาน

(ปี 2550) พระสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ องค์ เท่าที่ปรากฏในหนังสือพุทธานุพุทธประวัติ มีองค์ใดนิพพานก่อนและหลังพระพุทธองค์บ้าง? จงบอกมาอย่างละ ๒ องค์ ฯ

ตอบ (ตอบเพียงอย่างละ ๒ องค์)

ผู้นิพพานก่อนพระพุทธองค์ คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ และพระราหุล ฯ

ผู้นิพพานหลังพระพุทธองค์ คือ พระมหากัสสปะ พระอุบาลี พระอนุรุทธะ พระอานนท์ ฯ

เอตทัคคะ

ประมาณ หรือ ปมาณิก ๔ บุคคลที่ถือประมาณต่างๆ กัน, คนในโลกผู้ถือเอาคุณสมบัติต่างๆ กัน เป็นเครื่องวัดในการที่จะเกิดความเชื่อความเลื่อมใส

๑. **รูปัปปมาณิกา** ผู้ถือประมาณในรูป, บุคคลที่มองเห็นรูปร่างสวยงาม ทรวดทรงดี อวัยวะสมส่วน ท่าทางสง่าสมบูรณ์พร้อม จึงชอบใจเลื่อมใสน้อมใจที่จะเชื่อถือ

๒. **โฆสัปปมาณิกา** ผู้ถือประมาณในเสียง, บุคคลที่ได้ยินได้ฟังเสียงสรรเสริญ เกียรติคุณหรือเสียงพูดจาที่ไพเราะ จึงชอบใจเลื่อมใสน้อมใจที่จะเชื่อถือ

๓. **ลูขัปปมาณิกา** ผู้ถือประมาณในความคร่ำหรือเศร้าหมอง, บุคคลที่มองเห็นสิ่งของเครื่องใช้ความเป็นอยู่ที่เศร้าหมองเช่น จีวรคร่ำๆ เป็นต้น หรือมองเห็นการกระทำคร่ำเครียดเป็นทุกรกิริยา ประพฤติเคร่งครัดเข้มงวดขูดเกลาตน จึงชอบใจ เลื่อมใสน้อมใจที่จะเชื่อถือ

๔. **ธัมมัปปมาณิกา** ผู้ถือประมาณในธรรม, บุคคลที่พิจารณาด้วยปัญญาเห็นสารธรรมหรือการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จึงชอบใจเลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือ

(ปี 2556) พระเถระรูปใดได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่าเป็นเอตทัคคะ ดังต่อไปนี้?

ก. ทรงทิพจักษุญาณ ข. ยังตระกูลให้เลื่อมใส ค. เป็นธรรมกถึก

ฆ. ผู้ทรงจีวรเศร้าหมอง ง. ผู้เป็นขิปปาภิญญาตรัสรู้เร็ว ฯ

ตอบ ก. พระอนุรุทธเถระ

ข. พระกาฬุทายีเถระ

ค. พระปุณณมันตานีบุตร

ฆ. พระโมฆราชเถระ

ง. พระพาหิยทารุจีริยะ ฯ

(ปี 2555) พระสาวกสาวิกาต่อไปนี้ ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางใด?

๑. พระมหาโมคคัลลานะ

๒. พระมหากัสสปะ

๓. พระอุบาลี

๔. พระนางมหาปชาบดีโคตมี

๕. พระนางเขมา

ตอบ

๑. พระมหาโมคคัลลานะ เป็นผู้เลิศในทางมีฤทธิ์

๒. พระมหากัสสปะ เป็นผู้เลิศในทางถือธุดงค์

๓. พระอุบาลี เป็นผู้เลิศในทางทรงพระวินัย

๔. พระนางมหาปชาบดีโคตมี เป็นผู้เลิศในทางผู้รัตตัญญู

๕. พระนางเขมา เป็นผู้เลิศในทางมีปัญญา ฯ

(ปี 2553) พระสาวกรูปใดเป็นเอตทัคคะทางมีปัญญามาก ทางขยายความย่อให้พิสดาร ทางมีวาจาไพเราะ ทางทรงจีวรเศร้าหมอง? และในท่านเหล่านั้น องค์ไหนเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นรูปัปปมาณิกา โฆสัปปมาณิกา ลูขัปปมาณิกา และธัมมัปปมาณิกา?

ตอบ พระสารีบุตร เป็นเอตทัคคะทางมีปัญญามาก และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นธัมมัปปมาณิกา

พระมหากัจจายนะ เป็นเอตทัคคะทางขยายความย่อให้พิสดาร และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นรูปัปปมาณิกา

พระโมฆราช เป็นเอตทัคคะทางทรงจีวรเศร้าหมอง และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นลูขัปปมาณิกา

พระโสณกุฏิกัณณะ เป็นเอตทัคคะทางมีวาจาไพเราะ และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นโฆสัปปมาณิกา ฯ

(ปี 2553) พระอรหันตสาวก ๑๐ องค์แรกในพระพุทธศาสนา คือใครบ้าง? มีท่านใดได้รับเอตทัคคะบ้าง? และเป็นเอตทัคคะในทางไหน?

ตอบ คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะ พระอัสสชิ พระยสะ พระวิมละ พระสุพาหุ พระปุณณชิ และพระควัมปติ ฯ มีพระอัญญาโกณฑัญญะรูปเดียว ฯ ในทางรัตตัญญู ผู้รู้ราตรีนาน ฯ

(ปี 2549) บุคคลต่อไปนี้ได้รับเอตทัคคะในทางใด?

ก. พระอนุรุทธเถระ

ข. พระโสณโกฬิวิสเถระ

ค. พระรัฐปาลเถระ

ง. นางปฏาจาราเถรี

จ. นางกีสาโคตมีเถรี

ตอบ ก. พระอนุรุทธเถระ ได้ทิพยจักษุญาณ

ข. พระโสณโกฬิวิสเถระ มีความเพียรปรารภแล้ว

ค. พระรัฐปาลเถระ บวชด้วยศรัทธา

ง. นางปฏาจาราเถรี ทรงไว้ซึ่งวินัย

จ. นางกีสาโคตมีเถรี ทรงไว้ซึ่งจีวรอันเศร้าหมอง ฯ

(ปี 2548) พุทธบริษัท ๔ คือ ใครบ้าง? ผู้ตั้งอยู่ในเอตทัคคะทางพระธรรมกถึกของแต่ละฝ่ายคือใคร?

ตอบ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ฯ

ฝ่ายภิกษุ คือ พระปุณณมันตานีบุตรเถระ

ฝ่ายภิกษุณี คือ พระธัมมทินนาเถรี

ฝ่ายอุบาสก คือ จิตตคฤหบดี

ฝ่ายอุบาสิกา คือ นางขุชชุตตรา ฯ

(ปี 2544) ภิกษุณีผู้มีชื่อต่อไปนี้ได้รับเอตทัคคะในทางไหน?

ก. พระนางมหาปชาบดีโคตมี

ข. นางเขมาเถรี

ค. นางอุบลวัณณาเถรี

ง. นางปฏาจาราเถรี

จ. นางธัมมทินนาเถรี

พระสงฆ์เถรวาทในเมืองไทยไม่สามารถบวชภิกษุณีได้เพราะเหตุไร?

ตอบ ก. ได้รับเอตทัคคะในทางรัตตัญญู

ข. ได้รับเอตทัคคะในทางมีปัญญา

ค. ได้รับเอตทัคคะในทางมีฤทธิ์

ง. ได้รับเอตทัคคะในทางทรงวินัย

จ. ได้รับเอตทัคคะในทางธรรมกถึก ฯ

เพราะมีพระพุทธานุญาตว่า " ภิกษุณีต้องบวชจากภิกษุณีสงฆ์ก่อน แล้วจึงบวชจากภิกษุสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง " เวลานี้ภิกษุณีสงฆ์ไม่มีแล้ว การที่จะบวชภิกษุณีจึงไม่สามารถทำได้ ฯ

มหาปรินิพพาน

(ปี 2557) ปาวาลเจดีย์ และ มกุฎพันธนเจดีย์ อยู่ที่เมืองอะไร? มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าอย่างไร?

ตอบ ปาวาลเจดีย์อยู่ที่เมืองไพศาลี เป็นที่ทรงปลงพระชนมายุสังขาร ฯ

มกุฎพันธนเจดีย์อยู่ที่เมืองกุสินารา เป็นที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ฯ

(ปี 2556) พระพุทธองค์ทรงเลือกเมืองกุสินาราเป็นสถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพานด้วยเหตุผลอันใด?

ตอบ ด้วยเหตุผลคือ

๑. จะเป็นเหตุเกิดแห่งมหาสุทัสสนสูตร

๒. จะได้โปรดสุภัททปริพาชก ผู้เป็นพุทธเวไนย

๓. จะได้ป้องกันการรบกันครั้งใหญ่เพื่อแย่งชิงพระบรมสารีริกธาตุ ฯ

(ปี 2554) นิมิตโอภาสที่พระศาสดาทรงแสดงแก่พระอานนท์ก่อนทรงปลงอายุสังขาร มีใจความว่าอย่างไร? ทรงแสดงเพื่ออะไร?

ตอบ มีใจความว่า อิทธิบาททั้ง ๔ ประการ ท่านผู้ใดผู้หนึ่ง ได้เจริญให้มากแล้ว สามารถจะดำรงอยู่ได้กัป ๑ หรือเกินกว่านั้น อิทธิบาททั้ง ๔ นั้น พระตถาคตได้เจริญแล้ว ถ้าทรงปรารถนา ก็จะดำรงอยู่ได้กัป ๑ หรือเกินกว่านั้น ฯ

เพื่อให้พระอานนท์กราบทูลอาราธนาให้ทรงดำรงอยู่ชั่วอายุกัป ๑ หรือเกินกว่านั้น ฯ

(ปี 2554) อายุสังขาราธิษฐานกับการปลงอายุสังขาร หมายถึงอะไร? พระพุทธเจ้าทรงกระทำที่ไหน?

ตอบ อายุสังขาราธิษฐาน หมายถึงการที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งพระหฤทัยว่า จักดำรงพระชนม์อยู่แสดงธรรมสั่งสอนมหาชนจนกว่าพุทธบริษัทจะตั้งมั่น และได้ประกาศพระศาสนาให้แพร่หลายมั่นคงสำเร็จประโยชน์แก่มหาชน ที่อชปาลนิโครธ ใกล้สถานที่ตรัสรู้ ฯ

การปลงอายุสังขาร หมายถึงการที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวันปรินิพพาน นับแต่วันเพ็ญเดือน ๓ ไปอีก ๓ เดือน ที่ปาวาลเจดีย์ เมืองไพศาลี ฯ

(ปี 2546) พระพุทธดำรัสว่า " ดูก่อนสุภัททะ ถ้าภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ จะพึงอยู่ดีอยู่ชอบแล้วไซร้ โลกก็จักไม่พึงว่างเปล่าจากพระอรหันต์ทั้งหลาย " ดังนี้ คำว่า " พระอรหันต์ " ในที่นี้ หมายถึงใคร? โทณพราหมณ์ ได้กล่าวสุนทรพจน์ในวันแจกพระบรมสารีริกธาตุ มีใจความย่ออย่างไร?

ตอบ หมายถึง พระขีณาสวอรหันต์ ฯ

มีใจความย่อดังนี้

๑) พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญขันติธรรมและตำหนิในการที่จะทำสงครามกัน

๒) ชวนให้สามัคคีร่วมใจกัน โดยแบ่งส่วนพระบรมสารีริกธาตุเท่า ๆ กัน ฯ

(ปี 2544) พระยาวัสวดีมาร ได้ทูลขอพระพุทธเจ้าให้เสด็จปรินิพพานกี่ครั้ง? ที่ไหนบ้าง?

เมื่อคราวที่มารทูลขอให้ปรินิพพานครั้งแรก พระองค์ทรงตอบมารว่าอย่างไร?

ตอบ ได้ทูลขอพระพุทธเจ้าให้เสด็จปรินิพพาน ๒ ครั้งคือ

ครั้งแรกที่ใต้ต้นอชปาลนิโครธ

ครั้งที่สองที่ปาวาลเจดีย์ ฯ

ทรงตอบมารว่า " ดูก่อนมารผู้ใจบาป เมื่อใดพุทธบริษัท ๔ เป็นผู้ฉลาด เป็นพหูสูตร สามารถดำรงพระธรรมวินัยสืบต่อศาสนาได้ สามารถแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ ให้สำเร็จมรรค ผล นิพพาน และเผยแผ่ศาสนาไปได้อย่างกว้างขวางมั่นคง เมื่อนั้น ตถาคตจึงจะปรินิพพาน "

(ปี 2543) จงอธิบายข้อความต่อไปนี้

ก. ทรงทำอายุสังขาราธิฏฐาน ข. ทรงปลงอายุสังขาร

ตอบ ก. ทรงทำอายุสังขาราธิฏฐาน หมายถึง ทรงตั้งพระหฤทัยจักอยู่แสดงธรรมสั่งสอนแก่มหาชน และตั้งพุทธปณิธานใคร่จะดำรงพระชนม์อยู่จนกว่าพุทธบริษัทจะตั้งมั่นและได้ประกาศพระศาสนาให้แพร่หลาย ประดิษฐานให้มั่นคงถาวรสำเร็จประโยชน์แก่นิกรทุกหมู่เหล่า

ข. ทรงปลงอายุสังขาร หมายถึง ทรงกำหนดวันปรินิพพานนับแต่วันเพ็ญเดือน ๓ ไปอีก ๓ เดือน คือปลงพระทัยว่าจะบำเพ็ญพุทธกิจต่อไปอีกไม่ได้แล้ว

เจดีย์

(ปี 2555) พุทธเจดีย์มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? พระพุทธรูป สงเคราะห์เข้าในเจดีย์ประเภทใด?

ตอบ มี ๔ ประเภท ฯ คือ ธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ ธรรมเจดีย์ และอุทเทสิกเจดีย์ ฯ

สงเคราะห์เข้าในอุทเทสิกเจดีย์ ฯ

(ปี 2553) ถูปารหบุคคล คือใคร? มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง?

ตอบ คือ บุคคลผู้ควรแก่การสร้างสถูปไว้ประดิษฐาน ฯ

มี ๔ ประเภท ฯ คือ

๑. พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

๒. พระปัจเจกพุทธเจ้า

๓. พระอรหันตสาวก

๔. พระเจ้าจักรพรรดิราช ฯ

(ปี 2551) ถูปารหบุคคล ได้แก่บุคคลเช่นไร? มีใครบ้าง?

ตอบ ได้แก่ บุคคลผู้ควรแก่การบรรจุอัฐิธาตุไว้ในสถูปเพื่อสักการบูชาด้วยความเลื่อมใส ฯ มี

๑. พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒. พระปัจเจกสัมพุทธเจ้า

๓. พระอรหันตสาวก ๔. พระเจ้าจักรพรรดิราช ฯ

(ปี 2547) อจลเจดีย์คืออะไร? ตั้งอยู่ที่เมืองอะไร? เกิดขึ้นเมื่อใด?

ตอบ คือสถานที่เป็นที่ประดิษฐานแห่งบันไดแก้ว บันไดทอง บันไดเงิน ซึ่งทอดลงมาจากดาวดึงสเทวโลก ฯ

ตั้งอยู่ที่เมืองสังกัสสนคร ฯ เกิดขึ้นในวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงสู่มนุษยโลกหลังจากเสด็จประทับจำพรรษาในดาวดึงสเทวโลกแล้ว ฯ

(ปี 2547) พระพุทธองค์ทรงรับสั่งกะพระอานนท์ถึงประโยชน์ของการสร้างสถูปแล้วอัญเชิญพระอัฐิธาตุ บรรจุไว้ ณ ท่ามกลางหนทาง ๔ แพร่งแห่งถนนใหญ่ไว้อย่างไร?

ตอบ ทรงรับสั่งไว้อย่างนี้คือ เพื่อเป็นปูชนียสถานให้มนุษย์ผู้สัญจรไปมา เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา ได้สักการะบูชาด้วยระเบียบดอกไม้ของหอม อภิวาทกราบไหว้ทำจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธคุณ อันจักเป็นเหตุให้เกิดประโยชน์และความสุขตลอดกาลนาน ฯ

(ปี 2545) พุทธเจดีย์ มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง?

อุทยมาณพทูลถามว่า "โลกมีอะไรผูกพันไว้ อะไรเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพานๆ ดังนี้ เพราะละอะไรได้" พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ มี ๔ ประเภท คือธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ ธรรมเจดีย์ และอุทเทสิกเจดีย์ ฯ

ทรงพยากรณ์ว่า โลกมีความเพลิดเพลินผูกพันไว้ ความตรึกเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพานๆ ดังนี้ เพราะละตัณหาเสียได้ ฯ

(ปี 2543) เมื่อรวมเจดีย์ซึ่งแสดงไว้ในบาลี อรรถกถา และฎีกา มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

อันตรธาน ๕ อย่าง อย่างไหนสำคัญกว่า? เพราะเหตุไร?

ตอบ มี ๔ คือ ธาตุเจดีย์ ๑ บริโภคเจดีย์ ๑ ธรรมเจดีย์ ๑ อุทเทสิกเจดีย์ ๑ ฯ

ปริยัติอันตรธานสำคัญกว่า เพราะปริยัติเสื่อมลงในกาลใด พระศาสนาย่อมเสื่อมถอยในกาลนั้น เมื่อปริยัติยังดำรงอยู่ตราบใด พระศาสนาก็ยังดำรงอยู่ตราบนั้น เพราะว่าปริยัติเป็นรากแก้วของพระศาสนา ปฏิบัติเป็นแก่น ปฏิเวธ เป็นผล เมื่อรากแก้วขาดแล้ว แก่นและผลก็พลอยหมดไปตามกัน ฯ

การสังคายนา

(ปี 2557) สุภัททะ วุฑฒบรรพชิต กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยว่าอย่างไร? และทำให้เกิดเหตุการณ์อะไรในกาลต่อมา?

ตอบ ว่า “เราทั้งหลายได้พ้นเสียแล้วด้วยดีจากพระสมณะนั้น ด้วยท่านสั่งสอนว่า ‘สิ่งนี้ควร สิ่งนี้ไม่ควร’ เราเกรงก็ต้องทำตาม เป็นความลำบากนัก ก็บัดนี้เราจะทำสิ่งใด หรือมิพอใจทำสิ่งใดก็ได้ตามความปรารถณา จะต้องเกรงแต่บัญชาของผู้ใดเล่า” ฯ

เป็นเหตุให้เกิดสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๑ ฯ

(ปี 2552) สังคายนา คืออะไร? พระสุภัททวุฑฒบรรพชิตผู้เป็นเหตุให้พระมหากัสสปะทำปฐมสังคายนา ได้กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยมีใจความว่าอย่างไร?

ตอบ คือ การประชุมกันเรียบเรียงศาสนธรรมคำสอนของพระศาสนาวางไว้เป็นแบบแผน ฯ มีใจความว่า ท่านทั้งปวงอย่าโศกเศร้าอย่าร้องไห้ร่ำไรไปเลย เมื่อพระสมณโคดมยังอยู่นั้น เบียดเบียนว่ากล่าว ว่าสิ่งนี้ควรสิ่งนี้ไม่ควร จำเดิมแต่นี้เราปรารถนาจะกระทำสิ่งใด เราก็กระทำสิ่งนั้นได้ พระสมณโคดมนิพพานเสียก็พ้นทุกข์พ้นร้อนเราทั้งปวงแล้ว ฯ

(ปี 2551) การทำสังคายนาครั้งที่ ๓ มีมูลเหตุจากอะไร? ใครเป็นผู้อุปถัมภ์? พระสงฆ์ผู้เข้าร่วมทำสังคายนามีจำนวนเท่าไร? ใครเป็นประธาน? ใช้เวลานานเท่าไร ?

ตอบ มีมูลเหตุจากพวกเดียรถีย์เป็นจำนวนมากปลอมบวชในพระพุทธศาสนา ฯ พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ ฯ มีจำนวน ๑,๐๐๐ รูป ฯ พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นประธาน ฯ ใช้เวลา ๙ เดือน ฯ

ทบทวน วินัยมุข นักธรรมชั้นเอก

วิชาวินัยมุข

(ปี 2552) สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงประมวล เรื่องอันเนื่องด้วยวินัยที่ภิกษุผู้เป็นเถระพึงเรียนรู้เป็นหลักไว้ในวินัยมุขเล่ม ๓ คืออะไรบ้าง ? เมื่อเรียนรู้แล้วจะอำนวยประโยชน์อะไรบ้าง ?

ตอบ คือ ธรรมเนียม วิธี และกรณียะต่าง ๆ อันเนื่องด้วยวินัย ฯ ย่อมอาจจะอำนวยในหน้าที่ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และอาจเป็นที่พึ่งของผู้น้อยในกิจการ ฯ

สังฆกรรม

(ปี 2557) อุโบสถกรรม อุปสมบทกรรม อปโลกนกรรม อัพภานกรรม อุกเขปนียกรรม ใช้สงฆ์จำนวนเท่าไรเป็นอย่างน้อยจึงจะถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติ?

ตอบ อุโบสถกรรม ใช้สงฆ์ ๔ รูป

อุปสมบทกรรม ในปัจจันตชนบท ใช้สงฆ์ ๕ รูป ในมัชฌิมชนบทใช้สงฆ์ ๑๐ รูป

อปโลกนกรรม ใช้สงฆ์ ๔ รูป

อัพภานกรรม ใช้สงฆ์ ๒๐ รูป

อุกเขปนียกรรม ใช้สงฆ์ ๔ รูป ฯ

(ปี 2557) อุกเขปนียกรรม และ นิยสกรรม สงฆ์พึงลงแก่ภิกษุเช่นไร?

ตอบ อุกเขปนียกรรม พึงลงแก่ภิกษุไม่เห็นอาบัติ ผู้ไม่ทำคืนอาบัติ หรือผู้ไม่สละทิฏฐิบาป

นิยสกรรม พึงลงแก่ภิกษุผู้มีอาบัติมาก หรือคลุกคลีกับคฤหัสถ์ด้วยการคลุกคลีอันไม่ควร ฯ

(ปี 2556) ญัตติ กับ อนุสาวนา ต่างกันอย่างไร? มีใช้ในสังฆกรรมอะไรบ้าง?

ตอบ ญัตติ คือการเผดียงสงฆ์ ส่วนอนุสาวนา คือการประกาศความปรึกษาและตกลงของสงฆ์ ฯ

ญัตติ มีใช้ในญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ส่วนอนุสาวนา มีใช้เฉพาะในญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ฯ

(ปี 2556) สงฆ์ผู้จะให้การอุปสมบทแก่กุลบุตร ในพระวินัยมีกำหนดจำนวนภิกษุไว้อย่างไร? ถ้าไม่ครบตามจำนวนนั้นจัดเป็นวิบัติอะไร?

ตอบ มีกำหนดอย่างนี้ คือในมัธยมชนบท ๑๐ รูปเป็นอย่างต่ำ ในปัจจันตชนบท ๕ รูปเป็นอย่างต่ำ ฯ จัดเป็น ปริสวิบัติ ฯ

(ปี 2555) สังฆกรรมมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? สังฆกรรมแต่ละประเภท ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในที่เช่นไร?

ตอบ สังฆกรรมมี ๔ ประเภท ฯ คือ อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑ ฯ

อปโลกนกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมา หรือนอกเขตสีมาก็ได้

ส่วนญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมา จะเป็นพัทธสีมาหรืออพัทธสีมาก็ได้ ฯ

(ปี 2555) ความพรั่งพร้อมของสงฆ์ครบองค์ที่กำหนดเป็นส่วนสำคัญในการประกอบสังฆกรรมนั้นๆ เมื่อครบองค์สงฆ์ตามที่กำหนด สังฆกรรมนั้นๆ เป็นอันใช้ได้แล้ว หรือยังมีช่องทางเสียหายอื่นอีก? จงชี้แจง

ตอบ นับว่าเป็นใช้ได้เฉพาะแต่อปโลกนกรรมเท่านั้น ส่วนสังฆกรรมอื่นๆ อีก ๓ อย่าง คือ ญัตติกรรม๑ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑ ยังมีช่องทางเสียหายอื่นอีก คือ วัตถุวิบัติบ้าง สีมาวิบัติบ้าง กรรมวาจาวิบัติบ้าง ฯ

(ปี 2554) สงฆ์ผู้ทำสังฆกรรม ท่านจัดเป็นวรรคไว้อย่างไรบ้าง? แต่ละวรรคทำกรรมอะไรได้บ้าง?

ตอบ จัดอย่างนี้ คือ สงฆ์มีจำนวน ๔ รูปเรียกว่า จตุรวรรค

จำนวน ๕ รูปเรียกว่า ปัญจวรรค

จำนวน ๑๐ รูปเรียกว่า ทสวรรค

จำนวน ๒๐ รูปเรียกว่า วีสติวรรค ฯ

สังฆกรรมทุกอย่าง เว้นปวารณา ให้ผ้ากฐิน อุปสมบท และอัพภาน สงฆ์จตุรวรรคทำได้,

ปวารณา ให้ผ้ากฐิน อุปสมบทในปัจจันตชนบท สงฆ์ปัญจวรรคทำได้,

อุปสมบทในมัธยมชนบท สงฆ์ทสวรรคทำได้,

อัพภาน สงฆ์วีสติวรรคทำได้

สงฆ์มีจำนวนมากกว่าที่กำหนดไว้ สามารถทำกรรมประเภทนั้น ๆ ได้ ฯ

(ปี 2553) สังฆกรรม กับวินัยกรรม มีกำหนดบุคคลและสถานที่ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร?

ตอบ ต่างกันดังนี้ สังฆกรรม ต้องประชุมสงฆ์ครบองค์ตามกำหนดแห่งกรรมนั้น ๆ ต้องทำในสีมา เว้นไว้แต่อปโลกนกรรมทำนอกสีมาก็ได้ ส่วนวินัยกรรมไม่ต้องประชุมสงฆ์ และทำนอกสีมาก็ได้ ฯ

(ปี 2552) สังฆกรรม เมื่อกล่าวโดยประเภท มีเท่าไร? อะไรบ้าง? จงยกตัวอย่างของสังฆกรรมนั้น ๆ มาอย่างละ ๑ ตัวอย่าง

ตอบ กล่าวโดยประเภท มี ๔ ฯ คือ

๑. อปโลกนกรรม ตัวอย่างเช่น การรับสามเณรผู้ถูกลงโทษเพราะกล่าวตู่พระผู้มีพระภาคเจ้าและได้รับการยกเลิกโทษเพราะกลับประพฤติดี
๒. ญัตติกรรม ตัวอย่างเช่น การเรียกอุปสัมปทาเปกขะผู้ได้รับการไล่เลียงอันตรายิกธรรมแล้วกลับเข้ามาในหมู่สงฆ์
๓. ญัตติทุติยกรรม ตัวอย่างเช่น สวดหงายบาตรแก่ผู้ถูกคว่ำบาตรเพราะกลับประพฤติดีในภายหลัง
๔. ญัตติจตุตถกรรม ตัวอย่างเช่น การสวดกรรมที่สงฆ์ผู้ทำกรรม 7 สถาน มีตัชชนียกรรมเป็นต้นลงโทษภิกษุผู้ประพฤติมิชอบ

(ปี 2552) โดยทั่วไป มีความเข้าใจเรื่องสังฆกรรมว่า ในสีมาเดียวกัน ภิกษุจะประชุมทำสังฆกรรมวันหนึ่ง ๒ ครั้งไม่ได้ข้อนี้มีความจริงเป็นอย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ มีความเป็นจริงเป็นอย่างนี้ คือ สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุโบสถ ปวารณา ภิกษุอยู่ในสีมาเดียวกันจะต้องพร้อมเพรียงกันทำจะแยกกันทำ ๒ พวก ๒ ครั้งไม่ได้ แต่สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุปสมบทกรรมอัพภานกรรม จะทำวันเดียวหลายครั้งก็ได้

(ปี 2550) สังฆกรรมจำแนกออกเป็นประเภท เรียกโดยชื่อมีอะไรบ้าง? กรรมอะไรบ้างที่สงฆ์จตุวรรคทำได้?

ตอบ มี อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑ ฯ

เว้นปวารณา ให้ผ้ากฐิน อุปสมบท และอัพภาน นอกนั้นทำได้ ทุกอย่าง ฯ

(ปี 2549) อย่างไรเรียกว่า สงฆ์ผู้พร้อมเพรียง และสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงนั้นสามารถทำสังฆกรรมใดได้บ้าง ?

ตอบ ภิกษุผู้อยู่ในสมานสังวาสสีมา แปลว่าแดนมีสังวาสเสมอกัน เป็นแดนที่กำหนดความพร้อมเพรียง มีสิทธิในอันจะเข้าอุโบสถ ปวารณา และสังฆกรรมร่วมกัน ทั้งหมดเข้าประชุมกันเป็นสงฆ์ หรือนำฉันทะของภิกษุผู้ไม่มาเข้าประชุม เรียกว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง ฯ สามารถทำสังฆกรรมทั้ง ๔ ประเภท มีอปโลกนกรรมเป็นต้นได้ ฯ

(ปี 2549) ภิกษุที่เรียกในบาลีว่า ผู้เข้ากรรม คือใคร? และต้องประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างไร?

ตอบ คือภิกษุผู้เข้าในจำนวนสงฆ์ผู้ทำกรรมนั้นๆ ฯ

ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ คือเป็นภิกษุปกติ ไม่ถูกสงฆ์ยกเสียจากหมู่ด้วยอุกเขปนียกรรม มีสังวาสเสมอด้วยสงฆ์และเป็นสมานสังวาสของกันและกัน ฯ

(ปี 2549) สังฆกรรมย่อมวิบัติเพราะเหตุไรบ้าง? ภิกษุ ๓ รูป ประชุมกันในสีมาสวดปาฏิโมกข์ ชื่อว่าวิบัติเพราะเหตุไหน?

ตอบ สังฆกรรมย่อมวิบัติ (คือใช้ไม่ได้ แม้ทำแล้วก็ไม่เป็นอันทำ) เพราะเหตุ ๔ อย่าง คือ เพราะวัตถุบ้าง เพราะสีมาบ้าง เพราะปริสะบ้าง เพราะกรรมวาจาบ้าง ฯ

ชื่อว่าวิบัติเพราะปริสะ ฯ

(ปี 2548) ในสังฆกรรมทั้ง ๔ นั้น การสวดอนุสาวนามีอยู่ในกรรมไหนบ้าง? ในแต่ละกรรมนั้นให้สวดกี่ครั้ง?

ตอบ มีอยู่ใน ญัตติทุติยกรรม และ ญัตติจตุตถกรรม ฯ

ในญัตติทุติยกรรมให้สวด ๑ ครั้ง ในญัตติจตุตถกรรมให้สวด ๓ ครั้ง ฯ

(ปี 2547) สังฆกรรมแต่ละประเภท ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในที่เช่นไร?

ตอบ อปโลกนกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมาหรือนอกเขตสีมาก็ได้ ฯ

ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมาเท่านั้น จะเป็นพัทธสีมาหรืออพัทธสีมาก็ได้ ฯ

(ปี 2547) ภัณฑุกรรม และ อุกเขปนียกรรม คืออะไร? จัดเป็นสังฆกรรมประเภทไหน?

ตอบ ภัณฑุกรรม คือ กรรมที่ภิกษุแจ้งให้สงฆ์ทราบเพื่อปลงผมคนผู้มาขอบวชซึ่งยังไม่ได้ปลงผมมาก่อน และภิกษุจะปลงให้เอง ฯ

อุกเขปนียกรรม คือ กรรมที่สงฆ์ทำแก่ภิกษุผู้ต้องอาบัติแล้ว ไม่ยอมรับว่าต้องอาบัติ เรียกว่าไม่เห็นอาบัติ หรือไม่ทำคืนอาบัติ หรือมีทิฏฐิบาปไม่ยอมสละ อันเป็นการเสียสีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา ฯ

ภัณฑุกรรมจัดเป็นอปโลกนกรรม ฯ

อุกเขปนียกรรม จัดเป็นญัตติจตุตถกรรม ฯ

(ปี 2546) สังฆกรรมมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ในสีมาเดียวกัน ภิกษุจะประชุมกันทำสังฆกรรมวันหนึ่ง ๒ ครั้งไม่ได้ ข้อนี้มีความจริงเป็นอย่างไร ? จงอธิบาย

ตอบ มี ๔ อย่าง คือ

๑) อปโลกนกรรม

๒) ญัตติกรรม

๓) ญัตติทุติยกรรม

๔) ญัตติจตุตถกรรม ฯ

มีความจริงเป็นอย่างนี้ คือ สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุโบสถ ปวารณา ภิกษุอยู่ในสีมาเดียวกัน จะต้องพร้อมเพรียงกันทำ จะแยกกันทำ ๒ พวก ๒ ครั้งไม่ได้ แต่สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุปสมบทกรรม อัพภานกรรม จะทำวันเดียวหลายครั้งก็ได้ ฯ

(ปี 2545) คำว่า ญัตติ อนุสาวนา อปโลกนะ อุปสัมปทาเปกขะ ได้แก่อะไร? จงชี้แจง

ภิกษุผู้สามารถสวดกรรมวาจาได้แม่นยำและสละสลวย ต้องพร้อมด้วยคุณสมบัติอย่างไรบ้าง?

ตอบ ญัตติ ได้แก่คำเผดียงสงฆ์

อนุสาวนา ได้แก่คำประกาศปรึกษาและตกลงของสงฆ์

อปโลกนะ ได้แก่การบอกกันในที่ประชุมสงฆ์ ไม่ต้องตั้งญัตติ ไม่ต้องสวดอนุสาวนา

อุปสัมปทาเปกขะ ได้แก่กุลบุตรผู้มุ่งอุปสมบท ฯ

อย่างนี้ คือ

๑) รู้จักประเภทของอักขระ

๒) รู้จักฐานกรณ์ของอักขระ

๓) ว่าเป็น ฯ

(ปี 2545) ภิกษุผู้นับเข้าในจำนวนสงฆ์ผู้ทำกรรมนั้นๆ ต้องเป็นภิกษุเช่นไร?

เวลาทำสังฆกรรม ภิกษุที่อยู่ในสีมาเดียวกัน นับเข้าในจำนวนสงฆ์ผู้ทำกรรมทั้งหมดใช่หรือไม่? จงอธิบาย

ตอบ ต้องเป็นภิกษุปกติ ไม่ถูกสงฆ์ยกเสียจากหมู่ด้วยอุกเขปนียกรรม มีสังวาสเสมอด้วยสงฆ์ และเป็นสมานสังวาสของกันและกัน ฯ

ไม่ใช่ เพราะภิกษุที่เหลือจากจำนวนผู้ไม่มาเข้ากรรม เป็นผู้ควรให้ฉันทะ สงฆ์ทำกรรมเพื่อภิกษุใด ภิกษุนั้นก็ไม่นับเข้าในจำนวนสงฆ์ และไม่ใช่ผู้ควรให้ฉันทะ แต่เป็นผู้ควรเข้ากรรมนั้น ฯ

(ปี 2544) อปโลกนกรรมมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? สงฆ์ผู้ทำสังฆกรรม มีกำหนดจำนวนไว้อย่างไร?

ตอบ มี ๕ อย่างคือ

๑) นิสสารณา นาสนะสามเณรผู้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาคเจ้า

๒) โอสารณา รับสามเณรผู้ถูกนาสนะแล้วกลับประพฤติเรียบร้อย ให้เข้าหมู่

๓) ภัณฑูกรรม บอกขออนุญาตปลงผมคนผู้จะบวชอันภิกษุจะทำเอง

๔) พรหมทัณฑ์ ประกาศไม่ว่ากล่าวภิกษุหัวดื้อว่ายาก

๕) กัมมลักขณะ อปโลกน์แจกอาหารในโรงฉันเป็นต้น

มีกำหนดจำนวนไว้ดังนี้

จตุวรรค สงฆ์มีจำนวน ๔ รูป

ปัญจวรรค สงฆ์มีจำนวน ๕ รูป

ทสวรรค สงฆ์มีจำนวน ๑๐ รูป

วีสติวรรค สงฆ์มีจำนวน ๒๐ รูป

(ปี 2543) การตั้งญัตติและสวดอนุสาวนามีอยู่ในกรรมอะไรบ้าง ในสังฆกรรมทั้ง ๔?

สังฆกรรม ๔ นั้น อย่างไหนต้องทำในสีมา อย่างไหนทำนอกสีมาก็ได้?

ตอบ การตั้งญัตติ มีในญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ส่วนการสวดอนุสาวนา มีในญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ฯ

ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ต้องทำในสีมาเท่านั้น ทำนอกสีมาไม่ได้ เพราะต้องตั้งญัตติ ส่วนอปโลกนกรรม ทำนอกสีมาก็ได้ เพราะไม่ต้องตั้งญัตติ

สีมา

- **คำทักนิมิต**

ในทิศตะวันออก ว่าดังนี้ " ปุรตฺถิมาย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศตะวันออก อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศตะวันออกเฉียงใต้ ว่าดังนี้ " ปุรตฺถิมาย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศตะวันออก อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศใต้ ว่าดังนี้ " ทกฺขิณาย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า" ในทิศใต้ อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศตะวันตกเฉียงใต้ ว่าดังนี้ " ทกฺขิณาย อนุทิ สาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศใต้ อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศตะวันตก ว่าดังนี้ " ปจฺฉิมาย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศตะวันตก อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ว่าดังนี้ " ปจฺฉิมาย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศตะวันตก อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศเหนือ ว่าดังนี้ " อุตฺตราย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศเหนือ อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ว่าดังนี้ " อุตฺตราย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศเหนือ อะไรเป็นนิมิต . "

(ปี 2557) จงอธิบายความหมายคำต่อไปนี้

ก. สัตตัพภันตรสีมา ข. อุทกุกเขปสีมา

ตอบ ก. สัตตัพภันตรสีมา ได้แก่สีมาในป่าหาคนตั้งบ้านเรือนมิได้ กำหนดเขตแห่งสามัคคีในชั่ว ๗ อัพภันดรโดยรอบ นับแต่ที่สุดแนวแห่งสงฆ์ออกไป (๗ อัพภันดร คือ ๔๙ วา)

ข. อุทกุกเขปสีมา ได้แก่สีมามีกำหนดเขตสามัคคีด้วยชั่ววักน้ำสาดแห่งคนมีอายุและกำลังเป็นปานกลาง ฯ

(ปี 2556) นิมิตรอบโรงอุโบสถ มีความสำคัญอย่างไร? คำทักนิมิตในทิศตะวันออกว่าอย่างไร?

ตอบ มีความสำคัญ คือใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อกำหนดเขตสีมาสำหรับทำสังฆกรรม ฯ

คำทักนิมิตในทิศตะวันออกว่า “ปุรตฺถิมาย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ” ฯ

(ปี 2556) สีมาเป็นหลักสำคัญแห่งสังฆกรรมอย่างไร? พัทธสีมามีกำหนดขนาดพื้นที่ไว้อย่างไร?

ตอบ สีมาเปน็ เขตประชมุ ของสงฆ์ผู้ทำกรรม พระศาสดาทรงพระอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำภายในสีมาเพื่อจะรักษาสามัคคีในสงฆ์ ฯ

อย่างนี้ คือ กำหนดไม่ให้สมมติสีมาเล็กเกินไปจนจุภิกษุ ๒๑ รูปนั่งไม่ได้และไม่ให้สมมติสีมาใหญ่เกินไปกว่า ๓ โยชน์ ฯ

(ปี 2555) พัทธสีมา มีกี่ชนิด? อะไรบ้าง? สีมาผูกเฉพาะบริเวณอุโบสถเรียกว่าอะไร?

ตอบมี ๓ ชนิดคือ สีมาผูกเฉพาะบริเวณโรงอุโบสถ เรียกขัณฑสีมา ๑ สีมาผูกทั่ววัด เรียกมหาสีมา ๑ สีมาผูก ๒ ชั้น ๑ ฯ เรียกว่าขัณฑสีมา ฯ

(ปี 2554) สีมา คืออะไร? มีความสำคัญอย่างไร?

ตอบ คือ เขตประชุมของสงฆ์ผู้ทำสังฆกรรม ฯ

มีความสำคัญอย่างนี้ พระศาสดาทรงพระอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกัน ทำสังฆกรรมภายในสีมา เพื่อจะรักษาสามัคคีในสงฆ์ อันความสามัคคี ย่อมเป็นกำลังใหญ่ของหมู่ ขาดความสามัคคีแล้ว หมู่ย่อมไม่ตั้งถาวร ถ้าไม่มีสีมาก็ไม่มีเขตประชุม สีมาจึงมีความสำคัญอย่างนี้ ฯ

(ปี 2553) นิมิตที่อยู่รอบโรงอุโบสถ มีไว้เพื่อประโยชน์อะไร? จงเขียนคำทักนิมิตในทิศตะวันตกเฉียงใต้มาดู?

ตอบ มีไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายกำหนดเขตการทำสังฆกรรม ฯ ทกฺขิณาย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํฯ

(ปี 2553) จงอธิบายความหมายของวิสุงคามสีมา และสัตตัพภันตรสีมา

ตอบ วิสุงคามสีมา หมายถึงเขตแห่งสามัคคีที่สงฆ์ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตยกให้เป็นแผนกหนึ่งจากบ้าน ฯ

สัตตัพภันตรสีมา หมายถึงเขตแห่งสามัคคีในป่าหาคนตั้งบ้านเรือนไม่ได้ชั่ว ๗ อัพภันดร (๔๙ วา) โดยรอบ นับแต่ที่สุดแห่งสงฆ์ออกไป ฯ

(ปี 2552) การผูกพัทธสีมาในบัดนี้ มีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ มีขั้นตอนดังนี้

๑. พื้นที่อันจะสมมติเป็นสีมาต้องได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาก่อน
๒. ประชุมภิกษุผู้อยู่ในเขตวิสุงคามสีมาหรือนำฉันทะของเธอมาแล้วสวดถอนเป็นแห่ง ๆ ไปกว่าจะเห็นว่าพอดี พึงสวดถอนติจีวราวิปปวาสก่อนแล้วจึงสวดถอนสมานสังวาสสีมา
๓. เตรียมนิมิตไว้ตามทิศ
๔. เมื่อสมมติสีมา ต้องประชุมภิกษุผู้อยู่ภายในนิมิตหรือนำฉันทะของเธอมา แล้วออกไปทักนิมิต
๕. กลับมาสวดสมมติสมานสังวาสสีมาก่อนแล้ว สวดสมมติติจีวราวราวิปปวาสสีมา ฯ

(ปี 2551) ติจีวราวิปปวาสสีมา และ อุทกุกเขปสีมา ได้แก่สีมาเช่นไร ?

ตอบ ติจีวราวิปปวาสสีมา ได้แก่ สีมาที่สงฆ์สมมติให้เป็นแดนไม่อยู่ปราศจากไตรจีวรได้ในเขตสีมานั้น

อุทกุกเขปสีมา ได้แก่ สีมาที่กำหนดเขตแห่งสามัคคีด้วยชั่ววักน้ำสาดแห่งคนมีอายุและกำลังปานกลาง ฯ

(ปี 2550) สีมาสังกระ คืออะไร? สงฆ์จะทำสังฆกรรมในสีมาเช่นนั้นได้หรือไม่อย่างไร?

ตอบ คือ สีมาที่สมมติคาบเกี่ยวกันระหว่างสีมาที่สมมติไว้เดิมและสีมาที่สมมติขึ้นใหม่ ฯ

สงฆ์ทำสังฆกรรมในสีมาที่สมมติไว้เดิมได้ แต่ทำในสีมาที่สมมติขึ้นใหม่ไม่ได้ ฯ

(ปี 2548) สีมาเป็นหลักสำคัญแห่งสังฆกรรมอย่างไร ? พัทธสีมามีกำหนดขนาดพื้นที่ไว้อย่างไร ?

ตอบ สีมาเป็นเขตประชุมของสงฆ์ผู้ทำกรรม พระศาสดาทรงพระอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำภายในสีมา เพื่อจะรักษาสามัคคีในสงฆ์ ฯ

อย่างนี้ คือ กำหนดไม่ให้สมมติสีมาเล็กเกินไปจนจุภิกษุ ๒๑ รูป นั่งไม่ได้และไม่ให้สมมติสีมาใหญ่เกินไปกว่า ๓ โยชน์ ฯ

(ปี 2547) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสร้างโรงอุโบสถแล้ว ภายหลังรื้อสร้างใหม่ จะต้องขอพระราชทานวิสุงคามสีมาใหม่หรือไม่? จงชี้แจง

ตอบ ถ้าสร้างอยู่ในเขตวิสุงคามสีมาเดิมที่ได้รับพระราชทานไว้ ไม่ต้องขอพระราชทานใหม่ แต่ถ้าสร้างพ้นเขตวิสุงคามสีมาที่กำหนดเดิมนั้น ต้องขอพระราชทานวิสุงคามสีมาใหม่ ฯ

(ปี 2546) สีมามีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? แดนที่มีสังวาสเสมอกันเรียกว่าอะไร? มีประโยชน์อย่างไร?

ตอบ มี ๒ ประเภท ฯ คือ

๑) พัทธสีมา

๒) อพัทธสีมา ฯ

เรียกว่า สมานสังวาสสีมา ฯ

มีประโยชน์อย่างนี้ คือ ภิกษุผู้อยู่ในเขตนี้ มีสิทธิในอันจะเข้าอุโบสถ ปวารณา และสังฆกรรมร่วมกัน เป็นแดนที่กำหนดความพร้อมเพรียง ภิกษุผู้อยู่ในสีมานี้ทั้งหมดเข้าประชุมกันเป็นสงฆ์ หรือนำฉันทะของภิกษุผู้ไม่มาเข้าประชุม เรียกว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ฯ

(ปี 2546) การทักนิมิตในทิศทั้ง ๘ นั้น ทักทิศละหนถูกต้องหรือไม่? เพราะเหตุไร?

จงเขียนคำทักนิมิตในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มาดู?

ตอบ ไม่ถูกต้อง ฯ ที่ถูกต้องนั้นเมื่อเริ่มต้นทักนิมิตในทิศบูรพาแล้ว ทักมาโดยลำดับจนถึงนิมิตสุด ต้องวนไปทักนิมิตในทิศบูรพาซ้ำอีก ฯ คำทักนิมิตในทิศตะวันออกเฉียงเหนือว่าดังนี้ " อุตฺตราย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํ " ฯ

(ปี 2545) วิสุงคามสีมา พัทธสีมา ได้แก่สีมาเช่นไร?

กฐิน เป็นสังฆกรรมอะไร? การรับกฐิน ตลอดจนถึงกราน ต้องทำในสีมาอย่างเดียว หรือทำนอกสีมาก็ได้?

ตอบ วิสุงคามสีมา ได้แก่เขตที่สงฆ์ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตยกให้เป็นแผนกหนึ่งจากบ้าน ฯ

พัทธสีมา ได้แก่วิสุงคามสีมานั้นเองอันสงฆ์ผูกแล้ว คือสมมติเป็นสมานสังวาสสีมาแล้ว ฯ

เป็นญัตติทุติยกรรม ฯ การรับกฐิน การอปโลกน์เพื่อให้ผ้ากฐิน และการกรานกฐิน

ทำในสีมาหรือนอกสีมาก็ได้ การสวดญัตติทุติยกรรมวาจาให้ผ้ากฐิน ต้องทำในสีมาอย่างเดียว ฯ

(ปี 2544) วัตถุที่ใช้เป็นนิมิตกำหนดเขตสีมามีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ปัจจุบันนิยมใช้วัตถุอะไรเป็นนิมิต ? และวัตถุที่จะใช้เป็นนิมิตนั้นได้มีกำหนดไว้อย่างไร ?

ตอบ มี ๘ อย่างคือ

๑) ภูเขา

๒) ศิลา

๓) ป่าไม้

๔) ต้นไม้

๕) จอมปลวก

๖) หนทาง

๗) แม่น้ำ

๘) น้ำ

ใช้ศิลาเป็นนิมิต มีกำหนดไว้ดังนี้

๑) เป็นศิลาหินแท้ หินปนแร่ ใช้ได้ทั้งหมด

๒) เป็นศิลามีก้อนโตไม่ถึงตัวช้าง ขนาดเท่าศีรษะโคหรือกระบือเขื่อง ๆ

๓) เป็นศิลาแท่งเดียว

๔) อย่างเล็กขนาดเท่าก้อนน้ำอ้อยหนัก ๓๒ ปะละ ราว ๕ ชั่งก็ใช้ได้

(ปี 2544) สมานสังวาสสีมา และติจีวราวิปปวาสสีมา ได้แก่สีมาเช่นไร?

ในการถอน และสมมติ สีมาทั้ง ๒ นี้ มีวิธีปฏิบัติก่อนหลังอย่างไร?

ตอบ สีมาที่ทรงพระอนุญาตให้สงฆ์สมมติเป็นแดนมีสังวาสเสมอกัน ภิกษุผู้อยู่ในเขตนี้มีสิทธิในอันจะเข้าอุโบสถ ปวารณา และสังฆกรรมร่วมกันเรียกว่าสมานสังวาสสีมา สมานสังวาสสีมานี้ ทรงพระอนุญาตให้สมมติติจีวราวิปปวาส ซ้ำลงได้อีก เว้นบ้าน และอุปจารบ้านอันตั้งอยู่ในสีมานั้น เมื่อได้สมมติอย่างนี้แล้ว แม้ภิกษุอยู่ห่างจากไตรจีวรในสีมานั้น ก็ไม่เป็นอันอยู่ปราศ เรียกว่าติจีวราวิปปวาสสีมา ฯ

ในการถอน ให้ถอนติจีวราวิปปวาสสีมาก่อน ถอนสมานสังวาสสีมาภายหลังในการสมมติ ให้สมมติสมานสังวาสสีมาก่อน สมมติติจีวราวิปปวาสสีมาภายหลัง

(ปี 2543) พัทธสีมามีกำหนดขนาดพื้นที่ไว้หรือไม่? ถ้ามี กำหนดไว้อย่างไร?

สถานที่ที่เป็นสีมาตามพระวินัยไม่ได้ มีหรือไม่? เพราะเหตุใด?

ตอบ มีกำหนดไว้ คือกำหนดไม่ให้สมมติสีมาเล็กเกินไปจนจุภิกษุ ๒๑ รูป นั่งไม่ได้และไม่ให้สมมติสีมาใหญ่เกินไปกว่า ๓ โยชน์ สีมาเล็กเกินไปใหญ่เกินไป เป็นสีมาวิบัติ ใช้ไม่ได้ ฯ

ไม่มี เพราะในป่าที่ไม่มีบ้าน ก็จัดเป็นสัตตัพภันตรสีมา ในน่านน้ำที่ได้ขนาด ก็จัดเป็นอุทกุกเขปสีมา ผืนแผ่นดินที่มีหมู่บ้าน ก็จัดเป็นคามสีมา แม้สีมันตริกซึ่งคั่นระหว่างมหาสีมากับขัณฑสีมาก็จัดเป็นคามสีมา ฯ

กฐิน

(ปี 2557) ผ้าที่ไม่ทรงอนุญาตให้ใช้เป็นผ้ากฐิน ได้แก่ผ้าเช่นไรบ้าง?

ตอบ เช่นนี้ คือ

๑. ผ้าที่ไม่ได้เป็นสิทธิ เช่น ผ้าที่ขอยืมเขามา

๒. ผ้าที่ได้มาโดยอาการอันมิชอบ คือทำนิมิตได้มา พูดเลียบเคียงได้มาและผ้าเป็นนิสสัคคีย์

๓. ผ้าที่ได้มาโดยบริสุทธิ์ แต่เก็บค้างคืนไว้ ฯ

(ปี 2557) ภิกษุผู้กรานกฐินแล้ว ย่อมได้อานิสงส์อะไรบ้าง?

ตอบ ๑. เที่ยวไปไม่ต้องบอกลาตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลวรรค ในปาจิตติยกัณฑ์

๒. เที่ยวจาริกไปไม่ต้องถือเอาไตรจีวรไปครบสำรับ

๓. ฉันคณะโภชน์ได้

๔. เก็บอติเรกจีวรไว้ได้ตามปรารถนา

๕. จีวรอันเกิดขึ้นในที่นั้นเป็นของได้แก่พวกเธอ

ทั้งได้โอกาสขยายเขตจีวรกาลให้ยาวออกไปตลอด ๔ เดือนฤดูเหมันต์ด้วย ฯ

(ปี 2556) กรานกฐิน ได้แก่การทำอย่างไร ? จงเขียนคำอนุโมทนากฐินมาดู

ตอบ ได้แก่ เมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในเดือนท้ายฤดูฝน พอจะทำเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งผู้เหมาะสม ภิกษุ ผู้ได้รับผ้านั้นนำไปทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งให้แล้วเสร็จในวันนั้น แล้วมา บอกแก่ภิกษุผู้ยกผ้านั้นให้ เพื่ออนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ทั้งหมดนี้คือกรานกฐิน ฯ

คำอนุโมทนากฐินว่า อตฺถตํ ภนฺเต สงฺฆสฺส กฐินํ ธมฺมิโก กฐินตฺถาโร อนุโมทามิ ฯ

(ปี 2554) สงฆ์ผู้มีสิทธิรับผ้ากฐิน ต้องมีคุณสมบัติอย่างไร?

ภิกษุผู้ควรครองผ้ากฐิน พึงมีคุณสมบัติอะไรบ้าง? จงบอกมาสัก ๕ ข้อ

ตอบ ต้องเป็นผู้จำพรรษามาแล้วถ้วนไตรมาสไม่ขาดในอาวาสเดียวกัน มีจำนวนตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ฯ

พึงมีคุณสมบัติอย่างนี้ คือ (ให้ตอบเพียง ๕ ข้อ ใน ๘ ข้อต่อไปนี้)

๑. รู้จักบุพพกรณ์

๒. รู้จักถอนไตรจีวร

๓. รู้จักอธิษฐานไตรจีวร

๔. รู้จักการกราน

๕. รู้จักมาติกา คือหัวข้อแห่งการเดาะกฐิน

๖. รู้จักปลิโพธกังวลเป็นเหตุยังไม่เดาะกฐิน

๗. รู้จักการเดาะกฐิน

๘. รู้จักอานิสงส์กฐิน ฯ

(ปี 2554) ภิกษุถือว่าได้รับอานิสงส์กฐินแล้ว เข้าบ้านในเวลาวิกาลโดยไม่บอกลา ต้องอาบัติอะไรหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ในกรณีที่รับนิมนต์แล้ว ไปในที่นิมนต์ ภายหลังภัตรเข้าบ้านโดยไม่บอกลา ไม่ต้องอาบัติ ซึ่งได้รับยกเว้นด้วยอานิสงส์ที่ว่าเที่ยวไปไม่ต้องบอกลา ตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค ในปาจิตติยกัณฑ์ ฯ

แต่ในกรณีที่ไม่ได้รับนิมนต์ เข้าบ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่งรัตนวรรค ในปาจิตติยกัณฑ์ ยกเว้นในกรณีรีบด่วน เช่นภิกษุถูกงูกัดรีบเข้าไปเพื่อหายาหรือตามหมอ ฯ

(ปี 2553) กฐิน เป็นสังฆกรรมอะไร? การรับกฐิน ตลอดจนถึงการกราน ต้องทำในสีมาเท่านั้น หรือทำนอกสีมาก็ได้?

ตอบ เป็นญัตติทุติยกรรม ฯ

การรับกฐิน การอปโลกน์เพื่อให้ผ้ากฐิน และการกรานกฐินทำในสีมาหรือนอกสีมาก็ได้ การสวดญัตติทุติยกรรมวาจาให้ผ้ากฐิน ต้องทำในสีมาเท่านั้น ฯ

(ปี 2551) ผ้าที่ไม่ทรงอนุญาตให้ใช้เป็นผ้ากฐิน ได้แก่ผ้าเช่นไรบ้าง?

ตอบ เช่นนี้ คือ

๑. ผ้าที่ไม่ได้เป็นสิทธิ เช่น ผ้าที่ขอยืมเขามา

๒. ผ้าที่ได้มาโดยอาการอันมิชอบ คือ ทำนิมิตได้มา พูดเลียบเคียงได้มา และผ้าเป็นนิสสัคคีย์

๓. ผ้าที่ได้มาโดยบริสุทธิ์ แต่เก็บค้างคืนไว้ ฯ

(ปี 2550) การอปโลกน์ และ การสวดเพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นสังฆกรรมประเภทใด?

การกรานกฐินด้วยผ้าสังฆาฏิ พึงกล่าวว่าอย่างไร?

ตอบ การอปโลกน์เพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นอปโลกนกรรม

การสวดเพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นญัตติทุติยกรรม ฯ

ว่า อิมาย สงฺฆาฏิยา กฐินํ อตฺถรามิ ฯ

(ปี 2549) กรานกฐิน คืออะไร? อธิบายพอเข้าใจ

ตอบ คือเมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในเดือนท้ายฤดูฝน พอจะทำเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่ง ภิกษุผู้ได้รับผ้านั้นเอาไปทำเป็นจีวรแล้วเสร็จในวันนั้นแล้วมาบอกแก่ภิกษุ ผู้ยกผ้านั้นให้เพื่ออนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ทั้งหมดนี้คือกรานกฐิน ฯ

(ปี 2548) ภิกษุได้รับอานิสงส์กฐิน เข้าบ้านในเวลาวิกาลโดยไม่บอกลา ต้องอาบัติอะไรหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ในกรณีที่รับนิมนต์แล้ว ไปในที่นิมนต์ ภายหลังภัตรเข้าบ้านโดยไม่บอกลา ไม่ต้องอาบัติ ซึ่งได้รับยกเว้นด้วยอานิสงส์ที่ว่าเที่ยวไปไม่ต้องบอกลา ตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค ในปาจิตติยกัณฑ์ ฯ

แต่ในกรณีที่ไม่ได้รับนิมนต์เข้าบ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่งรัตนวรรคในปาจิตติยกัณฑ์ ยกเว้นในกรณีรีบด่วน เช่นภิกษุถูกงูกัดรีบเข้าไปเพื่อหายาหรือตามหมอ ฯ

(ปี 2547) สงฆ์ผู้ทำกรรมในการให้ผ้ากฐิน มีกำหนดจำนวนอย่างน้อยไว้เท่าไร?

ที่กำหนดไว้อย่างนั้น มีพระพุทธประสงค์อย่างไร?

ตอบ มี ๕ รูปเป็นอย่างน้อย ฯ มีพระพุทธประสงค์ว่า ภิกษุรูปหนึ่งเป็นบุคคลผู้รับผ้ากฐิน เหลืออีก ๔ รูปเป็นสงฆ์ กรานและอนุโมทนา จึงกำหนดอย่างนั้น ฯ

(ปี 2546) คำว่า " กฐิน " เป็นชื่อของอะไร? มีชื่อเรียกอย่างนั้นเพราะเหตุไร? การกรานกฐินนั้น มีวิธีปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ เป็นชื่อของสังฆกรรมอย่างหนึ่ง ฯ เพราะมีชื่อออกจากไม้สะดึงที่ลาดหรือกางออก เพื่อขึงจีวรเย็บ ฯ

มีวิธีปฏิบัติอย่างนี้ คือ เมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในกาลเช่นนั้นพอจะทำเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่ง เพื่อประโยชน์นี้ ภิกษุผู้ได้รับผ้านั้นเอาไปทำจีวรให้เสร็จในวันนั้น แล้วมาบอกภิกษุผู้ยกผ้านั้นให้เพื่ออนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ฯ

(ปี 2546) ไตรจีวร กำหนดให้เรียกผ้านุ่งว่า อันตรวาสก เรียกผ้าห่มว่า อุตตราสงค์ เรียกผ้าทาบว่า สังฆาฏิ ในเวลาไหนบ้าง? ผ้า ๓ ผืนนั้น กำหนดให้เรียกว่า จีวร ในเวลาไหนบ้าง?

ตอบ ในเวลาดังต่อไปนี้ คือ ในเวลาบอกบาตรจีวรแก่อุปสัมปทาเปกขะ ในเวลาอธิษฐานเป็นผ้าครอง ในเวลาปัจจุทธรณ์ และในเวลากรานกฐิน ฯ

ในเวลาผ้า ๓ ผืนนั้น เป็นนิสสัคคีย์เพราะอยู่ปราศ คำเสียสละเรียกว่าจีวรทุกผืน และในเวลาผ้าเหล่านั้นเป็นอติเรกจีวร คำวิกัป คำถอนวิกัป รวมเรียกว่าจีวรทั้งสิ้น ฯ

(ปี 2545) กฐินจะเดาะหรือไม่เดาะ กำหนดรู้ได้อย่างไร? ผ้าที่ทรงห้ามใช้เป็นผ้ากฐินได้แก่ผ้าเช่นไรบ้าง?

ตอบ กฐินเดาะ กำหนดรู้ได้ด้วยอาวาสปลิโพธและจีวรปลิโพธขาด หรือสิ้นเขตจีวรกาลที่ขยายออกไปอีก ๔ เดือน กฐินไม่เดาะ กำหนดรู้ได้ด้วยอาวาสปลิโพธหรือ จีวรปลิโพธอย่างใดอย่างหนึ่งยังไม่ขาด และยังอยู่ในเขตจีวรกาลที่ขยายออกไปอีก ๔ เดือน ฯ

เช่นนี้ คือ

๑) ผ้าที่ไม่ได้เป็นสิทธิ เช่น ผ้าที่ขอยืมเขามา

๒) ผ้าที่ได้มาโดยอาการอันมิชอบ คือทำนิมิตได้มา

๓) ผ้าที่ได้มาโดยการพูดเลียบเคียง

๔) ผ้าเป็นนิสสัคคีย์

๕) ผ้าที่ได้มาโดยทางบริสุทธิ์ แต่เก็บไว้ค้างคืน ฯ

(ปี 2543) วัดมีพระจำพรรษาวัดละ ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง ทายกประสงค์จะถวายกฐิน นิมนต์พระมารวมในวัดเดียวกันเพื่อรับกฐิน เป็นกฐินหรือไม่? เพราะเหตุใด? ในคัมภีร์บริวาร ภิกษุผู้ควรกรานกฐินประกอบด้วยองค์เท่าไร? บอกมา ๓ ข้อ

ตอบ ไม่เป็นกฐิน เพราะองค์กำหนดสิทธิของภิกษุผู้จะกรานกฐินมี ๓ คือ

๑) เป็นผู้จำพรรษาถ้วนไตรมาสไม่ขาด

๒) อยู่ในอาวาสเดียวกัน

๓) ภิกษุมีจำนวนตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป

ประกอบด้วยองค์ ๘ (เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ)

๑) รู้จักบุพพกรณ์

๒) รู้จักถอนไตรจีวร

๓) รู้จักอธิษฐานไตรจีวร

๔) รู้จักการกราน

๕) รู้จักมาติกาคือหัวข้อแห่งการเดาะกฐิน

๖) รู้จักปลิโพธกังวลเป็นเหตุยังไม่เดาะกฐิน

๗) รู้จักการเดาะกฐิน

๘) รู้จักอานิสงส์กฐิน

สมมติเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์

(ปี 2556) เจ้าอธิการตามพระวินัยหมายถึงใคร? สงฆ์พึงสวดสมมติเจ้าอธิการด้วยกรรมวาจาประเภทใด?

ตอบ หมายถึง ภิกษุผู้ได้รับสมมติจากสงฆ์ให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์นั้น ๆ ฯ

พึงสวดสมมติด้วยญัตติทุติยกรรม ฯ

(ปี 2551) ภิกษุผู้ได้รับสมมติจากสงฆ์ให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์นั้นๆ เรียกว่าอะไร? พึงสวดสมมติด้วยกรรมวาจาประเภทใด? **ตอบ** เรียกว่า เจ้าอธิการ ฯ พึงสวดสมมติด้วยญัตติทุติยกรรม ฯ

(ปี 2544) ภิกษุผู้ควรได้รับสมมติให้เป็นภัตตุทเทสกะ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติเช่นไร?

ภัตรที่ควรแจกเฉพาะมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้คือ

๑) เว้นอคติ ๔ คือฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยาคติ

๒) รู้จักภัตรที่ควรแจกหรือมิควรแจก

๓) รู้จักลำดับที่พึงแจก

มี ๕ อย่างคือ

๑) อาคันตุกภัตร อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุอาคันตุกะ

๒) คมิยภัตร อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุผู้จะไปอยู่ที่อื่น

๓) คิลานภัตร อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุอาพาธ

๔) คิลานุปัฏฐากภัตร อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุผู้พยาบาลไข้

๕) กุฏิภัตร อาหารที่เขาถวายแก่ภิกษุผู้อยู่ในกุฏิที่เขาสร้าง

(ปี 2543) คำว่า “เจ้าอธิการ” ในพระวินัยหมายถึงใคร? มีกี่แผนก? อะไรบ้าง?

การให้ภิกษุถือเสนาสนะเป็นหน้าที่ของใคร? ผู้นั้นพึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ หมายถึงภิกษุที่สงฆ์สมมติให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำกิจการของสงฆ์

มี ๕ แผนก คือ

๑) เจ้าอธิการแห่งจีวร

๒) เจ้าอธิการแห่งอาหาร

๓) เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ

๔) เจ้าอธิการแห่งอาราม

๕) เจ้าอธิการแห่งคลัง ฯ

เป็นหน้าที่ของเจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ พึงปฏิบัติอย่างนี้ คือ เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะพึงกำหนดฐานะของภิกษุผู้ถือเสนาสนะว่า เป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย เป็นผู้มีอุปการะแก่สงฆ์หรือหามิได้ เป็นผู้เล่าเรียนหรือประกอบกิจในทางใดบ้าง เป็นต้น แล้วพึงให้ถือเสนาสนะ ฯ

พระทัพพมัลลบุตร

- เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ มีหน้าที่เป็นผู้แจกเสนาสนะให้ภิกษุถือ เรียก**เสนาสนคาหาปกะ**
- การแจกมี ๒ อย่าง แจกอาหารอันเขานำมามอบถวาย ๑ รับนิมนต์ไว้แล้ว ส่งพระไปรับที่บ้านเรือนของเขา ๑. ชื่อว่า**ภัตตุทะทสกะ** หมายเอาการแจกอย่างหลัง แปลว่า ผู้ชี้ภัตรหรือผู้ ระบุภัตร.

(ปี 2555) พระทัพพมัลลบุตร มีความดำริอย่างไร พระศาสดาทรงทราบแล้วทรงสาธุการ ตรัสให้สงส์สมมติให้ท่านรับหน้าที่อะไรบ้าง?

ตอบ ท่านดำริว่า ท่านอยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ควรจะรับธุระของสงฆ์จึงกราบทูลพระศาสดาทรงสาธุการแล้ว ตรัสให้สงส์สมมติท่านให้เป็นภัตตุทเทสกะและเสนาสนคาหาปกะ ฯ

บรรพชาและอุปสมบท

(ปี 2557) ท่านศึกษาพระวินัยในเรื่องการอุปสมบทดีแล้ว จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้

ก. อภัพบุคคล ข. อุปสัมปทาเปกขะ ค. กรรมวาจา

ง. อนุสาวนา จ. อนุศาสน์

ตอบ ก. อภัพบุคคล คือบุคคลผู้ไม่ควรแก่การให้อุปสมบท ทรงห้ามไว้เป็นเด็ดขาด อุปสมบทไม่ขึ้น

ข. อุปสัมปทาเปกขะ คือผู้ประสงค์จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ

ค. กรรมวาจา คือวาจาที่สวดประกาศในการให้อุปสมบท

ง. อนุสาวนา คือวาจาที่สวดประกาศความปรึกษาและตกลงสงฆ์

จ. อนุศาสน์ คือกิจที่พึงทำภายหลังจากอุปสมบทเสร็จแล้ว มีการบอกนิสสัย ๔ บอกอกรณียกิจ ๔ เป็นต้น ฯ

(ปี 2555) อะไรเป็น บุพพกิจ และ ปัจฉิมกิจ แห่งอุปสมบทกรรม?

ตอบ การให้บรรพชาจนถึงสมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิกธรรมในสงฆ์ เป็นบุพพกิจแห่งอุปสมบทกรรม ฯ

การวัดเงาแดด การบอกประมาณแห่งฤดู การบอกส่วนแห่งวัน การบอกสังคีติ การบอกนิสัย ๔ การบอกอกรณียกิจ ๔ ในลำดับเวลาสวดกรรมวาจาจบ เป็นปัจฉิมกิจแห่งอุปสมบทกรรม ฯ

(ปี 2554) องคสมบัติของภิกษุผู้จะเป็นอุปัชฌาย์ให้อุปสมบท เป็นอาจารย์ให้นิสัยที่กำหนดไว้ในบาลีมีหลายอย่าง แม้บกพร่องบางอย่างก็ได้ แต่ที่ขาดไม่ได้คือองคสมบัติอะไร?

ตอบ ที่ขาดไม่ได้ คือ มีพรรษา ๑๐ หรือยิ่งกว่า ฯ

(ปี 2554) ในการอุปสมบท คนที่ได้ชื่อว่าลักเพศ ได้แก่คนเช่นไร?

ตอบ ได้แก่คนถือเพศภิกษุเอาเอง ด้วยตั้งใจจะปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุ ดังคำกล่าวว่า เดียรถีย์ปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุครั้งอโศกรัชกาล ถ้าคนนั้นเป็นแต่สักว่า ทรงเพศเพราะเหตุอย่างอื่น เป็นต้นว่าเพื่อหนีภัย ไม่จัดเป็นคนลักเพศ ฯ

(ปี 2553) บุรพกิจที่พึงทำเป็นเบื้องต้นก่อนแต่อุปสมบท คืออะไรบ้าง?

ในกิจเหล่านั้น กิจที่ต้องทำเป็นการสงฆ์ มีอะไรบ้าง?

ตอบ คือ ให้บรรพชา ขอนิสสัย ถืออุปัชฌายะ ขนานชื่อมคธแห่งอุปสัมปทาเปกขะและบอกนามอุปัชฌายะ บอกบาตรจีวร สั่งให้อุปสัมปทาเปกขะออกไปยืนข้างนอก สมมติภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ซักซ้อมอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิกธรรม เรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ ให้ขออุปสมบท สมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิกธรรมในสงฆ์ ฯ มี สมมติภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ซักซ้อมอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิกธรรม เรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ สมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิกธรรมในสงฆ์

(ปี 2553) อุปสัมปทาเปกขะจะสำเร็จเป็นพระภิกษุได้ เมื่อพระกรรมวาจาจารย์สวดถึงบาลีบทใด?

ตอบ ถึงบทว่า โส ภาเสยฺย ท้ายอนุสาวนาที่ ๓ ฯ

(ปี 2552) อันตรายิกธรรมที่ยกขึ้นถามอุปสมปทาเปกขะในการอุปสมบทนั้น ข้อที่เป็นอันตรายร้ายแรงถึงกับทำให้เป็นภิกษุไม่ได้ คือข้อใดบ้าง? **ตอบ** คือ ข้อว่า ไม่ใช่มนุษย์ ไม่ใช่บุรุษ อายุไม่ครบ 20 ปี ฯ

(ปี 2551) กรรมวาจาวิบัติเพราะสวดผิดฐานกรณ์นั้นอย่างไร ?

ตอบ คือ การสวดธนิตเป็นสิถิล ๑ สวดสิถิลเป็นธนิต ๑ สวดวิมุตเป็นนิคคหิต ๑ สวดนิคคหิตเป็นวิมุต ๑ ฯ

(ปี 2551) ในอุปสมบทกรรม อภัพพบุคคล หมายถึงใคร? จำแนกโดยประเภทมีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ หมายถึงบุคคลที่ทรงห้ามไม่ให้อุปสมบท ฯ

มี ๓ ประเภท คือ

๑. เพศบกพร่อง

๒. ประพฤติผิดพระธรรมวินัย

๓. ประพฤติผิดต่อกำเนิดของเขาเอง ฯ

(ปี 2550) การบรรพชาและการอุปสมบท สำเร็จด้วยวิธีอะไร?

นอกจากอภัพบุคคลและผู้มีบรรพชาโทษแล้ว บุคคลประเภทใดบ้างที่ถูกห้ามไม่ให้อุปสมบท?

ตอบ การบรรพชาสำเร็จด้วยวิธีไตรสรณคมน์ และการอุปสมบทสำเร็จด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมวาจา ฯ

คือ ๑. คนไม่มีอุปัชฌาย์

๒. คนไม่มีบาตร คนไม่มีจีวร หรือไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวร

๓. คนยืมบาตร จีวร หรือยืมทั้งบาตรทั้งจีวรเขามา ฯ

(ปี 2548) วัตถุสมบัติในการอุปสมบทคืออะไร? ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติอะไรบ้าง?

ตอบ คือผู้จะเข้ารับการอุปสมบท ฯ ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๕ ประการ คือ

๑.เป็นชาย

๒.มีอายุครบ ๒๐ ปี

๓.ไม่เป็นมนุษย์วิบัติ เช่นถูกตอน หรือเป็นกะเทย

๔.ไม่เคยทำอนันตริยกรรม

๕.ไม่เคยต้องปาราชิก หรือไม่เคยเข้ารีตเดียรถีย์ทั้งที่เป็นภิกษุ ฯ

(ปี 2548) อภัพพบุคคลที่ถูกห้ามอุปสมบทเพราะกระทำผิดต่อพระศาสนา มีกี่ประเภท? ใครบ้าง?

ตอบ มี ๗ ประเภท คือ

๑. คนฆ่าพระอรหันต์

๒. คนทำร้ายภิกษุณี ได้แก่ผู้ข่มขืนภิกษุณีในอัธยาจาร

๓. คนลักเพศ คือคนถือเพศเป็นภิกษุเอง

๔. ภิกษุไปเข้ารีตเดียรถีย์

๕. ภิกษุต้องปาราชิก

๖. ภิกษุทำสังฆเภท

๗. คนทำร้ายพระศาสดาจนถึงห้อพระโลหิต ฯ

(ปี 2547) บุรพกิจก่อนแต่อุปสมบท มีอะไรบ้าง? กิจทั้งหมดนั้นที่จัดเป็นญัตติกรรม ทำเป็นการสงฆ์ คือกิจอะไรบ้าง?

ตอบ มีการให้บรรพชา ขอนิสสัย ถืออุปัชฌายะ ขนานชื่อมคธแห่งอุปสัมปทาเปกขะ บอกนามอุปัชฌายะ บอกบาตรจีวร สั่งอุปสัมปทาเปกขะให้ออกไปยืนข้างนอก สมมติภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ซักซ้อมอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิกธรรม เรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ ให้ขออุปสมบท สมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิกธรรมในสงฆ์ ฯ

กิจเหล่านี้คือ การสมมติภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ซักซ้อมอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิกธรรม การเรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ การสมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิกธรรมในสงฆ์ จัดเป็นญัตติกรรม ทำเป็นการสงฆ์ ฯ

(ปี 2546) ศัพท์ว่า “ บรรพชา ” มีอธิบายว่าอย่างไร?

นอกจากคนมีอายุไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ และอภัพพบุคคลแล้ว ยังมีบุคคลจำพวกไหนอีกบ้างที่ห้ามไม่ให้อุปสมบท?

ตอบ มีอธิบายว่า ศัพท์นี้ หมายเอาการบวชทั่วไป รวมทั้งอุปสมบทด้วยก็มี หมายเอาเฉพาะการบวชเป็นบุรพประโยคแห่งอุปสมบทก็มี หมายถึงการบวชลำพังเป็นสามเณรก็มี ฯ

มีบุคคลที่ถูกห้ามไม่ให้อุปสมบทอีก ๓ จำพวก คือ

๑) คนไม่มีอุปัชฌาย์ หรือมีคนอื่นนอกจากภิกษุเป็นอุปัชฌาย์ หรือถือสงฆ์ ถือคณะเป็นอุปัชฌาย์

๒) คนไม่มีบาตร ไม่มีจีวร หรือไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวร

๓) คนยืมบาตร ยืมจีวรเขามาหรือยืมทั้งบาตรทั้งจีวรเขามา ฯ

(ปี 2545) ผู้ที่ถูกห้ามอุปสมบท เพราะทำผิดต่อพระศาสนา ได้แก่คนเช่นไร?

ในเวลาสวดกรรมวาจานั้น กำหนดด้วยสงฆ์นิ่งอยู่จนถึงบาลีคำใด อุปสมบทกรรมจึงจะนับว่าเป็นการสำเร็จ ?

ตอบ ได้แก่

๑) คนฆ่าพระอรหันต์

๒) คนทำร้ายภิกษุณี

๓) คนลักเพศ

๔) ภิกษุไปเข้ารีตเดียรถีย์

๕) ภิกษุต้องปาราชิกละเพศไปแล้ว

๖) ภิกษุผู้ทำสังฆเภท

๗) คนทำร้ายพระศาสดาจนถึงห้อพระโลหิต ฯ

กำหนดด้วยสงฆ์นิ่งอยู่จนถึงคำว่า โส ภาเสยฺย ที่แปลว่า ท่านผู้นั้นพึงพูดท้ายอนุสาวนาที่ ๓ จึงนับว่าเป็นการสำเร็จ ฯ

(ปี 2544) อภัพบุคคลในอุปสมบทกรรมได้แก่บุคคลเช่นไร? โดยวัตถุมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ปัจฉิมกิจแห่งการอุปสมบทมีอะไรบ้าง? ตอบเพียง ๒ ข้อ

ตอบ ได้แก่บุคคลที่ไม่สมควรแก่การอุปสมบท อุปสมบทไม่ขึ้น ถูกห้ามอุปสมบทตลอดชีวิต โดยวัตถุมี ๓ คือ

๑) พวกที่มีเพศบกพร่อง ไม่รู้ว่าเป็นชายหรือเป็นหญิง

๒) พวกประพฤติผิดพระธรรมวินัย เช่น ฆ่าพระอรหันต์ เป็นต้น

๓) พวกประพฤติผิดต่อกำเนิดของตน คือฆ่ามารดาบิดา

มี ๖ ข้อ (ตอบเพียง ๒ ข้อ) คือ

๑) วัดเงาแดดในทันที

๒) บอกประมาณแห่งฤดู

๓) บอกส่วนแห่งวัน

๔) บอกสังคีติ

๕) บอกนิสสัย ๔

๖) บอกอกรณียกิจ ๔

วิวาทาธิกรณ์

(ปี 2557) ภิกษุทะเลาะกันเรื่องสรรพคุณของยา จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ได้หรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ไม่ได้ ฯ เพราะวิวาทาธิกรณ์ มุ่งเฉพาะวิวาทปรารถพระธรรมวินัย ฯ

(ปี 2556) ภิกษุผู้ก่อวิวาทาธิกรณ์ อย่างไรชื่อว่าปรารถนาดี อย่างไรชื่อว่าปรารถนาเลว?

ตอบ ผู้ก่อวิวาทเพราะเห็นแก่พระธรรมวินัย (ปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ) ชื่อว่าทำด้วยปรารถนาดี

ผู้ก่อวิวาทด้วยทิฐิมานะ แม้รู้ว่าผิดก็ขืนทำ (ประกอบด้วยโลภะ โทสะ โมหะ) ชื่อว่าทำด้วยปรารถนาเลว ฯ

(ปี 2551) วิวาทาธิกรณ์ คืออะไร? ระงับได้ด้วยอธิกรณสมถะข้อใดบ้าง?

ตอบ คือ การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัย ฯ ด้วยสัมมุขาวินัยและเยภุยยสิกา ฯ

(ปี 2549) ภิกษุ ๒ ฝ่ายก่อวิวาทเพราะปรารถนาดีก็มี เพราะปรารถนาเลวก็มี อยากทราบว่าอย่างไรชื่อว่าก่อวิวาทเพราะปรารถนาดี อย่างไรชื่อว่าก่อวิวาท เพราะปรารถนาเลว?

ตอบ ผู้ใดตั้งวิวาทเพราะเห็นแก่พระธรรมวินัย ผู้นั้นชื่อว่าทำด้วยปรารถนาดี

ผู้ใดตั้งวิวาทด้วยทิฐิมานะ แม้รู้ว่าผิดก็ขืนทำ ผู้นั้นชื่อว่าทำด้วยปรารถนาเลว ฯ

(ปี 2549) ทิฏฐิสามัญญตา ความเป็นผู้มีความเห็นร่วมกันกับส่วนใหญ่ ไม่ถือแต่มติของตน เป็นธรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ภิกษุปฏิบัติอย่างไร จึงจะรักษาธรรมนั้นได้ ?

ตอบ ปฏิบัติอย่างนี้คือ เคารพในพระศาสดา ในพระธรรมวินัย และเคารพในสงฆ์ผู้เป็นเจ้าหน้าที่รักษาพระธรรมวินัย สำคัญมติของสงฆ์นั้นว่า เป็นเนตติอันตนควรเชื่อถือและทำตาม ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ ย่อมรักษาทิฏฐิสามัญญตานั้นไว้ได้ ฯ

(ปี 2546) สัมมุขาวินัยสำหรับระงับวิวาทาธิกรณ์นั้น มีวิธีอย่างไร?

อธิกรณ์ที่ภิกษุจะพึงยกขึ้นว่านั้น ต้องเป็นเรื่องที่มีมูล ก็เรื่องที่มูลนั้นมีลักษณะเช่นไร?

ตอบ มีวิธีอย่างนี้ คือ

๑) ด้วยการตกลงกันเอง

๒) ด้วยการตั้งผู้วินิจฉัย

๓) ด้วยอำนาจแห่งสงฆ์ ฯ

มีลักษณะ ๓ ประการ คือ

๑) เรื่องที่ได้เห็นเอง

๒) เรื่องที่ได้ยินเอง หรือมีผู้บอกและเชื่อว่าเป็นจริง

๓) เรื่องที่เว้นจาก ๒ สถานนั้น แต่รังเกียจโดยอาการ ฯ

(ปี 2544) วิวาทาธิกรณ์คืออะไร? วิวาทาธิกรณ์นั้น ระงับด้วยอธิกรณสมถะกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ คืออธิกรณ์ที่เกิดจากการทะเลาะกัน โต้เถียงกัน โดยปรารภพระธรรมวินัย

ด้วยอธิกรณสมถะ ๒ อย่างคือ

๑) สัมมุขาวินัย

๒) เยภุยยสิกา

อนุวาทาธิกรณ์

(ปี 2555) อนุวาทาธิกรณ์ คืออะไร? ระงับด้วยอธิกรณสมถะเท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ คือ การโจทกันด้วยอาบัตินั้น ๆ ฯ ระงับด้วยอธิกรณสมถะ ๔ อย่าง คือ ๑.สัมมุขาวินัย ๒.สติวินัย ๓,อมูฬหวินัย ๔,ตัสสปาปิยสิกา ฯ

(ปี 2552) ภิกษุเสียสีลสามัญญตาเพราะประพฤติอย่างไร? พระบรมศาสดาทรงวางโทษไว้ให้สงฆ์ทำกรรมอะไรแก่เธอ?

ตอบ เพราะต้องอาบัติแล้วไม่ยอมรับว่าเป็นอาบัติ หรือไม่ยอมทำคืน ฯ ทรงวางโทษไว้ให้สงฆ์ทำอุกเขปนียกรรมแก่เธอ ฯ

(ปี 2550) อนุวาทาธิกรณ์เช่นไร อันภิกษุจะพึงยกขึ้นว่าได้?

ตอบ ต้องเป็นเรื่องมีมูล คือ

เรื่องที่ได้เห็นเอง ๑

เรื่องที่ได้ยินเอง หรือมีผู้บอกและเชื่อว่าเป็นจริง ๑

เรื่องที่เว้นจาก ๒ สถานนั้น แต่รังเกียจโดยอาการ ๑ เช่นได้ยินว่า พัสดุชื่อนี้ของผู้มีชื่อนี้หายไป ได้พบพัสดุชนิดนั้นในที่อยู่ของภิกษุชื่อนั้น ฯ

(ปี 2548) อธิกรณ์อันสงฆ์วินิจฉัยแล้ว ฝ่ายไม่ชอบใจจักอุทธรณ์ได้หรือไม่? จงตอบให้มีหลัก

ตอบ อุทธรณ์ได้ก็มี อุทธรณ์ไม่ได้ก็มี โดยอธิบายว่า ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่งสัปปาณวรรคปาจิตติยกัณฑ์ โจทก์ก็ดี จำเลยก็ดี สงฆ์ก็ดี รู้อยู่ว่าอธิกรณ์นั้น สงฆ์หมู่นั้นวินิจฉัยเป็นธรรมแล้ว ฟื้นขึ้นเพื่อวินิจฉัยใหม่ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ อย่างนี้อุทธรณ์ไม่ได้ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นธรรม ฟื้นขึ้นไม่เป็นอาบัติ อย่างนี้ อุทธรณ์ได้ ฯ

(ปี 2545) อนุวาทาธิกรณ์ที่เกิดขึ้นแล้วไม่รีบระงับ มีผลเสียอย่างไร? ภิกษุผู้ต้องอนุวาทาธิกรณ์ พึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ มีผลเสีย คือทำให้เสียสีลสามัญญตาและเสียสามัคคี เป็นทางแตก เป็นนานาสังวาส จนถึงเป็นนานานิกาย ฯ พึงปฏิบัติอย่างนี้ คือ

๑) เคารพในผู้พิจารณา

๒) ให้การตามความเป็นจริง

๓) พึงเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของสงฆ์

๔) ไม่ขุ่นเคือง ฯ

อาปัตตาธิกรณ์

(ปี 2557) ภิกษุผู้ปรารถนาความตั้งอยู่ยั่งยืนของพระธรรมวินัย ควรปฏิบัติตนอย่างไร?

ตอบ ควรตั้งอยู่ในสีลสามัญญตา ทิฏฐิสามัญญตา และลัชชีธรรม สำรวมในพระปาติโมกข์ ประกอบด้วยอาจาระและโคจระ เห็นภัยในโทษแม้เพียงเล็กน้อย สำเหนียกศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย ฯ

(ปี 2556) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้

ก. ปริวาส ข. อัพภาน ฯ

ตอบ ก. ได้แก่ การประพฤติวัตรพิเศษอย่างหนึ่งเท่าจำนวนวันที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วปกปิดไว้ ฯ

ข. ได้แก่ การที่สงฆ์สวดระงับอาบัติสังฆาทิเสส ฯ

(ปี 2554) วุฏฐานวิธีหมายถึงอะไร? ในการทำวุฏฐานวิธีแต่ละอย่างนั้น ต้องการสงฆ์จำนวนเท่าไรเป็นอย่างน้อย?

ตอบ หมายถึง ระเบียบวิธีเป็นเครื่องออกจากอาบัติสังฆาทิเสส ฯ

อัพภาน ต้องการสงฆ์ ๒๐ รูปเป็นอย่างน้อย นอกนั้นต้องการตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ฯ

(ปี 2553) ติณวัตถารกวินัยมีอธิบายอย่างไร? ใช้ระงับอธิกรณ์อะไร?

ตอบ อธิบายว่า กิริยาที่ให้ประนีประนอมกันทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ต้องชำระสะสางหาความเดิม เป็นดังกลบไว้ด้วยหญ้า ฯ ใช้ระงับอาปัตตาธิกรณ์ที่ยุ่งยากยืดเยื้อไม่รู้จบและเป็นเรื่องสำคัญอันจะเป็นเครื่องกระเทือนทั่วไป เว้นครุกาบัติและอาบัติที่เนื่องด้วยคฤหัสถ์ ฯ

(ปี 2552) อาปัตตาธิกรณ์ระงับในสำนักบุคคลด้วยอธิกรณสมถะอะไร? และระงับในสำนักสงฆ์ด้วยอธิกรณสมถะอะไร?

ตอบ ระงับในสำนักบุคคลด้วยปฏิญญาตกรณะ ฯ ระงับในสำนักสงฆ์ ถ้าเป็นครุกาบัติ ด้วยสัมมุขาวินัย และปฏิญญาตกรณะ ถ้าเป็นลหุกาบัติ ด้วยสัมมุขาวินัยและติณวัตถารกะ ฯ

(ปี 2552) อันตราบัติ คืออาบัติอะไร? ภิกษุจะต้องอาบัตินี้ได้ในเวลาไหนบ้าง?

ตอบ คือ อาบัติสังฆาทิเสสที่ต้องในระหว่างประพฤติวุฏฐานวิธี ฯ ภิกษุจะต้องอาบัตินี้ได้ในระหว่างที่กำลังอยู่ปริวาส หรืออยู่ปริวาสแล้วเป็นมานัตตารหะ กำลังประพฤติมานัตอยู่ หรือประพฤติมานัตแล้ว เป็นอัพภานารหะ ฯ

(ปี 2551) พระอรรถกถาจารย์แสดงลักษณะปกปิดอาบัติสังฆาทิเสสไว้เป็น ๕ คู่อย่างไรบ้าง ?

ตอบ แสดงไว้ ๕ คู่ ดังนี้

๑. เป็นอาบัติ และรู้ว่าเป็นอาบัติ

๒. เป็นปกตัตตะ และรู้ว่าเป็นปกตัตตะ

๓. ไม่มีอันตราย และรู้ว่าไม่มีอันตราย

๔. อาจอยู่ และรู้ว่าอาจอยู่

๕. ใคร่จะปิด และปิดไว้ ฯ

(ปี 2551) รัตติเฉท หมายถึงอะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ หมายถึง การขาดราตรีแห่ง (การประพฤติ) มานัต ฯ

มี ๑. อยู่ร่วม ๒. อยู่ปราศ ๓. ไม่บอก ๔. ประพฤติในคณะอันพร่อง ฯ

(ปี 2548) ปริวาส คืออะไร? มานัต คืออะไร?

ตอบ ปริวาส คือ การประพฤติวัตรพิเศษอย่างหนึ่งเท่าจำนวนวันที่ปกปิดอาบัติไว้ ก่อนจะประพฤติมานัตต่อไป ฯ

มานัต คือ การประพฤติวัตรพิเศษอย่างหนึ่ง เป็นเวลา ๖ ราตรี เพื่อออกจากอาบัติสังฆาทิเสส ฯ

(ปี 2547) เมื่อมุ่งถึงพระพุทธบัญญัติ ภิกษุผู้ได้ชื่อว่าปฏิบัติเพื่อความตั้งอยู่ยั่งยืนแห่งพระธรรมวินัย ควรปฏิบัติเช่นไร?

ตอบ ควรปฏิบัติอย่างนี้ คือ ตั้งอยู่ในลัชชีธรรม ใคร่ความบริสุทธิ์ อาบัติที่ไม่ควรต้องอย่าต้อง อาบัติที่ต้องแล้ว พึงทำคืนเสีย เช่นนี้จักเป็นผู้มีศีลเสมอด้วยสพรหมจารีทั้งหลาย ชื่อว่าปฏิบัติเพื่อความตั้งอยู่ยั่งยืนแห่งพระธรรมวินัย ฯ

(ปี 2545) ลักษณะปกปิดอาบัตินั้น พระอรรถกถาจารย์ แสดงไว้กี่ประการ? อะไรบ้าง?

ภิกษุผู้เป็นโจทก์ จงใจหาความเท็จใส่ภิกษุอื่น และภิกษุผู้เป็นจำเลย จงใจปกปิดความประพฤติเสียของตนด้วยให้การเท็จ สงฆ์พึงนิคคหะด้วยกรรมอะไร?

ตอบ แสดงไว้ ๑๐ ประการ จัดเป็น ๕ คู่ คือ

๑) เป็นอาบัติ และรู้ว่าเป็นอาบัติ

๒) เป็นปกตัตตะ และรู้ว่าเป็นปกตัตตะ

๓) ไม่มีอันตราย และรู้ว่าไม่มีอันตราย

๔) อาจอยู่ และรู้ว่าอาจอยู่

๕) ใคร่จะปิด และปิดไว้ ฯ

สงฆ์พึงทำ ตัชชนียกรรม แก่ภิกษุผู้เป็นโจทก์ และตัสสปาปิยสิกากรรม แก่ภิกษุผู้เป็นจำเลย ฯ

(ปี 2544) วุฏฐานวิธี แปลว่าอะไร? ประกอบด้วยอะไรบ้าง?

ในการทำวุฏฐานวิธีแต่ละอย่างนั้น ต้องการสงฆ์จำนวนเท่าไร?

ตอบ แปลว่าระเบียบเป็นเครื่องออกจากอาบัติ ประกอบด้วย ปริวาส มานัต ปฏิกัสสนา และอัพภาน ฯ

การให้ปริวาส ให้มานัต และทำปฏิกัสสนาต้องการสงฆ์จตุวรรค การให้อัพภาน ต้องการสงฆ์วีสติวรรค ฯ

(ปี 2543) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ๑. ปฏิจฉันนาบัติ ๒. อันตราบัติ

สัมมุขาวินัยมีองค์เท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ ๑) ปฏิจฉันนาบัติ หมายถึง อาบัติที่ภิกษุต้องแล้วปกปิดไว้

๒) อันตราบัติ หมายถึง อาบัติสังฆาทิเสสที่ภิกษุต้องเข้าอีกระหว่างประพฤติวุฏฐานวิธี

มีองค์ ๔ คือ

๑) ในที่พร้อมหน้าสงฆ์

๒) ในที่พร้อมหน้าธรรม

๓) ในที่พร้อมหน้าวินัย

๔) ในที่พร้อมหน้าบุคคล

กิจจาธิกรณ์ว่าด้วยนิคหกรรม

(ปี 2554) ตัชชนียกรรมและตัสสปาปิยสิกากรรม กรรมไหนสำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นโจทก์? กรรมไหนสำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นจำเลย? เพราะประพฤติบกพร่องอย่างไร?

ตอบ ตัชชนียกรรมสำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นโจทก์ เพราะจงใจหาความเท็จใส่ภิกษุอื่น ก่ออธิกรณ์ขึ้นในสงฆ์ ตัสสปาปิยสิกากรรมสำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นจำเลย เพราะเป็นผู้จงใจปกปิดความประพฤติเสียหายของตนด้วยการให้การเท็จ ฯ

(ปี 2550) การคว่ำบาตรในทางพระวินัยหมายถึงอะไร? และจะหงายบาตรได้ เมื่อไร ?

ตอบ หมายถึง การไม่ให้คบค้าสมาคมด้วยลักษณะ ๓ ประการ คือ

๑. ไม่รับบิณฑบาตของเขา

๒. ไม่รับนิมนต์ของเขา

๓. ไม่รับไทยธรรมของเขา ฯ

เมื่อผู้ถูกคว่ำบาตรนั้นละโทษนั้นแล้ว กลับประพฤติดี ฯ

(ปี 2549) การทำกรรมมีตัชชนียกรรมเป็นต้นแก่ภิกษุหรือคฤหัสถ์ ควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะไม่เป็นทางนำมาซึ่งความแตกสามัคคี ?

ตอบ พึงตั้งอยู่ในมัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ กาลัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักกาล ปุคคลัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ดำริโดยรอบคอบแล้วจึงทำ ไม่พึงใช้อำนาจที่ประทานไว้ เป็นทางนำมาซึ่งความแตกสามัคคี เช่น พวกภิกษุชาวโกสัมพีได้ทำมาแล้ว ฯ

(ปี 2543) การคว่ำบาตรในทางพระวินัยมีความหมายว่าอย่างไร?

การคว่ำบาตรนี้ สงฆ์ทำแก่ผู้ประพฤติเช่นไร? บอกมา ๓ ข้อ

ตอบ มีความหมายว่าไม่ให้คบค้าสมาคมด้วยลักษณะ ๓ ประการคือ

๑) ไม่รับบิณฑบาตของเขา

๒) ไม่รับนิมนต์ของเขา

๓) ไม่รับไทยธรรมของเขา

ทำแก่คฤหัสถ์ (เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ)

๑) ขวนขวายเพื่อไม่ใช่ลาภแห่งภิกษุทั้งหลาย

๒) ขวนขวายเพื่อไม่ใช่ประโยชน์แห่งภิกษุทั้งหลาย

๓) ขวนขวายเพื่ออยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย

๔) ด่าว่าเปรียบเปรยภิกษุทั้งหลาย

๕) ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตกกัน

๖) กล่าวติเตียนพระพุทธ

๗) กล่าวติเตียนพระธรรม

๘) กล่าวติเตียนพระสงฆ์

สังฆเภทและสังฆสามัคคี

(ปี 2550) สังฆราชี คืออะไร?

ตอบ คือ การที่ภิกษุแตกกันเป็น ๒ ฝ่าย เพราะมีความเห็นปรารภ พระธรรมวินัยผิดแผกกันจนเกิดเป็นวิวาทาธิกรณ์ขึ้น หรือมีความปฏิบัติไม่สม่ำเสมอกัน ยิ่งหย่อนกว่ากัน เกิดรังเกียจกันขึ้น แต่ยังไม่แยกทำอุโบสถปวารณาหรือสังฆกรรมอื่น ฯ

(ปี 2543) ใครเป็นผู้ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน หรือเป็นผู้ขวนขวายเพื่อทำลายสงฆ์ได้?

เหตุที่สงฆ์จะแตกกันมีอะไรบ้าง? จะป้องกันได้ด้วยวิธีอย่างไร?

ตอบ ภิกษุผู้ปกตัตตะเป็นสมานสังวาส อยู่ในสีมาเดียวกันเท่านั้น ย่อมอาจทำลายสงฆ์ให้แตกกันเป็นก๊กเป็นพวกได้ นางภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา หาอาจทำลายสงฆ์ให้แตกกันได้ไม่ เป็นได้เพียงขวนขวายเพื่อทำลายสงฆ์เท่านั้น ฯ

มี ๒ อย่างคือ

๑) มีความเห็นปรารภพระธรรมวินัยแตกต่างกันจนเกิดเป็นอธิกรณ์

๒) ความประพฤติปฏิบัติไม่เสมอกัน ยิ่งหย่อนกว่ากันแล้วเกิดความรังเกียจกันขึ้น

จะป้องกันได้ด้วย ๒ วิธีคือ

๑) ต้องส่งเสริมและกวดขันการศึกษาพระธรรมวินัย ให้มีความเห็นชอบเหมือนกัน

๒) ต้องส่งเสริมและกวดขันความประพฤติของภิกษุทั้งหลายให้เสมอกัน ไม่ให้เป็นทางรังเกียจกัน

ลาสิกขา

(ปี 2550) ภิกษุเมื่อลาสิกขา ต้องทำเป็นกิจลักษณะด้วยการกล่าวคำปฏิญญาตนเป็นผู้อื่นจากภิกษุต่อหน้าใครได้บ้าง? และทำอย่างไรจึงเป็นกิจลักษณะ?

ตอบ ต่อหน้าภิกษุด้วยกันหรือคนอื่นจากภิกษุก็ได้ ฯ

ปฏิญญาอย่างนี้ คือ

พร้อมด้วยจิต คือทำด้วยตั้งใจเพื่อลาสิกขาจริง ๆ

พร้อมด้วยกาล คือด้วยคำเด็ดขาด ไม่ใช่รำพึง ไม่ใช่ปริกัป

พร้อมด้วยประโยค คือปฏิญญาด้วยตนเอง

พร้อมด้วยบุคคล คือผู้ปฏิญญาและผู้รับปฏิญญาเป็นคนปกติ

พร้อมด้วยความเข้าใจ คือผู้รับปฏิญญาเข้าใจคำนั้นในทันที ฯ

นาสนา

(ปี 2555) นาสนา คืออะไร? บุคคลเช่นไรที่ทรงอนุญาตให้นาสนา?

ตอบ คือ การยังบุคคลผู้ไม่สมควรถือเพศภิกษุและสามเณร ให้สละเพศเสีย ฯ

บุคคลที่ทรงอนุญาตให้นาสนามี ๓ ประเภท คือ

๑. ภิกษุต้องอันติมวัตถุแล้วยังปฏิญญาตนเป็นภิกษุ

๒. บุคคลผู้อุปสมบทไม่ขึ้น ได้รับอุปสมบทแต่สงฆ์

๓. สามเณรผู้ประกอบด้วยองค์ ๑๐ ข้อใดข้อหนึ่ง เช่นเป็นผู้มักผลาญชีวิตสัตว์ เป็นต้น ฯ

(ปี 2553) ลิงคนาสนา คืออะไร? บุคคลที่ทรงพระอนุญาตให้ทำลิงคนาสนามีกี่ประเภท? ใครบ้าง?

ตอบ คือ การให้ฉิบหายเสียจากเพศ ฯ มี ๓ ประเภท ฯ

คือ ภิกษุต้องอันติมวัตถุแล้ว ยังปฏิญญาตนเป็นภิกษุ ๑ บุคคลผู้อุปสมบทไม่ขึ้น ได้รับอุปสมบทแต่สงฆ์ ๑ สามเณรผู้ประกอบด้วยองค์ ๑๐ มีเป็นผู้มักผลาญชีวิตเป็นต้น ๑ ฯ

(ปี 2547) การทำนาสนา คือการทำเช่นไร? บุคคลที่ทรงอนุญาตให้นาสนามีกี่ประเภท? ใครบ้าง?

ตอบ คือการยังบุคคลผู้ไม่ควรถือเพศ ให้ละเพศเสีย ฯ

บุคคลที่ทรงอนุญาตให้นาสนามี ๓ ประเภท คือ

๑. ภิกษุผู้ต้องอันติมวัตถุแล้ว ยังปฏิญญาตนเป็นภิกษุ

๒. บุคคลผู้อุปสมบทไม่ขึ้น ได้รับอุปสมบทแต่สงฆ์

๓. สามเณรผู้ประกอบด้วยองค์ ๑๐ ข้อใดข้อหนึ่ง เช่นเป็นผู้มักผลาญชีวิตสัตว์เป็นต้น ฯ

ท่องบทสวด

- **คำทักนิมิต**

ในทิศตะวันออก ว่าดังนี้ " ปุรตฺถิมาย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศตะวันออก อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศตะวันออกเฉียงใต้ ว่าดังนี้ " ปุรตฺถิมาย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศตะวันออก อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศใต้ ว่าดังนี้ " ทกฺขิณาย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า" ในทิศใต้ อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศตะวันตกเฉียงใต้ ว่าดังนี้ " ทกฺขิณาย อนุทิ สาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศใต้ อะไรเป็นนิมิต. "

ในทิศตะวันตก ว่าดังนี้ " ปจฺฉิมาย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศตะวันตก อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ว่าดังนี้ " ปจฺฉิมาย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศตะวันตก อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศเหนือ ว่าดังนี้ " อุตฺตราย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศเหนือ อะไรเป็นนิมิต . "

ในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ว่าดังนี้ " อุตฺตราย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํ" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศเหนือ อะไรเป็นนิมิต. "

(ปี 2556) นิมิตรอบโรงอุโบสถ มีความสำคัญอย่างไร? คำทักนิมิตในทิศตะวันออกว่าอย่างไร?

ตอบ มีความสำคัญ คือใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อกำหนดเขตสีมาสำหรับทำสังฆกรรม ฯ

คำทักนิมิตในทิศตะวันออกว่า “ปุรตฺถิมาย ทิสาย กึ นิมิตฺตํ” ฯ

(ปี 2553) นิมิตที่อยู่รอบโรงอุโบสถ มีไว้เพื่อประโยชน์อะไร? จงเขียนคำทักนิมิตในทิศตะวันตกเฉียงใต้มาดู?

ตอบ มีไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายกำหนดเขตการทำสังฆกรรม ฯ ทกฺขิณาย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํฯ

(ปี 2546) การทักนิมิตในทิศทั้ง ๘ นั้น ทักทิศละหนถูกต้องหรือไม่? เพราะเหตุไร?

จงเขียนคำทักนิมิตในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มาดู?

ตอบ ไม่ถูกต้อง ฯ ที่ถูกต้องนั้นเมื่อเริ่มต้นทักนิมิตในทิศบูรพาแล้ว ทักมาโดยลำดับจนถึงนิมิตสุด ต้องวนไปทักนิมิตในทิศบูรพาซ้ำอีก ฯ คำทักนิมิตในทิศตะวันออกเฉียงเหนือว่าดังนี้ " อุตฺตราย อนุทิสาย กึ นิมิตฺตํ " ฯ

- **คำอนุโมทนากฐิน**

(ปี 2556) กรานกฐิน ได้แก่การทำอย่างไร ? จงเขียนคำอนุโมทนากฐินมาดู

ตอบ ได้แก่ เมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในเดือนท้ายฤดูฝน พอจะทำเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งผู้เหมาะสม ภิกษุ ผู้ได้รับผ้านั้นนำไปทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งให้แล้วเสร็จในวันนั้น แล้วมา บอกแก่ภิกษุผู้ยกผ้านั้นให้ เพื่ออนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ทั้งหมดนี้คือกรานกฐิน ฯ

คำอนุโมทนากฐินว่า อตฺถตํ ภนฺเต สงฺฆสฺส กฐินํ ธมฺมิโก กฐินตฺถาโร อนุโมทามิ ฯ

- **คำขออุปสมบท**

(ปี 2555) จงเขียนคำขออุปสมบทมา

ตอบ สงฺฆมฺภนฺเต อุปสมฺปทํ ยาจามิ อุลฺลุมฺปตุ มํ ภนฺเต, สงฺโฆ อนุกมฺปํ อุปาทาย

ทุติยมฺปิ ภนฺเต สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจามิ อุลฺลุมฺปตุ มํ ภนฺเต สงฺโฆ อนุกมฺปํ อุปาทาย

ตติยมฺปิ ภนฺเต สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจามิ อุลฺลุมฺปตุ มํ ภนฺเต, สงฺโฆ อนุกมฺปํ อุปาทาย ฯ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

(ปี 2554) คำว่า คณะสงฆ์ และคณะสงฆ์อื่น แห่งมาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หมายถึงใคร?

ตอบ คณะสงฆ์ หมายถึงบรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร ฯ

คณะสงฆ์อื่น หมายถึงบรรดาบรรพชิตจีนนิกายหรืออนัมนิกาย ฯ

(ปี 2550) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คืออะไร?

ตอบ คือ กฎหมายฉบับหนึ่งว่าด้วยคณะสงฆ์ มีศักดิ์รองลงมาจากรัฐธรรมนูญ ฯ

(ปี 2545) ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ใครเป็นผู้สถาปนาสมเด็จพระสังฆราช? ตอบโดยอ้างมาตรา

คำว่า คณะสงฆ์ และคณะสงฆ์อื่น แห่งมาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หมายถึงใคร?

ตอบ มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง ฯ

คณะสงฆ์ หมายถึงบรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร ฯ

คณะสงฆ์อื่น หมายถึงบรรดาบรรพชิตจีนนิกายหรืออนัมนิกาย ฯ

- **มหาเถรสมาคม**

(ปี 2557) กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง จะพ้นจากตำแหน่งในกรณีใดบ้าง?

ตอบ ๑. ครบวาระ ๒ ปี ๒. มรณภาพ ๓. พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

๔. ลาออก ๕. สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก ฯ

(ปี 2552) กรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อใด?

ตอบ พ้นเมื่อ

๑. มรณภาพ

๒. พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

๓. ลาออก

๔. สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก

๕. อยู่ครบวาระ ๒ ปี

(ปี 2551) กรรมการมหาเถรสมาคมดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละกี่ปี?

ตอบ กรรมการที่เป็นสมเด็จพระราชาคณะ ไม่มีกำหนดเวลา

กรรมการที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง ดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี ฯ

(ปี 2549) ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กำหนดองค์ประกอบมหาเถรสมาคมไว้อย่างไร?

ตอบ กำหนดไว้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูป เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน ๑๒ รูป เป็นกรรมการ ฯ

(ปี 2548) มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่อะไรบ้าง?

ตอบ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

๒. ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

๓.ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

๔. รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๕.ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น ฯ

(ปี 2547) กรรมการมหาเถรสมาคมดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละกี่ปี?

ตอบ กรรมการมหาเถรสมาคมที่เป็นสมเด็จพระราชาคณะ ไม่มีกำหนดเวลา

กรรมการมหาเถรสมาคมที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง ดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี ฯ

(ปี 2546) องค์กรการปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คืออะไร?

ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กำหนดองค์ประกอบขององค์กรนั้นไว้อย่างไร?

ตอบ คือ มหาเถรสมาคม ฯ

กำหนดไว้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูป เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน ๑๒ รูปเป็นกรรมการ ฯ

(ปี 2545) ผู้มิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษอย่างไร? ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการมหาเถรสมาคมคือใคร?

ตอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ฯ

คืออธิบดีกรมการศาสนาโดยตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๑๓ ความว่า ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง ฯ

(ปี 2544) ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กำหนดองค์ประกอบของมหาเถรสมาคมไว้อย่างไร? มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่อย่างไร? ตอบเพียง ๒ ข้อ

ตอบ กำหนดไว้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง

สมเด็จพระราชาคณะทุกรูป เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และ

พระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน ๑๒ รูป เป็นกรรมการ ฯ

มีอำนาจหน้าที่อย่างนี้ (ตอบเพียง ๒ ข้อ)

๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

(ปี 2543) กรรมการมหาเถรสมาคมดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละกี่ปี?

ผู้จะดำรงตำแหน่งเลขาธิการมหาเถรสมาคม มีกำหนดไว้อย่างไร?

ตอบ กรรมการมหาเถรสมาคมที่เป็นสมเด็จพระราชาคณะ ไม่มีกำหนดเวลา ส่วนกรรมการมหาเถรสมาคมที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง ดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี ฯ

มีกำหนดไว้ว่าต้องเป็นอธิบดีกรมการศาสนา (โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๓ ความว่า ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง) ฯ

- **การปกครองคณะสงฆ์**

(ปี 2557) การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จัดแบ่งเขตการปกครองไว้อย่างไร? จงอ้างมาตราประกอบ

ตอบ ๑. ภาค ๒. จังหวัด ๓. อำเภอ ๔. ตำบล ฯ

ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ

(ปี 2554) องค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คืออะไร? มีการกำหนดองค์ประกอบไว้อย่างไร?

ตอบ คือ มหาเถรสมาคม ฯ

มีการกำหนดองค์ประกอบไว้อย่างนี้ คือ

สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง

สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะ

ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน ๑๒ รูปเป็นกรรมการ ฯ

(ปี 2551) ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้จัดแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคไว้อย่างไร?

ตอบ แบ่งดังนี้ คือ ๑. ภาค ๒. จังหวัด ๓. อำเภอ ๔. ตำบล

ส่วนจำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม ฯ

(ปี 2545) คณะสงฆ์จะตั้งเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมได้หรือไม่? จงอ้างมาตรา

จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้

ก) ที่วัด

ข) ที่ธรณีสงฆ์

ค) ที่กัลปนา

ตอบ ไม่ได้ ต้องปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ ความว่า คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ฯ

ก) ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น

ข) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

ค) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา ฯ

(ปี 2544) ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้จัดแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคไว้อย่างไร?

พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมเมื่อทำผิดเช่นไร? และได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในเวลาเท่าไร?

ตอบ แบ่งดังนี้คือ ๑) ภาค

๒) จังหวัด

๓) อำเภอ

๔) ตำบล

ส่วนจำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม ฯ

เมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงโทษแก่ภิกษุจะต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัยต้องสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ฯ

- **นิคหกรรมและการสละสมณเพศ**

(ปี 2556) พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่ จงอ้างมาตราประกอบด้วย?

ตอบ ไม่ได้ ฯ ตามมาตรา ๒๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕, (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

(ปี 2555) ภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องปฏิบัติอย่างไร? ถ้าไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษอะไร?

ตอบ ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัย ฯ ถ้าไม่ปฏิบัติตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ฯ

(ปี 2549) พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมเมื่อทำผิดเช่นไร? และผู้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในเวลาเท่าไร?

ตอบ เมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงโทษแก่ภิกษุนั้น จะต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย ฯ ต้องสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ฯ

(ปี 2549) พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่? อ้างมาตราประกอบด้วย

ตอบ ไม่ได้ ฯ ตามมาตรา ๒๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

(ปี 2548) ตามมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
กำหนดให้พระภิกษุสละสมณเพศในกรณีใดบ้าง?

ตอบ ในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑. ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น

๒. ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิณ

๓. ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

๔. ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ฯ

(ปี 2546) ภิกษุรูปหนึ่งต้องคำพิพากษาคดีถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ภิกษุนั้นจะต้องปฏิบัติอย่างไร? ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตราไหน? ถ้าภิกษุนั้นฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาจะถูกลงโทษอย่างไร?

ตอบ ภิกษุนั้นต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันที่คดีถึงที่สุด ฯ ตามมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ ถ้าฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ตามมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ

(ปี 2544) ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้จัดแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคไว้อย่างไร? พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมเมื่อทำผิดเช่นไร? และได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในเวลาเท่าไร?

ตอบ แบ่งดังนี้คือ ๑) ภาค

๒) จังหวัด

๓) อำเภอ

๔) ตำบล

ส่วนจำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม ฯ

เมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงโทษแก่ภิกษุจะต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัยต้องสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ฯ

(ปี 2544) พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่ อ้างมาตราประกอบด้วย?

เจ้าพนักงาน ตามความในประมวลกฎหมายอาญา ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้แก่ใคร?

ตอบ ไม่ได้, ตามมาตรา ๒๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

ได้แก่พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๔๕) ฯ

- **วัด**

(ปี 2555) ตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? และใครเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป?

ตอบ มี ๒ ประเภท ฯ คือ

๑. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

๒. สำนักสงฆ์ ฯ เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ฯ

(ปี 2553) ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง จะสามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้หรือไม่? มีหลักปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ สามารถโอนได้ ฯ

มีหลักปฏิบัติตามความในมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕ (มาตรา ๓๔ การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือ ที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

(ปี 2552) เจ้าอาวาส หมายถึงใคร? ภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดที่ไม่ใช่พระอารามหลวงต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอะไรบ้าง

ตอบ หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งตามกฎมหาเถรสมาคมให้เป็นพระสังฆาธิการปกครองวัดใดวัดหนึ่ง ฯ

คือ

๑. มีพรรษาพ้น ๕

๒. เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของคฤหัสถ์และบรรพชิตในถิ่นนั้น ฯ

(ปี 2548) ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ได้แก่ที่เช่นไร?

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลูกบ้านอยู่อาศัยในที่เช่นนั้นนานเกินสิบปี ภายหลังจะยึดที่ดินผืนนั้นเป็นสมบัติส่วนตัว จึงยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัด โดยอ้างสิทธิครอบครองได้หรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ที่วัด คือที่ที่ตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด ฯ

ไม่ได้ เพราะมาตรา ๓๔ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติว่า ห้ามมิให้บุคคลใดยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้วแต่กรณี ในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ฯ

(ปี 2547) ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง จะสามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้หรือไม่ มีหลักปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ สามารถโอนได้ มีหลักปฏิบัติตามความในมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

(ปี 2545) คณะสงฆ์จะตั้งเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมได้หรือไม่? จงอ้างมาตรา จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้

ก) ที่วัด

ข) ที่ธรณีสงฆ์

ค) ที่กัลปนา

ตอบ ไม่ได้ ต้องปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ ความว่า คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ฯ

ก) ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น

ข) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

ค) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา ฯ

(ปี 2543) ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดนั้นจะพึงตกแก่ใคร?

การดูแลและจัดการศาสนสมบัติ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของใคร?

ตอบ ให้ตกเป็นของศาสนสมบัติกลาง จะแบ่งให้ใครไม่ได้ (มาตรา ๓๒ วรรค ๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕) ฯ

การดูแลและจัดการศาสนสมบัติกลาง กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกรมการศาสนา

การดูแลและจัดการศาสนสมบัติของวัด กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส

(การดูแลและจัดการศาสนสมบัติกลาง บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๐ ว่า ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา เพื่อการนี้ให้ถือว่ากรมการศาสนาเป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย และมาตรา ๔๑ ว่า ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลาง ด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้งบประมาณนั้นได้ ส่วนการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดมีในมาตรา ๓๗ (๑) ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัด กิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีและใน มาตรา ๔๐ ว่า การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง) ฯ

(ปี 2543) เจ้าอาวาส ตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ ใครเป็นผู้แต่งตั้ง?

เจ้าอาวาสผู้ได้รับแต่งตั้งมีหน้าที่อย่างไร?

ตอบ สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง

เจ้าคณะจังหวัด แต่งตั้งเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ฯ

เจ้าอาวาสมีหน้าที่ตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ฯ

- **ศาสนสมบัติ**

(ปี 2553) ศาสนสมบัติมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? การจะนำผลประโยชน์จากศาสนสมบัติไปใช้จ่าย มีหลักเกณฑ์อย่างไร?

ตอบ มี ๒ ประเภท ฯ คือ ศาสนสมบัติกลาง และ ศาสนสมบัติวัด ฯ

มีหลักเกณฑ์อย่างนี้คือ ศาสนสมบัติกลาง ใช้จ่ายในกิจการของสงฆ์ทั่วไปตามพระวินัยโดยอนุมัติของสงฆ์ ศาสนสมบัติวัด ใช้จ่ายในกิจการของวัดนั้น ๆ แต่จะนำศาสนสมบัติของวัดหนึ่งไปใช้อีกวัดหนึ่งไม่ได้ ฯ

(ปี 2547) ศาสนสมบัติมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? ใครเป็นผู้มีอำนาจดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติ?

ตอบ มี ๒ ประเภท (ตามมาตรา ๔๐) คือ

๑. ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง ฯ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีอำนาจดูแลรักษาและจัดการ ฯ

๒. ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง ฯ

เจ้าอาวาสวัดแต่ละวัด มีอำนาจดูแลรักษาและจัดการ ฯ

(ปี 2546) ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่สถานที่เช่นไร?

เจ้าพนักงาน ตามความในประมวลกฎหมายอาญา ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้แก่ใคร?

ตอบ ที่วัด ได้แก่ที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น

ที่ธรณีสงฆ์ ได้แก่ที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

ที่ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ที่ซึ่งเป็นทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง ฯ

ได้แก่พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร ฯ

(ปี 2544) พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่ อ้างมาตราประกอบด้วย?

เจ้าพนักงาน ตามความในประมวลกฎหมายอาญา ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้แก่ใคร?

ตอบ ไม่ได้, ตามมาตรา ๒๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

ได้แก่พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๔๕) ฯ

- **บทกำหนดโทษ**

(ปี 2556 **และ** 2550) ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก มีโทษอย่างไร?

ตอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ฯ

(ปี 2545) ผู้มิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษอย่างไร? ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการมหาเถรสมาคมคือใคร?

ตอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ฯ

คืออธิบดีกรมการศาสนาโดยตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๑๓ ความว่า ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง ฯ